

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Ústav bohemistických studií

Bakalářská práce

**Perfektiva a imperfektiva od základu -nést, -nášet, -nosit
ve spojení s prefixy vy- a v- (na základě analýzy ČNK)**

**Perfective and imperfective verbs derived from
-nést, -nášet, -nosit in combination with prefixes vy- and v-
(based on the The Czech National Corpus data analysis)**

Natálie Solovej

Vedoucí práce: PaedDr. Ilona Starý Kořánová

Praha, 2015

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

V Praze

.....

Natálie Solovej

Poděkování:

Ráda bych poděkovala PaedDr. Iloně Staré Kořánové za čas strávený na konzultacích, za její laskavý přístup, cenné rady a odborné vedení během zpracování této práce.

Abstrakt

Předmětem této bakalářské práce jsou slovesa pohybu od základů *-nést*, *-nášet*, *-nosit* ve spojení s prefixy *vy-* a *v-*. Práce je rozdělena na teoretickou a analytickou část. Teoretická část se zaměřuje na determinovaná a nedeterminovaná slovesa pohybu, na jejich specifičnost a využití v metaforických výrazech. Dále se teoretická část věnuje slovesnému vidu, prefixaci a problematice valence. Analytická část práce zahrnuje samostatnou analýzu sloves, která je založena na Českém národním korpusu SYN2010. Vybraná slovesa jsou roztržena podle valenčních struktur a analyzována ze sémantické a syntaktické stránky. Cílem práce je porovnání získaných výsledků s výsledky, které se vyskytují ve slovnících českého jazyka, konkrétně ve *Slovníku slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení* (2005), *Slovníku spisovného jazyka českého* (1989) a *Valenčního slovníku českých sloves VALLEX* (2008).

Klíčová slova: slovesa determinovaná - nedeterminovaná, slovesný vid, násobenost - násobenost, slovesné prefixy *vy-* a *v-*, slovesná valence

Abstract

The subject of this thesis are the verbs of motion with the roots *-nést*, *-nášet*, *-nosit* in conjunction with the prefixes *vy-* and *v-*. The thesis is divided into a theoretical and analytical part. The theoretical part focuses on determinate and indeterminate verbs of motion, their specificity and their use in metaphorical expressions. Furthermore, the theoretical part focuses on the verbal aspect, prefixes and the issues with valence. The analytical part of the work contains a separate analysis of the verbs and is based on the Czech national corpus SYN2010. Selected verbs are categorized according to their structure of valences and analysed from their semantic and syntactic points of view. The aim of this thesis is to compare the results with those that are found in Czech language dictionaries, specifically in the dictionaries of Czech valences: *Slovník slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení* (2005), *Slovník spisovného jazyka českého* (1989) and *Valenční slovník českých sloves VALLEX* (2008).

Keywords: determinate - indeterminate verbs, verbal aspect, iterativity - noniterativity, verbal prefixes *vy-* and *v-*, verbal valence

Obsah

Úvod	7
I. Teoretická část	8
1. Slovesa pohybu	8
1.1 Pohyb - pojem	8
1.2 Determinovaná a nedeterminovaná slovesa – pojem a pojetí	8
1.3 Pohyb člověka jako zdroj metafor a metonymií	10
2. Slovesný vid v češtině	12
2.1 Slovesný vid – pojem	12
2.2 Dokonavá a nedokonavá slovesa	12
2.3 Nenasobenost a násobenost	14
3. Slovesná prefixace	16
3.1 Slovesná prefixace – pojem a pojetí	16
3.2 Prostě vidové předpony	17
3.3 Významy prefixů v- a vy-	17
4. Valence českých sloves	19
4.1 Valence – pojem a pojetí	19
4.2 Valence – základní termíny	20
4.2.1 Otázka obligatornosti a fakultativnosti	22
4.3 Pojetí valence v korpusové lingvistice	23
II. Analytická část	24
5. Analýza dat ČNK a statistické zpracování materiálu	24
5.1 Popis analýzy	24
5.2 Sloveso vnést	25
5.2.1 Valence slovesa <i>vnést</i>	25
5.2.2 Sémantika slovesa <i>vnést</i>	28
5.3 Sloveso vnášet	31
5.3.1 Valence slovesa <i>vnášet</i>	31
5.3.2 Sémantika slovesa <i>vnášet</i>	34
5.4 Sloveso vynést	37
5.4.1 Valence slovesa <i>vynést</i>	37
5.4.2 Sémantika slovesa <i>vynést</i>	49
5.5 Sloveso vynášet	54
5.5.1 Valence slovesa <i>vynášet</i>	54
5.5.2 Sémantika slovesa <i>vynášet</i>	62
5.6 Sloveso vynosit	65
5.6.1 Valence slovesa <i>vynosit</i>	65
5.6.2 Sémantika slovesa <i>vynosit</i>	66
6. Interpretace získaného materiálu	67
6.1 Interpretace získaného materiálu / <i>vnést, vnášet</i> /	67
6.2 Interpretace získaného materiálu / <i>vynést, vynášet, vynosit</i> /	71
6.3 Interpretace získaného materiálu /shrnutí/	77
Závěr	82
Použitá literatura:	83
Internetové zdroje:	84
Seznam použitých zkratk a symbolů:	85

Úvod

Práce se pokouší o syntaktickou a sémantickou analýzu slovesné valence u sloves pohybu od základu *-nést*, *-nášet*, *-nosit* ve spojení s prefixy *v-* a *vy-* na základě analýzy dat z Českého národního korpusu SYN2010. V práci se pracuje s rozšířeným pojmem valence, do kterého jsou zahrnuta např. i doplnění adverbialního charakteru. Přístup v této práci při popisu slovesné valence je řízený korpusem a je omezený na minimální výchozí teoretický rámec, který je pro popis dat nutný. Cílem práce je porovnání získaných výsledků s výsledky, které se vyskytují ve slovnících českého jazyka, konkrétně ve *Slovníku slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení* (2005), *Slovníku spisovného jazyka českého* (1989) a *Valenčního slovníku českých sloves VALLEX* (2008).

Práce je rozdělena na teoretickou a analytickou část. V teoretické části je vysvětlen pojem slovesa pohybu, zvláštní pozornost je věnována determinovanosti - nedeterminovanosti a užití sloves pohybu v metaforických výrazech. Dále je teoretická část zaměřena na slovesný vid v češtině, kde se popisuje dokonavost - nedokonavost a podkategorie slovesného vidu násobenost - násobenost a historický vznik této podkategorie. V teoretické části se také zabývám problematikou prefixace a pojetím valence českého slovesa. Část analytická by měla být stěžejní částí bakalářské práce. Rovněž je věnována pozornost valenčním strukturám sloves *vnést*, *vynést*, *vnášet*, *vynášet*, *vynosit* a jejich charakteristika vychází z výsledků analýzy dat Českého národního korpusu SYN2010. Při valenčním popisu vybraných sloves je co nejúplněji přihlíženo k jejich významové stránce. Z analytické části práce je vidět, že schopnost slova kombinovat se v textu s jinými slovy je dána nejenom formálními prostředky (pády), ale i sémanticky, tj. významy spojujících slov. V závěru práce následuje shrnutí výsledků, zhodnocení celé analýzy a porovnání jejích výsledků s valenčními slovníky.

I. Teoretická část

1. Slovesa pohybu

1.1 Pohyb - pojem

„*Pohyb* – v mnoha podobách, které se za tímto označením skrývají, - náleží k tomu nejzákladnějšímu v životě člověka a nejen jeho. Patří k charakteristikám života, ale týká se i neživých entit.“ (Saicová Římalová, 2010, s. 20). V nejširším chápání pojem pohyb znamená změnu. Pohyb může být *konkrétní*, např. pohyb chemický, fyzikálně mechanický a pohyb *abstraktní*, např. pohyb v čase, pohyb řízený vůlí.

K základním typům pohybu člověka patří pohyb *horizontální* a pohyb *vertikální*. *Horizontální* pohyb je primární, naproti tomu pohyb *vertikální* se jeví jako „*příznakový*“ a je méně centrální. V češtině je velké množství sloves, která označují horizontální pohyb, např. slovesa *jít, jet, plazit se, plavat, kličkovat, cupítat*. Slovesa horizontálního pohybu se dají použít i na označení vertikálního pohybu, např. *jít do schodů; jít po schodech dolů*. Skupina sloves *vertikálního* pohybu, např. *sejít po schodech dolů*, oproti slovesům označujícím horizontální pohyb, je méně početná. Tato slovesa se většinou nedají použít pro označení pohybu horizontálního. Většina sloves, která označují vertikální pohyb, jsou slovesa prefigovaná. Primárními prefixy, jež se v této skupině uplatňují, jsou prefix *vy-*, označující pohyb vzhůru, např. *vyjít, vyjet, vylézt*, prefix *vz-*, např. *vzlétnout* a prefix *s-* (*se-*), označující pohyb dolů, např. *sejít, seběhnout, sestoupit*.

1.2 Determinovaná a nedeterminovaná slovesa – pojem a pojetí

Slovesa pohybu označují „změny polohy těles vzhledem k jiným tělesům v prostoru během jistého časového úseku“ (Filipec – Čermák, 1985, s. 155). Označení slovesa pohybu je nejčastěji užíváno pro tyto dvojice sloves *jít – chodit, jet – jezdit, běžet – běhat, letět – létat, nést – nosit, vést – vodit, vézt - vozit*, které se liší *determinovaností* a *nedeterminovaností*. *Determinovaná* slovesa se vztahují „k pohybu konkrétního hybatele z nějakého místa po nějaké dráze k nějakému cíli, přičemž tento pohyb probíhá jednou, při konkrétní příležitosti (např. *maminka jde /právě teď/ z práce domů*).“ (Saicová Římalová, 2009, s. 17). *Nedeterminovaná* slovesa označují „pohyb bez specifikovaného cíle (např. *celý den chodil po pokoji sem a tam*) nebo pohyb, který není již spojen s jednou konkrétní situací (*běhá pro zdraví; jejich syn už chodí do školy aj.*) [...] Význam nedeterminovaných sloves označuje pohyb (chůzi) konkrétního pohybujícího se subjektu, který se pohybuje po jedné dráze opakovaně tam a zpět (např. *maminka chodí každý den z práce stejnou cestou*).“ (Saicová Římalová, 2009, s. 17).

K centrálním členům této skupiny sloves patří intrazitivní¹ dvojice: *jít – chodit, jet – jezdit, běžet – běhat, letět – létat*. Tato subjektová slovesa patří k typickým slovesům, jež označují pohyb z jednoho místa na jiné. Tranzitivní² dvojice *nést – nosit, vést – vodit, vézt – vozit* patří k méně typickým členům a jsou perifernější. Tato tranzitivní slovesa označují „složený pohyb“, když pohybující se subjekt způsobuje pohyb někoho nebo něčeho, při tom subjekt sám se pohybovat může, ale nemusí. Některá slovesa znamenají pohyb, při kterém se pohybující se subjekt pohybuje vlastní silou (*nést – nosit, vést – vodit*). Jiná slovesa znamenají hlavně pohyb pomocí stroje (*vézt – vozit*) (Saicová Římalová, 2010, s. 49 – 50).

Determinovaná slovesa bývají v odborné literatuře pokládána za *příznaková*, přesto je jejich příznakovost občas zpochybňována³. Z kognitivního⁴ hlediska se však tato slovesa *jít, jet, běžet, letět, nést, vést, vézt* jeví jako základnější. Oproti slovesům nedeterminovaným *chodit, jezdit, běhat, létat, nosit, vodit, vozit* implikují determinovaná slovesa „představu lineárního pohybu, sloveso nedeterminované se pak k této představě nevyslovuje (pokud je nedeterminovaného slovesa užito k referování a směrově zaměřeném ději, dostává sloveso neaktuální význam, např. *Chodí pešky do Kateřinic a zpátky se vozí autobusem*) (Bláha, 2004, s. 21 – 22).

Určení determinovanosti a nedeterminovanosti v odborné literatuře není jednotné. Pro spoustu prací je rozhodující příznak směrovosti pohybu. Kupříkladu V. Šmilauer (1982, s. 43) definuje slovesa typu *jít* jako trvací, jež označují „určitý případ pohybu jistým směrem“, slovesa typu *chodit* jako opětovací, které „znamenají obecně druh pohybu“. M. Čechová (1996, s. 159) vidí slovesa determinovaná „určená co do směru“ a nedeterminovaná „směrově neurčená“. Oproti tomu F. Čermák (2011, s. 266) přistupuje k determinovanosti jako k pojetí založenému na cíli. Determinovaná slovesa určuje jako „určenost, resp. určitelnost některých sloves co do druhu pohybu a jeho cíle“, nedeterminovaná slovesa „toto neumožňují“. B. Havránek a A. Jedlička (1981, s. 231) popisují míru vztahu daného slovesa ke konkrétní situaci. Podle nich slovesa typu *chodit* vyjadřují „děj jako násobený, tj. děj, který se stal nebo stává několikrát, opakuje se“ a slovesa typu *jít* jako děj „nenásobený“. F. Daneš a Z. Hlavsa (1981, s. 90) považují význam determinovaných sloves za „dosti jednotný“ a u nedeterminovaných vidí „mnoho různých odstínů: význam stavu, způsobilosti k ději, význam děje obvyklého nebo iterativního, děje složeného“, které mají stejný rys neurčenosti (Saicová Římalová, 2009, s. 162).

¹ **intrazitivní** sloveso – nepřechodné sloveso, které se pojí s předmětem v jiném než ve 4. pádě (*dočkat se dlouhého věku, hovořit o budoucnosti, hýbat s nábytkem*)

² **tranzitivní** sloveso - přechodné sloveso, které se pojí s předmětem ve 4. pádě (*dělat práci, psát úkol, nést kufr*)

³ Viz např. Kučera (1980, s. 15 – 42); Dokulil (1958, s. 81 -103)

⁴ Jako **kognitivní lingvistika** bývají označovány přístupy či směry, jejichž společným východiskem je předpoklad, že jazyk není nějakou izolovanou schopností člověka či samostatným modulem, ale že je úzce spjat s ostatními lidskými kognitivními schopnostmi (Saicová Římalová, 2010, s. 10).

Jelikož názory jednotlivých autorů na danou problematiku nejsou jednotné, nepostihují problematiku determinovanosti a nedeterminovanosti komplexně. Jedním z důvodů může být úsilí definovat determinovanost pomocí minimálního počtu rysů, resp. jednoho (lineárnost pohybu, směrovost, násobenost). Problém tohoto přístupu je, že navrhnutý rys, který je společný pro všechny slovesa pohybu, je příliš abstraktní. Proto tento přístup nezaručuje, že pokryje všechny možnosti a zároveň vyloučí případy, které do této kategorie nepatří (Saicová Římalová, 2009, s. 163).

1.3 Pohyb člověka jako zdroj metafor a metonymií

U sloves pohybu je základní význam fyzický pohyb člověka, ale slovesa pohybu se můžou uplatnit i ve významech přenesených, např. v *metaforických*⁵, popř. *metonymických*⁶ výrazech.

V metaforických výrazech se nejčastěji objevuje sloveso *jít* a jeho deriváty, méně častá slovesa *běžet*, *nést* a jejich deriváty, někdy se vyskytují i jiná slovesa. Občas může sloveso v metaforických výrazech mít jinou valenční strukturu. Např. význam *lézt někam* se užívá ve významu fyzického pohybu, naproti význam *lézt za někým* znamená „obtěžovat“ někoho (Saicová Římalová, 2010, s. 51).

Slovesa označující *horizontální pohyb* se vyskytují ve výrazech z oblasti života, vztahů, komunikace a mentálních aktivit:

a) metafor y z oblasti života:

- začátek života: *přišel na svět v malé vesničce; pochází s chudé rodiny*
- konec života: *odešel na věčnost; překročil práh smrti*
- změna v životě: *šel studovat medicínu; šel do důchodu; přišel na mizinu*
- životní události: *přišlo na něj neštěstí; za poslední rok se toho tolik seběhlo*

b) metafor y z oblasti mezilidských vztahů a kontaktů:

- sblížení či spojení osob: *chodí spolu; vstoupili do manželství; rozvedli se*
- různé odstíny vztahů: *nesnášet někoho; vycházet s někým*
- jedna osoba se snaží zalíbit jiné (doprovázeno negativními konotacemi):
podlézat někomu; předcházet si někoho; běhat za někým
- specifické konfliktní situace: *vyběhnout s někým; nemůže mu přijít na jméno*
- ztvárňování různých názorových pozic, jejich vyjednávání a změny:
přetáhnout někoho na svou stranu; málem se dohodli, ale jeden pak couvnul

⁵ **Metafora** – přenesené pojmenování na základě shodnosti, podobnosti některých rysů (*perly rosy, blankytně modrý, hvězdy filmového plátna*)

⁶ **Metonymie** – přenesené pojmenování na základě věcné pojmové souvislosti (*celé divadlo tleskalo, včerejšek se nevydařil, dneska máme češtinu*)

c) metafory z oblasti komunikace:

- mluvčí, posluchač, čtenář: *odbočil od tématu; šel rovnou k věci; přešel k dalšímu bodu*
- člověk nese slova a ta nesou informaci (slova nebo jazykový projev jsou ztvárněna jako nesená věc atp.): *přednesl projev; jeho projev nepřinesl žádné nové informace*
- specifický druh komunikace: *donášet (na někoho); roznášet drby*

d) metafory z oblasti mentální aktivity (myšlení, usuzování atd.):

- člověk ztvárněn jako pohybující se subjekt: *nemůžu na to přijít; plave v matematice; došel k závěru; přišel na jiné myšlenky; bloudí myšlenkami bůhví kde*
- jako pohybující se pojaty i myšlenky: *myšlenky mu jdou hlavou; nechám si tvůj návrh projít hlavou; konečně mu to došlo; přišlo mu na mysl udělat něco*
(Saicová Římalová, 2010, s. 52 – 53)

K centrálním členům skupiny, které označují typický horizontální pohyb člověka – chůze, patří slovesa *jít - chodit*. Do této skupiny patří i další determinovaná a nedeterminovaná slovesa: *jet – jezdit, běžet – běhat, letět – létat* včetně tranzitivních sloves *nést – nosit, vést – vodit, vézt – vozit*.

Slovesa označující *vertikální pohyb* zastupují výrazy, jež jsou vztaženy k sociálnímu postavení, kariéře, chování, morálce či ke změnám v životě:

a) metafory o postavení člověka v různých hierarchiích:

- postup vzhůru a opak: *vystoupat po společenském žebříčku; stoupat v hierarchii společnosti; vylétnout jako kometa; klesnout na společenské dno*

b) metafory o psychickém a fyzickém stavu:

- pokles fyzického stavu (negativní konotace): *sejít (scházet) stářím*
- chování, morálka člověka (negativní konotace): *sjet někoho; potopit někoho; lézt po něčích zádech; vytahovat se; snížit se k něčemu*
- způsob přistupování k různým činnostem: *ponořit se do něčeho*
- emocionální stav: *vyletět zlostí (vzteky)*

c) metafory o změnách v životě či o různých životních událostech:

- propadnout (proletět) ve škole; vyhrabat se z problémů (z dluhů); spadnout do problémů*
(Saicová Římalová, 2010, s. 54)

2. Slovesný vid v češtině

2.1 Slovesný vid – pojem

„*Slovesným videm* (aspektem) rozumíme ten fakt, že české sloveso existuje ve dvou (až třech) podobách, které mají stejný lexikální význam, ale odlišují se od sebe vztahem k završenosti (ukončenosti) děje.“ (Rusínova – Nekula, 2008, s. 318).

„Vid (aspekt) se chápe jako morfologicko-lexikální nekonjugační prostředek slovesa, tvořící součást odrazové funkce slovesa. Svou povahou stojí na rozhraní mezi mluvnicí a slovníkem, a proto se obvykle charakterizuje jako kategorie lexikálně-gramatická nebo gramaticko-lexikální. Vid ovšem není syntaktickým prostředkem, jeho syntaktické využití je podřízeno kontextu a výstavbě věty; podmiňuje např. rozdíly v čase, v modalitě⁷, v slovesném rodu, v aktuálním nebo neaktuálním chápání dějového významu apod.“ (Petr - Komárek – Kořenský, 1986, s. 179).

2.2 Dokonavá a nedokonavá slovesa

V češtině vid odráží skutečnost, že některá slovesa se stejným lexikálním významem existují ve variantách, které se liší tím, že děj, který vyjadřují, je chápán jako završený nebo ne. „Videm chápeme schopnost slovesa vyjadřovat *nedokonavost* nebo *dokonavost*, v jejich rámci (zpravidla v rámci nedokonavosti) násobenost a násobenost děje.“ (Čechová, 1996, s. 55).

Slovesa *dokonavá* (*perfektiva*) vyjadřují ohraničenost a ukončenost děje, např. sloveso *udělat* označuje děj, který předpokládá dosažení a dokonání cíle. Oproti tomu slovesa *nedokonavá* (*imperfektiva*) fakt ukončení děje nevyjadřují, např. sloveso *dělat* nám neříká nic o tom, zda děj byl ukončen.

Dvojice sloves, které se liší jen videm, ale nikoliv lexikálním významem, se nazývá *vidová dvojice* (slovesa párová), např. *dát – dávat, psát – napsat, vařit – uvařit*. Tento protiklad se však nerealizuje u všech sloves, např. některá nedokonavá slovesa nemají dokonavý vidový protějšek. Patří k nim modální slovesa (*moci, chtít, smět, muset, mít*) a stavová slovesa (*umět, vědět, znát, stát, spát*). Taková slovesa, která nemají vidový protějšek, se nazývají *nepárová*. Existuje i skupina *obouvidových* sloves, např. *organizovat, absolvovat, komentovat*, která můžou podle kontextu nabývat obou významů, jak dokonavého, tak nedokonavého.

⁷ **Modalita** je způsob prezentace obsahu výpovědi mluvčím, který vyplývá z jeho stanoviska k vyjadřované skutečnosti. Mluvčí může modifikovat výpověď vzhledem k jistotě platnosti jejího obsahu (**jistotní modalita** – *Příští týden má být pěkně*), vzhledem k zájmu mluvčího na realizaci děje (**voluntativní modalita** – *Karel musel odejít*), vzhledem k způsobu hodnocení obsahu výpovědi (**evaluativní modalita** – *Je správné vycházet lidem vstříc*) (Čechová, 1996, s. 238 - 240).

Jinak se chovají i determinovaná a nedeterminovaná slovesa. Slovesa pohybu jsou „málo početnou a zcela uzavřenou slovesnou skupinou. Od ostatních sloves se liší tím, že ve své prosté, neprefigované formě vystupují ve zvláštních dvojicích. Rozdíl mezi oběma členy dvojice nemá charakter rozdílu vidového: obě slovesa jsou modifikací nedokonavého vidu a rozdíl mezi nimi je v determinovanosti / nedeterminovanosti slovesného děje vzhledem k prostorovému a časovému určení (např. *nést – nosit, vést – vodit, vézt – vozit* atd.).“ (Mrhačová, 1993, s. 5).

Množině vidových dvojic v jazyce se říká *vidová korelace*. Za *příznakový* člen vidové korelace se tradičně považuje perfektivum, za *bezpříznakový* imperfektivum. Příznakový dokonavý člen vyjadřuje svým způsobem uzavřený, ohraničený děj. Naproti tomu bezpříznakový nedokonavý člen dokončení nebo nedokončení děje nevyjadřuje (Kopečný, 1962, s. 11). Sloveso dokonavé může být užito místo dokonavého, např. *Otec už šel domů (=odešel)*, a to i pro vyjádření děje v budoucnosti: *Zítřejede na houby*. Nedokonavé sloveso může být užito nejen pro děj aktuálně přítomný, ale také pro děj opakovaný: *Jezdím v zimě na hory* (Čechová, 1996, s. 156).

Završenost děje u dokonavých sloves je v opozici s přítomným časem, který nemůže vyjadřovat ukončenost. Tvary přítomného času dokonavých sloves tak mají přes svoji formu zpravidla význam budoucnosti. (Cvrček, 2010, s. 245 – 246). „Vztah kategorie vidu ke kategorii času se v češtině projevuje tím, že dokonavý vid se vylučuje s aktuálním přítomným časem, aktuální přezens je vlastní jen slovesům nedokonavým. Dokonavá slovesa nemohou vyjadřovat děj probíhající v přítomnosti, ale pouze to, že se děj již uskutečnil, nebo ještě nikoli (*koupil jsem, koupím knihu*). Jejich prezentní tvar ovšem může vyjadřovat děje nezařazené do určitého času (*Vrána vráně oči nevyklove. Kdykoli tam přijdu...*) a také minulost transportovanou do přítomnosti (tzv. přezens historický).“ (Petr - Komárek – Kořenský, 1986, s. 179).

Tvoření budoucího času u perfektiv a imperfektiv se liší, rozdíl spočívá v odlišnosti jak tvarové, tak i významové. U nedokonavých sloves se tvoří pomocí infinitivu a budoucího času pomocného slovesa *být*, např. *budu psát, budeš počítat, budeme péct* a vyjadřuje děj následující po okamžiku promluvy. Slovesa dokonavá vyjadřují budoucí čas přítomnými tvary, např. *napišu, vypočítáš, upečeme*, které vyjadřují ukončení děje po okamžiku promluvy. Zároveň je možné, že se probíhající děj, v okamžiku promluvy koná: *Počkej s tím, až dopíšu dopis*.

Z hlediska forem času tvoří specifickou skupinu determinovaná a nedeterminovaná slovesa a některá jiná slovesa pohybu. Nedeterminovaná slovesa (typu *chodit, běhat*) jsou způsobem tvoření budoucího času podobná „běžným“ nedokonavým slovesům, např. *budu chodit, budu běhat, budu vozit*. Odlišnost determinovaných sloves od „typických“ sloves nedokonavých je výraznější. Determinovaná slovesa budoucí čas tvoří prefixací pomocí předpony **po-** / **pů-**: *půjdu, pojedu, ponesu*.

Jsou dva způsoby odvozování sloves v rámci vidové dvojice. Slovesa nedokonavá se tvoří z dokonavých *suffixací* (*dát – dávat*) a slovesa dokonavá z nedokonavých (ovšem také dokonavých) *prefixací* (*vařit – uvařit*). Nejčastější způsob odvozování sloves je pomocí předpon.

Pokud jde o formální prostředky kategorie vidu, je situace komplikovaná, protože vid není jen gramatickou kategorií. Z toho důvodu nevede ostrá hranice mezi prostředky morfologickými a slovtvornými (Rusínová – Nekula, 1995, s. 320).

2.3 Nenásobenost a násobenost

Ke kategorii vidu patří podkategorie *násobenosti* a *nenásobenosti*. Podle chápání děje můžeme slovesem vyjádřit buď *děj* násobený nebo *děj* nenásobený. Jde o schopnost slovesa vyjadřovat *děj* probíhající jedenkrát nebo opakovaně. *Násobený děj* vyjadřuje *děj*, který se realizuje několikrát, opakuje se. *Nenásobený děj* je *děj*, který se neopakuje, probíhá nebo proběhne jednou.

Oba druhy sloves (dokonavá a nedokonavá) mají schopnost vyjadřovat *nenásobený děj*. Přitom slovesa nedokonavá vyjadřují *děj* trvající (slovesa trvací): *jdu domu, nesu ti knihu*; a nebo poukazují na vznik určité vlastnosti: *modrat, bohatnout*. Slovesa dokonavá vyjadřují okamžitý *děj* (slovesa okamžitá): *bodl se nožem, sekne sekerou*; nebo počátek děje (slovesa počínací): *rozběhl se*. Dále tato dokonavá slovesa signalizují změnu stavu: *zestárl, omládl*; poukazují na zakončení děje (slovesa končící): *doběhl* a ucelený *děj*: *proběhl se* (Čechová, 1966, s. 157).

Slovesa násobená⁸ jsou odvozená od sloves dokonavých i nedokonavých. Opakující se *děj* mohou vyjadřovat i slovesa původně *nenásobená*, význam násobenosti mají tato slovesa v určitém kontextu: *Ted' mi vracíš knihu? Vracím ti ji vždy hned, jakmile ji dočtu*. V prvním případě sloveso *vracet* vyjadřuje *děj* jednorázový, v druhém případě *děj*, který se opakuje (Čechová, 1966, s. 158).

Jiná slovesa násobená vyjadřují jenom *děj* násobený. Skupina těchto sloves často mají zdvojenou příponu *-váva-*: *Když jsem já k vám chodíval, pejsek na mne štěkával*. Tato slovesa mají minulé tvary, naznačují i odstín citově zabarvené vzpomínky na dávnou minulost.

„Vznik sloves pro *děj* násobený (obvyklý) souvisí s postupným začleňováním psl. sloves nedeterminovaných (neurčených) do soustavy slovesného vidu. Jestliže sloveso původně nedeterminované bylo ve vztahu k slovesu dokonavému, stalo se jeho nedokonavým protějškem; srov. např. stč. *siesti – sědati, dáti – dávati, přemoci- přemáhati, otvésti – otvoditi* apod.“ (Komárek, 1976, s. 147).

⁸ Za **slovesa násobená** se někdy považují pouze slovesa nedokonavá. Násobená slovesa jsou skutečně převážně slovesa nedokonavá, avšak násobenost se týká i sloves dokonavých (Čechová, 1996, s. 158).

Slovesa nedeterminovaná, která byla ve vztahu k slovesům nedokonavým, se vyvíjela trojím způsobem:

1. Pokud nedeterminované sloveso bylo ve vztahu k nedokonavému slovesu, které vyjadřovalo jednosměrný pohyb (=sloveso determinované), dokázalo zachovat svoji nedeterminovanost dodnes: *vésti* – *voditi*, *jíti* – *choditi*, *jeti* – *jezditi*, *valiti* – *váleti* apod.
2. Pokud nedeterminované sloveso bylo ve vztahu k nedokonavému stejně nedeterminovanému zachovalo děj opakovaný, ale odlišilo se od svého základového slovesa i významem: *káleti* ke *kaliti*, *máčeti* k *močiti*, *hlásati* k *hlásiti*, *hledati* / *hlédati* > *hlídat* k *hleděti* a některá časem i zanikla: *háněti* k *honiti*, *bijěti* k *bíti*, *dievati* „schovávat“ k *dieti* „činit“.
3. Zejména u slovesa *bývati*, *jmievati*, *sědati*, *léhati*, *jiedati* (k *býti*, *jmieti*, *sěděti*, *ležěti*, *jiestí*) vyvinul se v historickém období z původní nedeterminovanosti význam děje násobeného (obvyklého). Tato slovesa pozbyla svoji schopnost označovat konkrétní, aktuální děj. Právě tato skupina sloves se stala později základem násobených (s významem obvyklosti) a neaktuálních sloves produktivního typu *dělávat*, *chodívat*, *mluvívat* (*chodievati*, *mluvievati*, s *ie* asi podle sloves jako *jmievati*)⁹ (Komárek, 1976, s. 147 – 148).

Jelikož vznik násobených sloves souvisí s postupným začleňováním nedeterminovaných sloves do soustavy slovesného vidu, proto s „kategorií násobenosti souvisí i protiklad směrové určenosti a neurčenosti. Tzv. determinovanost bývá spojována pouze s dokonavostí. Schopnost vyjádřit směřování sice nemají všechna nedokonavá slovesa (např. násobená), avšak je vlastní skupině sloves pohybu; nedokonavá slovesa trvácí *jít*, *běžet*, *nést*, *vést*...jsou určená co do směru: *jdu domů*, *běžím do školy*, *nesu dříví do kůlny*, *veze vozík z lesa*. Na druhé straně s nimi související slovesa iterativního typu¹⁰ *chodím*, *nosím*, *vozím*, *běhám* jsou směrově neurčená (*Chodím po lese* = *sem a tam*, *v různých směrech*); první skupinu sloves označujeme jako slovesa determinovaná, druhou jako nedeterminovaná.“ (Čechová, 1995, s. 158 – 159).

⁹ V 14. stol. tato **slovesa násobená** ještě nebyla (kromě těch, která byla východiskem tohoto typu, např. *bývati*), plně se rozvinula tato slovesa až v 16. stol. (Komárek, 1976, s. 148).

¹⁰ Ve starších mluvnících se místo názvu **slovesa násobena** užívalo dvou termínů: **slovesa opětovací (iterativa)**, k nimž patřila slovesa typu *běhat*, *nosit* (**stálá iterativa**) a typu *házet*, *vracet* (**nestálá iterativa**), a názvu **slovesa opakovací (frekventativa)** pro slovesa typu *házívat*, *vracívat*, *dělávat* (Čechová, 1995, s. 158).

3. Slovesná prefixace

3.1 Slovesná prefixace – pojem a pojetí

Prefixace je sřetězení, spojení prefixu se základem (=slovem). *Prefix* je afix¹¹ před kořenem, např. *na-psát*, *pře-krásný*, *vz-letět*. Prefix může být reduplikovaný, např. *po-vy-táhnout*, *po-vy-jet*, *po-od-plout*. Prefix se připojuje vždy k celému (hotovému) slovu, je nositelem přízvuku a je vždy slovotvorný. Lze také uvažovat i o tvaroslovném prefixu *po-* / *pů-* tvořícím tvar futura některých sloves pohybu (*poletím*, *půjdu*) (Čermák, 1990, s. 33 – 35). Prefixace je v češtině příznačná především pro slovesa, v menší míře pro adjektiva, adverbia a substantiva.

Odvozování sloves předponami je základní a nejfrekventovanější způsob tvoření sloves. Verbální prefixy většinou mají dvojí funkci: jednak jsou pokládány za *prostředky slovotvorné* (za morfémy, které nesou lexikální význam), jednak za *prostředky gramatické* (za morfémy nesoucí význam vidu). Občas předpony vystupují výlučně jako gramatické, tvarotvorné morfémy, které nesou pouze význam vidu. V takových případech se mluví o předponách (lexikálně) prázdných anebo o tzv. *prostě (čistě) vidových předponách* (Veselý, 2014, s. 14).

Podívejme se na názory některých lingvistů ohledně problematiky slovesných prefixů. F. Kopečný chápe prefixaci nejčastěji jako funkci gramatickolexikální, která „vytváří nová dokonavá slovesa: *zradil*, *slezl*, *upsal*, *natáhl*, *zalil*, *otloukl*, *přibral* atp. – Někdy však má funkci jen gramatickou, perfektivizační. Srovnej řadu tvarů se stejnými předponami: *zklamal*, *shnil*, *pochválil*, *udělal*, *napsal*, *zaplatil*, *omládl*, *přivítal*.“ (Kopečný, 1962, s. 90). M. Komárek píše, že do této problematiky „zasáhl pronikavě I. Poldauf tím, že rozlišil dvě skupiny prefixů, kterým lze přiřadit vidotvornou, perfektivizační funkci – beze změny významu sloves: (1.) prefixy prostě vidové, (2.) prefixy subsumpční čili řadicí. Prefixy první, neproduktivní skupiny charakterizuje jako neslučitelné s významem slovesa, synchronně nemotivované historismy (jako příklad uvádí *pro-mluvit*). V druhé, produktivní skupině jde naopak o prefixy s jasnou sémantickou funkcí a jen neschopné přidat něco slovesnému základu, poněvadž vyjadřují to, co je už obsaženo ve významu základového slovesa) jako příklad uvádí slovesa *pro-vrtat*, *za-dusit*, *od-dělit*) (Komárek, 2006, s. 186). Podle F. Čermáka „povaha českých verbálních prefixů jako celku je čistě lexikální. Jen malou měrou, dílčím a nepravidelným způsobem, v zásadě však obvykle jen spolu se změnou významu mohou prefixy slovesu dodávat také perfektivnost; tuto schopnost (čistě) perfektivizace je však třeba počítat spíše do jejich funkce než sémantiky.“ (Čermák, 2014, s. 265). L. Veselý tvrdí že, „dokonavá prefixovaná slovesa jsou dokonavá ne proto, že by obsahovala předponový morfém nesoucí význam dokonavého vidu, nýbrž proto (a jenom proto), že byla vytvořena prefixací. To je

¹¹ **afix** – vázaný morfém gramatické, funkční, zvl. slovotvorné povahy, připojovaný ke slovu zpredu, zezadu nebo zevnitř

podstatný rozdíl [...] O všech předponách (není výjimky) platí, že nenesou význam dokonavého vidu.“ (Veselý, 2014, s. 17 – 18).

3.2 Prostě vidové předpony

Podle Šlosara má čistě vidovou funkci perfektivizační, jež neovlivňuje lexikální sémantiku sloves, řada sloves, především mutačních¹². Pro tato slovesa je charakteristická absence sekundárního imperfektiva¹³, funkci vidového protějšku u nich plní sloveso prosté (*napsat* – *psát*). Prefixy, které mají čistě vidovou funkci perfektivizační, jsou: **na-** (u sloves fixace): *napsat*, *narýsovat*, *namalovat*; **o** (u intransitivních deadjektivních¹⁴ sloves): *otěhotnět*, *oněmět*, *omládnout*; **po-** (u sloves zaujetí polohy): *pověsit*, *postavit*, *posadit*; **s-** (u sloves likvidace): *spálit*, *sešrotovat*, *šošet*; **u-** (u faktiv¹⁵ pojmenovávajících nepříznivě hodnocené činnosti): *ušpinit*, *uškodit*, *umastit* – (u sloves vyjadřujících vytváření): *ušít*, *uvařit*, *upéct*; **vy-** (u sloves konstituování): *vystavět*, *vycvičit*, *vykrmít*; **z-** (u intransitivních deadjektivních sloves): *ztvrdnout*, *zblednout*, *zbohatnout* – (u sloves nepříznivého působení): *zkazit*, *zklamat*, *zbourat* – (u mnoha adaptovaných sloves přejatých): *zkontrolovat*, *zkorumpovat*, *zrentgenovat*; **za-** (u několika málo sloves): *zasít*, *zabrzdit*, *zaplatit* (Šlosar, 1995, s. 213 – 214).

3.3 Významy prefixů v- a vy-

Podle F. Kopečného prefixy **v-(ve)-** a **vy-** mají významy:

Prefix v-(ve)- má

konkrétní význam: *vejít*, *vjet*, *vpadnout*, *vrazit* (něco i někam), *vpustit*, *vložit*, *vepsat*

obrazný typ: *vžít se*, *vmyslit se*

▪ prostá perfektiva: jenom *vsugerovat*, *vústit*

(Kopečný, 1962, s. 114)

Prefix vy- má dva základní významy, které spolu souvisí:

1. z něčeho ven a vzhůru

- tyto významy mohou jít společně: *vyletět* (z hnízda), *vynést* (z domu), *vystoupit*

- nebo odděleně:

z něčeho ven - *vycházet* (z hospody), *vykouřit* (z pelechu), *vyvařit* (maso)

vzhůru - řidč., např. *vyšplhat se*

- **obrazný typ:** *vymalovat* (obraz), *vyšít* (obraz), *vypsat* (událost)

¹² **Mutační slovesa** ve své sémantické struktuře implikují změnu. Změna se chápe jako přechod z výchozí situace do situace závěrečné: *usínat* – *usnout*, *modrat* – *zmodrat*, *krást* – *ukrást*.

¹³ **Sekundární imperfektiva** se vytváří z prefigovaných perfektivních sloves (*přijít* dok. > *přicházet* ned. a *opustit* dok. > *opouštět* ned.).

¹⁴ **deadjektivum** – derivát od adverbia mající povahu různých slovních druhů

¹⁵ **faktivum** – verbum s obecným významem „*dělat něco/někoho nějakým*“

- s expresivním odstínem: *vybafnout, vyjeknout, vystřelit*
2. **vyčerpání děje:** *vymrznout, vyschnout, vymoknout, vydráždit, vyhubovat, vychválit*
- prostá perfektiva: *vycementovat, vydláždít (dvůr), vymísit (těsto)*
- **prostá perfektiva** s předponou **vy-** nejsou nikdy bez lexikálního odstínu: *vydláždít, vymísit, vylihnout se, vyrůst, vykrvácet, vyblednout* (o barvě), *vykoupat se, vyléčit* (Šlosar, 1995, s. 122 - 123)

Podle D. Šlosara prefixy **v-(ve)-** a **vy-** mají významy:

Prefix v-(ve)- se pojí pouze se slovesy, která mají sémantický rys pohybu. Jejich význam modifikuje ve smyslu **směřování dovnitř**. Cíl směřování bývá určena předložkou *do* s genitivem: *vběhnout, vkročit, vložit, vnést, vstoupit*; u abstrakt význam *směrování dovnitř* vytváří předložky *do* s genitivem a *v* s akuzativem: *vložit do knihy, vejít ve známost* (Šlosar, 1995, s. 206).

Prefix vy-

1. u sloves, která mají sémantický rys pohybu, vyjadřuje směřování děje **zevnitř ven** (v opozici k prefixu **v-(ve)-**): *vyjet, vykolejit, vybrednout, vyčesat, vyzout* (vyjádření východiska je potenciální)
2. u sloves, která mají význam intelektuální činnosti, vyjadřuje **vydělení z celku**: *vybrat, vydělit, vyfoukat, vyjmenovat, vydělit* (sloveso se pojí s akuzativem)
3. slovesa, která pojmenovávají lidské činnosti, nabývají mutačního významu **získání dějem**: *vydržít, vysedět, vydupat, vydělat, vyvzdorovat* (pojí se s akuzativem)
4. některá obdobná slovesa vyjadřují význam **vytvořit dějem**: *vyrobit, vysnít, vynalézt, vytetovat, vymyslet*
5. **čistě vidová funkce** u sloves konstituování: *vykrmit, vycvičit, vystavět, vykonstruovat, vypěstovat*
6. **funkce měrová** u několika sloves s kombinovaným prefixem **vyna-**; slovesa mají hodnotící význam **uspokojení z množství děje**: *vynasmát se, vynachválit, vynadávat se, vynapovídat se* (Šlosar, 1995, s. 206 - 214)

4. Valence českých sloves

4.1 Valence – pojem a pojetí

Pojem *valence* je znám z oblasti chemie, označuje mocenství atomu. Do lingvistiky tento pojem poprvé zavedl koncem 60. let francouzský jazykovědec L. Tesnière.¹⁶ Tímto termínem vědec metaforicky označil schopnost slovesa vázat k sobě určitý počet jazykových elementů. Sloveso bývá tradičně považováno za centrum české věty, a proto se valencí především rozumí vlastnost sloves. Schopnost slov vázat na sebe jiná slova (syntaktické pozice) v jiných tvarech mají i další autosémantika¹⁷, např. substantiva, adjektiva a adverbia. Souhrn všech forem, tj. počet valenčních členů a druh valenčních vztahů, se nazývá *valenční potenciál* slovesa. S valencí úzce souvisí pojem *intence*¹⁸, která odpovídá valenci na sémantické úrovni.

Pojetí valence v lingvistice není jednoznačné. Jde především o otázku, zda je valence jev *primárně syntaktický*, tj. vlastnost jazykové formy, anebo jev *primárně sémantický*, totiž vlastnost jazykového významu. Dost často se setkáváme s přesvědčením, že valence je více záležitostí syntaktické roviny, možná i proto, že je valence v češtině vyjadřována morfologickými prostředky – pády, které se vazebně pojí s jednotlivými slovesy (Pala - Ševeček, 1997, s. 43).

Podívejme se, jak vysvětlují termín valence někteří čeští lingvisté. F. Daneš v rámci své teorie větných vzorců píše, že „slovesa mají totiž tu syntaktickou vlastnost, že k sobě poutají určitý počet jistých tvarů dalších slov neboli mají valenci, přesněji řečeno svůj valenční potenciál.“ (Daneš, 2009, s. 254). N. Svozilová vymezuje pojem valence jako „schopnost lexikální jednotky, především slovesa, vázat na sebe jiné výrazy a mj. tak zakládat větné struktury“ (Svozilová, 1997, s. 7), což znamená, že pojetí valence má širší význam, než tradiční pojem vazba. F. Čermák a J. Holub vidí valenci jako „systémovou vlastnost lexému spočívající ve spájení se s jednou či více dalšími formálními jednotkami...(tato vlastnost) se týká všech slovních druhů (kromě interjekcí¹⁹).“ (Čermák

¹⁶ Tesnière ve své koncepci ruší rovnoprávnost subjektu a predikátu, jak to pojímala tradiční syntax. Ze subjektu se stává stejné doplnění jako je objekt. Za centrální prvek věty považuje sloveso ve funkci predikátu. Sloveso podle něho váže různý počet aktantů, které rozdělil na tři typy: **aktivní aktant** (subjekt), **druhý aktant** (přímý objekt; na který děj působí) a **třetí aktant** (nepřímý objekt; k jeho prospěchu nebo škodě děj realizuje). Uvádí pojem **circonstant**, do kterého zahrnuje vše, co není obsaženo v aktantech. **Circonstants**, to jsou jisté okolnosti, během kterých se děj realizuje. Součástí valenční struktury a nepostradatelné pro úplnost věty jsou aktanty. Přestože Tesnièreova koncepce má své počátky už ve 30. letech, stále na něj navazují četní moderní autoři.

¹⁷ **autosémantikum** – plnovýznamové slovo jakožto nositel lexikálního významu, zvl. substantivum, adjektivum, verbum a adverbium

¹⁸ J. Novotný definuje **intenci** jako „zaměření slovesa (avšak i jiných slovních druhů) na jeho sémantické doplnění, a to takovými komplementy, které jsou v obecné rovině implikovány v lexikálně sémantické struktuře slovesa jako její komponenty.“ (Novotný, 1984, s. 23)

¹⁹ **interjekce** – slovo vyjadřující po/cit, vůli, popř. postoj, pozdrav, snahu o kontakt apod. nebo označující, popř. napodobující zvuk a mající větnou povahu

- Holub, 2005, s. 21). Pro M. Čechovou pojem valence znamená „schopnost slova vázat na sebe jiné slovo (jiná slova) nutné jako jeho sémantické doplnění a nutné k jeho syntaktickému využití.“ (Čechová, 1996, s. 64).

Zdeňka Urešová dochází k závěru, že pojetí valence je v zásadě trojí (Urešová, 2011, s. 8):

1. **valence syntaktická** (schopnost slova kombinovat se v textu s jinými slovy je primárně dána syntakticky, tj. morfologickými a povrchově-syntaktickými prostředky závislého slova)
2. **valence sémantická** (schopnost slova kombinovat se v textu s jinými slovy je primárně dána sémanticky, tj. významy spojujících slov)
3. **valence kombinovaná** (schopnost slova kombinovat se v textu s jinými slovy je dána syntakticky i sémanticky)
(Urešová, 2011, s. 8)

Valence není ustálený pojem a jeho definice se značně různí, jak bylo již naznačeno. Přesto se většina valenčních teorií shoduje, že valence souvisí s počtem pozic, které daná lexikální jednotka vyžaduje pro své určení. Proto je nezbytné nahlížet na valenci ne pouze jako na kategorii primárně syntaktickou, ale zejména lexikologickou a systémovou (tedy danou v jazykové struktuře) a až pak syntaktickou (Čermáková, 2009, s. 15).

4.2 Valence – základní termíny

Ve své práci bych se ráda zaměřila na valenční pojetí M. Grepla a P. Karlíka a také na jejich termíny spojené s valencí v knize *Skladba češtiny* (1998). Jejich kniha představuje „model popisu věty hlásící se do kontextu gramatik dependenční orientace,²⁰ který má ambice minimalizovat nedostatky klasické syntaktické teorie a ukázat, jak je možné syntax věty popisovat.“ (Grepl – Karlík, 1998, s. 26). Autoři vycházejí od sémantické (významové) struktury věty, to je základní vlastnost jejich koncepce. Ve své práci, při třídění vybraných sloves pohybu, budu vycházet z jejich chápání valence.

M. Grepl a P. Karlík vysvětlují pojem valence takto: „Pojmem valence rozumíme schopnost určitých lexikálních jednotek (zejm. sloves – včetně dějových a stavových substantiv – a adjektiv) vázat na sebe jistý počet syntaktických pozic, determinovaný počtem sémantických aktantů, a to v jistých morfologických formách obsaditelných primárně jistými výrazy, buď nevětnými (substantivy a výrazy adverbialními), nebo větnými (vedlejšími větami).“ (Grepl – Karlík, 1998, s. 45).

²⁰ V novější lingvistice jsou dva konkurenční modely popisu struktury věty: **dependenční** (závislostní) a **konstituentní** (složkový). Dependenční model popisuje větu na základě syntaktické závislosti větných členů na členech řídících. Konstituentní model při popisu věty vychází z toho, že věta se dělí na dvě základní složky (fráze), podmětovou a přísudkovou.

Věty, které jsou realizovány v určité komunikační situaci jako *výpovědi*, mohou svým významem vystihnout různé skutečné nebo fiktivní okolnosti světa, ke kterým se vztahují. Tyto výseky z komunikačních situací M. Grepl a P. Karlík nazývají termínem *mikrosituace*. Základem modelů jazykově zpracovaných mikrosituací jsou *predikátory*. Predikátor je termín složený, který se nachází ve formě slovesa určitého (verba finita), ale také realizuje ve větě úlohu přísudku (predikátu). Každý predikátor má sémantickou strukturu, která je dána jeho *intenční schopností* vytvářet kolem sebe pole funkčních pozic podle požadovaných sémantických funkcí.

Funkční pozice, které predikátory svým významem vytvářejí kolem sebe, se nazývají *aktanty* (=participanty, argumenty). Predikátory dokážou implikovat „různý počet aktantů a jejich sémantických rolí, do jisté míry odpovídající „účastníkům“ v nich reflektované mikrosituace.“ (Grepl – Karlík, 1998, s. 38).

Podle míry obecnosti se dají aktanty rozdělit na *substanční* (věcné) a *situační*²¹ (propoziční). Mezi nejobvyklejší substanční aktanty patří: AGENS (personální původce děje: *Táta čte knihu.*), KAUZÁTOR (nepersonální původce děje: *Vítr vynesl draka vysoko na obzor.*), RECIPIENT (příjemce něčeho: *Dám to mamince.*), PATIENS (objekt zasažený dějem: *Dítě rozbilo hrnek.*), INSTRUMENT (nástroj sloužící k provádění děje: *Přitloukl hřebík kladivem.*), VEHIKL (prostředek k přemístění: *Babička ráda jezdí autem.*), LOKUS (místo, kde se děj realizuje: *Narodil jsem se v Praze / tady.*), DIREKTIV (směr, kam děj směřuje: *Rychle vběhl do pokoje / sem / tam.*), ORIGATIV (východiště, odkud děj vychází: *Vzal knihu ze stolu.*), TEMPUS (časové body a úseky: *Stálo se to o Vánocích / včera / v létě.*); mezi situační aktanty patří: INFORMACE (V rádiu hlásili, že zítra bude pršet.), INSTRUKCE (Je nařízeno, abychom se přezouvali.), PODNĚT (Bál se, že ho kousne pes.), ÚČEL (Přišel jsem, abych vám řekl pravdu.) (Grepl – Karlík, 1998, s. 38 – 41).

Valenční pozice predikátoru obecně se nazývají *komplementary*. Valenční pozice ze syntaktického hlediska se dělí na *obligatorní* a *potenciální*. Valenční pozice, které musí být na povrchové rovině věty vždy vyjádřeny, se nazývají obligatorní. Neobsazením těchto pozic dochází k neplnému významu věty, což vede k porušení gramatické správnosti věty. Potenciální pozice jsou také součástí valenčního potenciálu slovesa, ale nemusí být výrazově realizovány. Mohou být přítomny ve větě, ale jejich neobsazením nevzniká významově ani gramaticky narušená věta.

Ostatní pozice, které mají volný vztah k predikátoru, se označují jako volné nebo nevalenční. Tyto pozice nemají fixovanou pádovou formu a říká se jim *adjunkty* (=suplementy). Z hlediska sémantického, které je v dané syntaktické pozici vyjadřováno, M. Grepl a P. Karlík rozlišují dva typy adjunktů: *cirkumstat* (nevalenční pozice

²¹ *Substanční aktanty* zastupují objekty typů mikrosituací. *Situační aktanty* zastupují mikrosituace, které jsou složkou mikrosituace základní se sémantickými rolemi.

adverbiální) a *kopredikát*²² (=doplňek). Tyto nevalenční syntaktické pozice (adjunkty) mají *fakultativní* pozici, vynecháváním těchto pozic nevznikne gramaticky ani významově defektní věta. K fakultativním členům větné konstrukce patří také *atribut* (=přívlastek), který má specifické postavení mezi členy větné konstrukce. Je to přívlastek, který rozvíjí substantivum a má ryze syntaktickou povahu.

M. Grepl a P. Karlík rozlišují valenční syntaktické pozice s *fixovanou formou* a pozice s *nefixovanou formou*. Pozice s fixovanou formou jsou charakterizovány určitým pádem, jedná se o morfologickou kategorii vázanou syntakticky: *Mirek má psa*. Tyto fixované pozice jsou dvojího typu: *levovalenční pozice* (=subjektová, podnětová) a *pravovalenční pozice* (=objektová, předmětová). Valenční pozice s nefixovanou formou nejsou charakterizovány určitým pádem. Jsou to adverbiální pozice, které jsou primárně vyjádřeny adverbii: *Přišel domů / sem / tam*. „V této funkci se proto objevují pády primárně sémantické a ve srovnání s nimi jsou pády primárně syntaktické řidší.“ (Grepl – Karlík, 1998, s. 50).

4.2.1 Otázka obligatornosti a fakultativnosti

Kvůli nejednoznačnému pojetí valence se značná pozornost v lingvistice věnuje i otázce obligatornosti a fakultativnosti doplnění slovesa. Otázka obligatornosti a fakultativnosti v dnešní lingvistice není zatím spolehlivě vyřešená. Hledání kritérií, podle kterých lze rozlišit nutná doplnění (komplementy) a volná doplnění (adjunkty), je testovatelná dialogovým testem, jehož základ vypracovala J. Panevová. Otázkový test se užívá k potvrzení sémantické valence pomocí otázek, které směřují k členům, jež nemusejí být vyjádřeny na povrchové rovině. V testu při otázce po valenčním členu nesmí být odpověď *Nevím*. Ukázku testu můžeme ukázat na dialogu: A: *Jirka už přišel*. B: *Kam?* A: **Nevím*. Taková odpověď zde není možná a dialog nedává smysl. Tento dialog může být smysluplný jen za určitých okolností, buď posluchač přeslechne, anebo otázka *Kam?* je eliptická²³ (z kontextu je zřejmé, kam Jirka přišel, ale posluchač chce blíže specifikovat místo). Jestliže odpověď *Nevím* na otázku není možná, je takové doplnění chápáno jako obligatorní (sémanticky nutné), přesto na povrchové rovině nemusí být vyjádřeno. Otázky pro doplňující informace typu B: *Odkud?* / *Proč?* / *S kým?* A: *Nevím*. v tomto dialogu mají jiný charakter. Odpověď *Nevím* v tomto případě je možná a dialog nedělá nesmyslným. Pokud je taková odpověď možná, pak tato doplnění jsou chápána jako fakultativní a nepatří do valenčního rámce slovesa. Podobně například: A: *Tatínek včera*

²² **Cirkumstat** je ze sémantického hlediska chápán jako větný člen, který „vyjadřuje další údaje, tj. okolnosti, pomocí nichž lze děj / stav charakterizovat.“ (Grepl – Karlík, 1998, s. 258).

Kopredikát je ze sémantického hlediska chápán jako větný člen, který „vyjadřuje děje / stavy, které jsou predikovány aktantu implikovanému v sémantické struktuře jiného predikátoru: *Dědeček sedí u stolu shrbený / shrbeně* (= „*Dědeček sedí u stolu + Dědeček je přitom shrbený*“).“ (Grepl – Karlík, 1998, s. 56).

²³ **elipsa** – „vynechání kontextově známých částí informace v dialozích nebo tzv. vnitřních dialozích (ve výpovědích) typu A: *Navštívila matka babičku?* – B: *Navštívila.*“ (Grepl – Karlík, 1998, s. 46)

napsal dopis. B: Komu? A: Nevím.; A: Maminka přešla Olině šaty. B: Na co (na sukni nebo na košili)? A: Nevím.

S otázkou obligatornosti a fakultativnosti jsem se setkala v této práci při třídění vybraných sloves pohybu. Valenční chování sloves bylo velmi rozmanité, proto třídění sloves s jejich valenčními vzorci byl pro mě dost složitý úkol. Hodně často mi dělalo potíže odlišit komplementy od adjunktů, přitom valenční vzorce byly stejné. Cítila jsem, že některá doplnění patří do valenčního rámce, jiná jsou fakultativní. Třídila jsem slovesa zejména ze syntaktického hlediska, ale snažila jsem se co nejúplněji přihlížet i k jejich sémantické valenční stránce. Získaný materiál, který se mi podařilo zpracovat, myslím poskytuje dostatečnou představu o valenci vybraných sloves pohybu, především o rozmanitosti možností fakultativních doplnění predikátů a o spektru lexikálních prostředků, kterými se realizují.

4.3 Pojetí valence v korpusové lingvistice

Korpusová lingvistika je vědní obor, který zkoumá jazyk prostřednictvím jazykových korpusů. Zabývá se také jejich zřizováním, metodologií a zpracováním. „Korpusová lingvistika vychází z tvrzení, že nejadekvátnější popis jazyka může být zprostředkován pouze popisem jazyka přirozeného.“ (Čermáková, 2009, s. 17).

Pojem valence je v lingvistické literatuře běžně kategorií syntaktickou, ale lingvistický popis, který nabízí korpusová lingvistika, zdůrazňuje závislost jednotlivých slov na kontextu, ve kterém se tato slova nacházejí. „Textové (ortografické) slovo tedy nemusí nutně být vždy totožné s významovou (lexikální) jednotkou. Chceme-li věnovat pojatému popisu významu, musíme vycházet z kontextů (a tedy i typických slovních vzorců), ve kterých se dané slovo opakovaně vyskytuje. Výsledky analýz rozsáhlých korpusových dat zpochybňují tradiční úhledné dělení jazyka na lexikon a syntax a ukazují, že pro popis kontextu přirozeného jazyka, ve kterém se slova vyskytují, není toto tradiční dělení vyhovující.“ (Čermáková, 2009, s. 11).

II. Analytická část

5. Analýza dat ČNK a statistické zpracování materiálu

5.1 Popis analýzy

Z korpusu SYN2010²⁴ bylo vyexcerpováno **3599** konkordancí výskytů sloves *vnést*, *vnášet*, *vynést*, *vynášet*, *vynosit*. *Vnést* tvoří **872** výskytů, *vnášet* – **468** výskytů, *vynést* – **1200** výskytů, *vynášet* – **1017** výskytů a *vynosit* – **42** výskyty. Data byla zkopírována a vložena do aplikace EXCEL2013, kde byla následně ručně roztríděna, spočítaná a zapsána procentuálně. Třídění sloves probíhalo ve třech směrech:

1. slovesa byla roztríděna podle slovesných tvarů
2. slovesa byla roztríděna podle valenčních vzorců
3. slovesa byla roztríděna na konkrétní a abstraktní významy

Výsledkem mé analýzy je především popis těch valenčních struktur, které slovníky nezachycují. Proto při třídění slovesné valence bylo zohledněno nejen syntaktické, ale i sémantické hledisko. Věnovala jsem pozornost i doplněním adverbialního charakteru (místo, způsob, čas, míra). Objevené valenční struktury každého slovesa byly porovnány a popsány podle číselných významů v souvislosti s valenčními vazbami ve *Slovníku slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení* (2005). Ze zbylých valenčních rámců, jež se nevyskytovaly ve slovníku, jsem do svého popisu zařazovala hlavně ty struktury, které se opakovaly 5krát a více. Pokud sloveso v nějakém číselném významu mělo malý výskyt valenčních struktur, které nebyly ve slovníku, tyto struktury byly buď popsány celé nebo od dvou výše. Platí to i pro sloveso *vynosit*, jež není součástí valenčního slovníku vůbec, u kterého byly uvedené všechny valenční rámce.

V práci bylo nahlíženo podrobně na slovesa i z lexikální stránky. Konkrétní a abstraktní slovesa byla roztríděna podle sémantických okruhů a zřehledněna v tabulkách podle počtu výskytů. U sloves *vynést* a *vynášet* byla objevena navíc skupina sloves, která nešla zařadit do žádného sémantického okruhu. V práci byly uvedeny příklady těchto výrazů, ale jejich valenčními strukturami jsem se nezabývala.

²⁴ <https://www.korpus.cz/>

5.2 Sloveso vnést

5.2.1 Valence slovesa vnést

Dokonavé sloveso *vnést* má v korpusu SYN2010 **872** výskytů, ze kterých *infinitiv* tvoří **277 (31,8%)** výskytů, *minulé participium* – **455 (52,2%)** z toho 25 negativních významů, *budoucí čas* – **109 (12,5%)** z toho 8 negativních významů, *opisné pasivum*²⁵ – **29 (3,3%)** výskytů a *imperativ* – **2 (0,2%)**.

Podle *Slovníku slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení* (2005) sloveso *vnést* má následující valenční vzorce:

1. ■ **něco4někam** — ■ **někoho4někam**: *Doručovatel mi vnesl do předsíně veliký balík. Krotitelka vnesla do manéže obrovskou kraju tygrovitou. Do sanitky vnesli pacienta se srdečním selháním. # Závan větru vnesl do otevřené stodoly spoustu sněhu.*
2. ■ **něco4někam** /**způsobit uplatnění něčeho**/: *Čeští hokejisté vnesli do hry nové prvky. Studium vneslo do Jitčína života určitý řád. Oba mladí vnesli na pracoviště spoustu elánu. # Výslech svědků vnesl do věci jasno.*²⁶

Je patrné, že ve významu pod číslem jedna u slovesa *vnést* se jedná o **konkrétní**, ve významu číslo dva o **abstraktní**²⁷. V korpusu SYN2010 má sloveso *vnést* **52 (6,0%)** konkrétních a **820 (94,0%)** abstraktních významů.

Podíváme se na valenci slovesa *vnést* ze syntaktického a sémantického hlediska:

1. Celkový počet výskytů, které mají **konkrétní** významy, je **52 (6,0%)**. Mezi **konkrétními** významy u slovesa *vnést* objevuje valence *vnést* ■ **něco4někam** — ■ **někoho4někam** hodně málo, jenom **36** výskytů, což je **69,2%**. Význam *někam* spoluvytvářejí předložky *do* a *k* a adverbia místa *tam*, *dovnitř*. Předložka *do* má **29 (80,6%)** výskytů, *k* – **1(2,8%)** výskyt a adverbia místa *tam*, *dovnitř* – **6 (16,7%)** výskytů.

do:...Občerstvení Návštěvníci smí <do> areálu Automotodromu Brno <vnést> vlastní nápoje pouze v PET lahvi o maximálním objemu 0,5 litru . Rous se místo závodění vrhl na fotbal a hned byl vyloučen...

²⁵ Zvratné pasivní konstrukce ve svém zkoumání zařazují do těch podskupin, které valenční strukturu vyjadřují beze změny, tzn. kdy se postavení subjektu ani objektu nemění.

²⁶ Svozilová N. – Prouzová H. – Jirsová A. (2005): s. 437

²⁷ Abstraktní význam znamená význam v širokém smyslu, patří tam přenesené významy, frazémy a idiomy.

k:...je třeba mít nejen znalosti potřebné k takovému využití , ale i materiál obsahující mykorhizní houb (inokulum , očkovací přípravek) , který bychom mohli <vnést> <ke> kořenům hostitelských rostlin...

tam:...co mu ukážou , ale ten den ty dvě hodiny před půlnocí teprv začal . Překročil práh , nebo spíš ho <tam> Charil <vnesl> . Vtančil tam s ním o dvě hlavy větší obrovskej strýc , co ho na dvorku před...

dovnitř:...Pak špalek odtáhla do kouta , zůstala stát a čekala na jejich příchod . Jakmile <vnesli> Isabelle <dovnitř> , musela se křečovitě chytit kraje vyřezávané kolébky , aby neupadla. Zírala na...

■ Ve *Slovníku slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení* (2005) mezi **52 konkrétními** významy se nevyskytuje dalších **16 (30,8%)** valenčních struktur, které byly nalezeny v korpusu SYN2010. Popišme čtyři z nich, které mají největší výskyt:

■ **něco /A/ někam /do+G/ kde /v+L/ — 5 výskytů (9,6%):**

...kontaktu se zdí. Roste s vydatností zdroje a souvisí s propustností zeminy ;zabudovaná technologická vlhkost - stavební vlhkost je <do> objektu <" vnesena "> <ve> stavebním materiálu při jeho stavbě...

■ **něco /A/ někam /do+G/ čím /I/ — 3 výskyty (5,8%):**

...různé sekvence , které mají být včleněny do genomu houby . Jsou pak včleněny do plazmidu Escherichia coli , v této bakterii namnoženy a <elektroporaci> <vneseny> <do> protoplastů Lyophyllum shimeji...

■ **něco s něčím /A s I/ někam /do+G/ — 2 výskyty (3,8%):**

...nese 360 mikroskopických otvůrků . <Do> nitra hadičky je <vneseno> osm až dvanáct vajíček spolu <se> spermii a takto naplněnou " silikonovou dělohu " vsunou lékaři na několik dní do dělohy matky...

■ **něco /A/ někam /do+G/ jakým způsobem /na+L/ — 2 výskyty (3,8%):**

...postavil šambelán kalich a obřadně pokynul sloužícím . " Nyní . . . Magna bestia ! " <Na> podnosu spočívajícím na ramenou čtyř urostlých lokajů jako nosítka byla <do> sálu <vnesena> olbřímí pečeně...

2. Celkový počet výskytů, které mají **abstraktní** význam, je **820 (94,0%)**. Mezi **abstraktními** významy u slovesa *vnést* nejvíce objevuje valence ■ **něco4 někam /způsobit uplatnění něčeho/**, která má **712** výskytů, což je **86,8%**. Význam *někam* spoluvytvářejí předložky *do*, *mezi*, *na*, *v* a adverbia místa *sem*, *tam*, *dovnitř*. Předložka *do* má **628 (88,2%)** výskytů, *mezi* – **28 (3,9%)**, *na* – **22 (3,1%)**, *v* – **5 (0,7%)** výskytů a adverbia místa *sem*, *tam*, *dovnitř* – **29 (4,1%)** výskytů.

do:...Je vzata do vazby , aby z ní byla v rekordně krátké době propuštěna . Naději , že <do> případu bude <vneseno> důvěryhodné jasno , dává až vstup detektivů vyšetřujících Mrázka a korupční aféru...

mezi:...význačný spisovatel , dramatik , režisér , herec a pedagog , který oceňuje jeho význam , jenž by mohl <vnést> <mezi> současné generace více vědomí o hrůzách druhé světové války , o holocaustu...

na:...a příjemným zpestřením byl live zpívající Michal Hudček . Trochu rychlého pohybu pak
<vnesla> <na> pódium barmanská show . Budoucí Miss Pardubického kraje ve své volné disciplíně...

v:...i těch , co chlubně sebe zovou bratřími však divná cháska byla to a nedobrá , ti zkázu obmýšleli
<vněsti> <v> naši zem a s cizinci se puntovali různými na úkor Majestátu , Pána našeho . Jsem starý...

sem:...Ujišťuji vás však , že svou práci vykonávám zodpovědně . " Houstonovi se zloštná atmosféra v kanceláři docela zalíbila . Měl pocit , že <sem> <vnesla> trochu ozónu . " Pete , pan Andrews...

tam:...pak obsahově je to de facto pokračování toho , co se odehrávalo předchozí čtyři roky. Možná
<tam> nějaké oživení <vnesla> dvojice Rath - Jandák , ale jinak pokračuje klasický socialistický...

dovnitř: ...dne , kdy vypuklo jaro a kdy vypuklo léto - v Minnesotě je to prakticky totéž -, zastavil
Forrest se svým kupé před obchodem s hudebninami a <vnesl> svou příjemnou ješitnost <dovnitř>...

■ Ve *Slovníku slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení* (2005) se mezi **820** abstraktními významy nevyskytuje dalších **108 (13,2%)** valenčních struktur, které byly nalezeny v korpusu SYN2010. Popíšme jedenáct z nich, které mají největší výskyt:

■ **něco /A/ bez dalšího doplnění — 21 výskyt (2,6%):**

...Paroubek na otázku Práva , zda by průlom do situace nevnesla jeho kandidatura na předsedu Sněmovny , odpověděl : " Myslím , že by to <vneslo> <průlom> . To určitě ano a pánové by štěstím zaplesali . Nevím...

⇒něco /A/ někam /.../ kdy /.../ — 18 výskytů (2,2%):

■ **něco /A/ někam /do+G/ kdy /v+L/ — 9 výskytů (1,1%):**

...v tomto období , nárok na jazykovou " samovládu " a opodstatněně doporučoval , ať " čas rozhodne , co je správné ". Teprve <v> době vrcholících sporů o iotu <vnesl> Nejedlý politické hledisko i <do> této sféry...

■ **něco /A/ někam /do+G/ kdy /po+L/ — 6 výskytů (0,7%):**

...Atraktivní Datiová byla považována za jeden ze symbolů nového elánu , který chtěl Sarkozy <do> politiky <vnést> <po> nástupu do úřadu . Tento měsíc vzbudila pozdvižení , když přišla do úřadu pouhých pět dní...

■ **něco/A/ někam /do+G/ kdy /v+A/ — 1 výskyt (0,1%):**

...Po několika týdnech pak odjel do Baku . Světlo <do> celého případu může <vnést> <v> pátek zatčený Nadir Širchan Aliev, také Ázerbájdžánec s gruzínským občanstvím , který bydlel stejně jako Gadirov...

■ **něco /A/ někam /do+G/ kdy /koncem+G/ — 1 výskyt (0,1%):**

...markraběte Jošta bylo kladeno do roku 1351 . Tento údaj byl někdy přejímán i v novější literatuře , a to přesto, že už <koncem> minulého století <vnesl> <do> této otázky přece jen více světla Bertold Bretholz...

■ **něco /A/ někam /na+A/ kdy /před+I/ — 1 výskyt (0,1%):**

...škola na světě . Vávra tu působil od začátku , <před> padesáti lety <vnesl> <na> katedru režie nový styl výuky . Osobně si vybíral uchazeče , vychoval třeba Věru Chytilovou , Jiřího Menzela či Evalda Schorma...

■ **něco /A/ někam /do+G/ čím /I/ — 15 výskytů (1,8%):**

...Už dnes , rok a čtvrt před volbami , se politici s výjimkou komunistů předhánějí ve slibech , o kolik kdo sníží daně . Nový vítr <vnesla> <do> voličské peněženky ČSSD <svým posledním návrhem> . Dolů...

■ **něco /A/ někam /do+G/ někomu /D/ — 13 výskytů (1,6%):**

...žádnou takovou akci v neděli hlášenu a ani k něčemu podobnému nevyjížděli . Jasno <nám> <do> případu <nevnesl> ani kastelán zámku Radomír Příbyla . Zvláštní úkaz si nedovedl vysvětlit . Stejně tak...

⇒něco /A/ někam /.../ kde /.../ — 8 výskytů (0,9%):

■ **něco /A/ někam /do+G/ kde /v+L/ — 5 výskytů (0,6%):**

...Na přelomu druhé a poslední třetiny Jihomoravané promarnili 74 vteřin v dvojnásobné početní převaze , avšak <v> následné přesilovce pět na čtyři vnesl Svoboda <do> znojemského týmu definitivně klid ...

■ **něco /A/ někam /do+G/ kde /na+L/ — 2 výskyty (0,2%):**

...vzbouřit jejich rakety . Proto vypočítám balistickou oběžnou dráhu , která mě vnese <do> atmosféry <na> správném místě . " " Nebude to trochu bolestivé , když shoříš v atmosféře ? " Brion se usmál . " Cením si...

■ **něco /A/ někam /k+D/ kde /v+L/ — 1 výskyt (0,1%):**

...představili Plinia Apuleya Mendozu , jenž ve svých šestnácti letech už stačil uveřejnit sérii lyrických próz , módního žánru , který <k> nám <vnesl> Eduardo Carranza <v> literární rubrice El Tiempo. Měl snědou...

■ **něco /A/ někomu /D/ — 5 výskytů (0,6%):**

...únosnost Kunderova pojetí Janáčka jako skladatele dneška " . Listopadové zasedání ÚV KSČ <vneslo> další impuls <pracovnímu profilu syndikátu> a přeměně na ideový svaz . Na aktivu obou národních ...

5.2.2 Sémantika slovesa vnést

Podívejme se nyní, jak vypadá analýza slovesa *vnést* a jeho komponentů ze sémantického hlediska. Z 52 konkrétních významů slovesa *vnést* se v 31 (59,6%) případech vyskytují věty výhradně z odborných textů z oblasti **biologie**, např.: *Do rostlin mohou být vneseny geny, zajišťující rostlině rezistenci proti různým chorobám a škůdcům*. Další konkrétní objektová doplnění slovesa: **vnést něco** - *kolo, kočárek, košík, předměty, bombu, oltářiček*; **vnést někoho** - *oba raněné, světce, Isabelle, ji, ho, je*.

Z 820 abstraktních významů mají u slovesa *vnést* největší frekvenci spojení s objekty **vnést jasno** /*světlo, průhlednost, pravdu...*/ (13,1%); dynamické významy **vnést život** /*vítr, změnu, pohyb...*/ (11,7%); významy s negativní konotací **vnést zmatek** /*chaos, neklid, anarchii...*/ (9,0%); význam **vnést řád** /*pořádek, disciplínu, pravidla...*/ (7,4%); významy charakterizující prostředí **vnést atmosféru** /*duch, styl, barvu...*/ (5,2%) a významy, které mají informativní charakter **vnést informace** /*myšlenky, nápad, návrh...*/ (5,0%). Významy, které mají frekvenci od třech do necelých pěti procent jsou: pozitivní významy **vnést radost** /*humor, lásku, dobro...*/ (4,4%); **vnést klid** /*harmonii, ticho,*

*pohodu.../ (4,0%); významy které znamenají „vnést do něčeho nějaký element“ - **vnést prvek** /prvek překvapení, soutěživosti, hudební prvek.../ (3,5%) a významy které vyjadřují způsob nazírání na svět **vnést pohled** /hledisko, koncepci, pojetí.../ (3,0%).* Níže uvedená tabulka přehledně ukazuje procentuální výskyt těchto slov, která ve spojení se slovesem *vnést* vystupují v roli objektu v akuzativu. Významy, které nejsou v tabulce, se vyskytovaly s frekvencí méně než tři procenta.

1. jasno		
	světlo	59 / 7,2%
	jasno	43 / 5,2%
	pravda, průhlednost, otevřenost, upřímnost	6 / 0,7%
celkem		108 / 13,1%

2. dynamika		
	vítr /nový vítr, svěží vítr, čerstvý vítr.../	12 / 1,5%
	život /nový život, trochu života.../	11 / 1,3%
	změna	10 / 1,2%
	pohyb	7 / 0,9%
	vzruch	7 / 0,9%
	elán, impulz, oživení, dynamika, energie, vzduch, svěžest, nadšení, průlom, revoluce, dimenze, rozměr, inspirace, inovace, patos, zábava, podnět, zpestření, ozon...	49 / 5,8%
celkem		96 / 11,7%

3. negativní konotace		
zmatek	zmatek	20 / 2,4%
	chaos	14 / 1,7%
	neklid	9 / 1,1%
	nestabilita, nejistota, nepokoje, ruch, anarchie, panika	6 / 0,7%
pocity	tíseň, děs, hrůza, strach, chmurná nálada, trápení, nenávisť, hněv, agrese, stres, smutek, slzy, nervozita...	18 / 2,2%
—	jed, násilí, vulgarita, negativita, svár, válka, obvinění	7 / 0,9%
celkem		74 / 9,0%

4. řád		
	řád	36 / 4,4%
	pořádek	20 / 2,4%
	disciplína, pravidla, stabilita	5 / 0,6%
celkem		61 / 7,4%

5. charakter		
	atmosféra	10 / 1,2%
	duch	8 / 0,9%
	tón	7 / 0,9%
	barvy, ovzduší, styl, notu, trend, tendence, rys...	18 / 2,2%
celkem		43 / 5,2%

6. informace a komunikace		
	myšlenky	8 / 0,9%
	informace	4 / 0,5%
	myšlení, přemyšlení, zamyšlení, idea, nápad, námět, inovace, návrh, debata, téma, projev, diskuze, hodnoty, tradice, kulturu, osvěta, poznání, poznatky, vědomí, vědomosti, poselství, věcnost, kultivovanost jazyka...	29 / 3,5%
celkem		41 / 5,0%

7. pozitiva		
	radost	9 / 1,1%
	humor	7 / 0,9%
	krása, láska, slunce, dobro, soulad, pozitivita, optimismus, lehkost, přirozenost, smích, spontánnost, srdce...	20 / 2,4%
celkem		36 / 4,4%

8. klid		
	klid	18 / 2,2%
	harmonie, mír, pocit tepla, pohoda, rovnováha, ticho, uklidnění, bezpečí...	15 / 1,8%
celkem		33 / 4,0%

9. prvek		
	prvek /náhodný prvek, fantastický prvek, prvek rány pod pás.../	28 / 3,4%
	motiv	1 / 0,1%
celkem		29 / 3,5%

10. pohled		
	pohled	7 / 0,9%
	hledisko, názor, nadhled, aspekt, přístup, směr, závěr, koncepce, pojetí, taktika...	18 / 2,2%
celkem		25 / 3,0%

Tabulka 1. Abstraktní významy slovesa *vnést*

5.3 Sloveso vnášet

5.3.1 Valence slovesa vnášet

Nedokonavé sloveso *vnášet* má v korpusu SYN2010 **468²⁸** výskytů, ze kterých *infinitiv* tvoří **62 (13,2%)** konkordancí, *minulé participium* – **81(17,3%)** z toho 2 negativní významy, *přítomný čas* – **307 (65,6%)** z toho 13 negativních významů, *opisné pasivum* – **17 (3,6%)** konkordancí a *přechodník* – **1** konkordance (**0,2%**).

Podle *Slovníku slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení* (2005) má sloveso *vnášet* stejné vazby jako dokonavé sloveso *vnést*.²⁹ Z hlediska sémantického se stejně jako u slovesa *vnést* jedná v prvním významu o **konkrétní**, ve druhém významu o **abstrakta**. V korpusu SYN2010 má sloveso *vnášet* **28 (6,0%)** konkrétních významů a **440 (94,0%)** abstraktních významů.

Podíváme se na valenci slovesa *vnášet* ze syntaktického a sémantického hlediska:

1. Celkový počet výskytů, které mají **konkrétní** významy, je **28 (6,0%)**. V korpusu valence ■ **něco4 někam** bylo nalezeno málo dohledů, jenom **23** konkordancí z celkového počtu konkrétních **82,1%**. Význam *někam* spoluvytvářejí předložka *do*, *mezi*, *na* a adverbium místa *dovnitř*. Předložka *do* má **19 (82,6%)** výskytů, *mezi* – **1 (4,3%)**, *na* **1 (4,3%)** výskyt a adverbium místa *dovnitř* – **2 (8,7%)** výskytů. V konkordancích lemmatu *vnášet* se v korpusu SYN2010 valence ■ **někoho4 někam** vůbec nevyskytuje.

do:...musejí se pracovníci převlékat do nepropustných kombinéz , které pokrývají celé tělo s výjimkou očí . To zajišťuje , že se <do> laboratoře <nevnáší> prach a nečistoty . Také materiál odcházející z...

mezi:... <Mezi> promotor a terminátor tohoto genu mohou být <vnášeny> různé sekvence , které mají být včleněny do genomu houby . Jsou pak včleněny do plazmidu Escherichia coli , v této bakterii...

na:...Proti agresivním fanouškům připravují i další bezpečnostní opatření . Kontrolují , co lidé <na> stadion <vnášejí> , nebo oddělují tvrdá fanouškovská jádra od ostatních návštěvníků . Tribuna pro...

dovnitř:...Také se vyřešila záhada jejich objevení v místnosti , protože viděl , jak stolek <dovnitř> <vnáší> mladá dračice - že je mladá , poznal Don podle toho , že její zadní pár očí zatím jen rašil jako...

²⁸ Podle korpusu sloveso *vnášet* má 469 výskytů, v jednom z výskytů je jiný slovesný druh, proto tento výskyt není zařazen do výzkumu.

²⁹ Svozilová N. – Prouzová H. – Jirsová A. (2005): s. 437

■ Ve *Slovníku slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení* (2005) se mezi **28 konkrétními** významy nevyskytuje dalších **5 (17,9%)** valenčních struktur, které byly nalezeny v korpusu SYN2010:

■ **něco /A/ někam /do+G/ pomocí čeho /pomocí+G/ — 1 výskyt (3,6%):**

...vpravit do buněk živé osoby . Proto se tolik hovoří o " genové terapii " , tedy o pokusech <vnášet> geny <do> buněk <pomocí> virů . Ale taková metoda může vnést geny jen do několika buněk , nikoli do...

■ **někoho /A/ někam /do+G/ kudy /I/ — 1 výskyt (3,6%):**

...Wardová vstala a přistoupila k oknu , spatřila čtyři temné postavy , jak pod Charlesovým vedením vytahují z nákladního auta podlouhlou těžkou bednu a <vnášejí> ji <postranním vchodem> <do> domu. Slyšela...

■ **něco /A/ odněkud /z+G/ někam /do+G/ — 1 výskyt (3,6%):**

...Jeich technika klonování se v některých směrech od dosud používaných postupů výrazně odlišuje . I zde je <vnášena> buňka <z> těla dospělého zvířete <do> vajíčka zbaveného vlastní dědičné informace...

■ **něco /A/ u koho /u+G/ — 1 výskyt (3,6%):**

...<U> organismů infikovatelných bakteriemi rodu *Agrobacterium* je možné <vnášet> gen na upraveném bakteriálním plazmidu , který se integruje do hostitelského genomu . Tento způsob je možný převážně...

■ **něco /A/ někam /na+A/ čím /I/ — 1 výskyt (3,6%):**

...způsobenou zatékáním deště přes porušenou hydroizolaci , a také množstvím přístupných živin , které jsou <vnášeny> <na> povrch mostu <deštěm a větrem> . Jak ukázaly dřívější rozborů , chemoorganotrofní...

2. Celkový počet výskytů, které mají **abstraktní** význam, je **440 (94,0%)**. U slovesa *vnášet* nejvíce objevuje valence ■ **něco4 někam /způsobit uplatnění něčeho/**, která má **340** výskytů, z celkového počtu abstrakt, je to - **77,3%**. Význam *někam* spoluvytvářejí předložky *do*, *mezi*, *na* a adverbia místa *sem*, *tam*. Předložka *do* má **321 (94,4%)** výskytů, *mezi* – **4 (1,2%)**, *na* – **4 (1,2%)** výskyty a adverbia místa *sem*, *tam* **11 (3,2%)** výskytů.

do:...Ne každý si totiž výše popsanou vazbu na zákon uvědomuje . A tak prohlášení o odkladech <vnášeji> neklid a nejistotu <do> řad učitelů i žáků , kteří se na nové podmínky maturity již několik...

mezi:...pohledem po každé tváři . Zářivý obličej jí ještě víc projasňuje bílý krajkový límeček a <vnáší>< mezi> tu hlučnou rodinu rozvahu a klid . Beze slova kolem sebe všechny shromáždí...

na:...Přímou spojnici se semaforickou minulostí je Jiří Suchý v roli Listonoše , který jako jediný <vnáší>< na> scénu humor a poezii , jinak ale představení směřuje ke komice spíše kabaretního či...

sem:... Metoda nalézá uplatnění hlavně při porovnávání dvou tunelů . Je zřejmé , že jistou míru neurčitosti <sem> <vnáší> subjektivní tvorba rovnic , ale prakticky je vyloučeno subjektivní...

tam:...Někteří muslimové , kteří byli znepokojeni tónem jeho kázání , prohlašují , že < tam > < vnášel > " neislámské prvky " a měl učedníky , kteří " podporovali události z 11 . září ". Thumairy měl patrně...

■ Ve *Slovníku slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení (2005)* se mezi 440 abstraktními významy nevyskytuje dalších 100 (22,7%) valenčních struktur, které byly nalezeny v korpusu SYN2010. Popišme deset z nich, které se objevily nejčastěji:

■ něco /A/ bez dalšího doplnění — 21 výskyt (4,8%):

...takže pro něj bylo těžší znovu pak vyvíjet aktivitu . Byl šťastný , když mohl <vnášet> <velice inspirativní momenty> a očekávat , že je někdo nějakým způsobem bude realizovat ; v tomto případě jsem to měl být...,

■ něco /A/ někam /do+G/ čím /I/ — 13 výskytů (2,9%):

...Vliv znečišťujících látek na lidskou populaci Znečištění ovzduší je předmětem pozornosti již od dob , kdy člověk začal <svou činností> <vnášet> <do> přírodního složení ovzduší další příměsi . Jako rizikový...

⇒ něco /A/ někam /do+G/ kde /.../ — 7 výskytů (1,6%):

■ něco /A/ někam /do+G/ kde /na+L/ — 4 výskyty (0,9%):

...jangovou energii . V předsíni mohou přivolat čchi do domu a <na> jihozápadě <vnášejí> štěstí <do> osobních vztahů . Feng-šuej a vztahy Upevnění přátelství Oživte společenský život pomocí feng-šue...

■ něco /A/ někam /do+G/ kde /v+L/ — 3 výskyty (0,7%):

...Vysvětlím , proč je to tolik důležité. Jednotný vizuální styl totiž <vnáší> řád <do> užívání loga <v> jednotlivých aplikací . Výrazně posiluje jeho identifikační funkci. Pro každého , kdo vezme do ruky...

■ něco /A/ někam /do+G/ někomu /D/ — 5 výskytů (1,1%):

...jedem prstem po mapě a zapisujeme Káriho vyprávění . Je úžasné , jakou vypravěčskou schopností je tento člověk obdařen . . . <do> každého příběhu <nám> <vnáší> atmosféru starého i nového Islandu ...

⇒ něco /A/ někam /.../ odněkud /.../ — 4 výskyty (0,9%):

■ něco/A/ někam /do+G/ odněkud /a/ — 2 výskyty (0,5%):

...jež jsou do hudby přenášeny odjinud . Pracuje tedy často pomocí řádu , jenž je < vnášen > <do> hudby <zvenčí> : představují jej čísla , poměry , " dávky " atp . Smyslem tohoto řádu je vytvořit hudební...

■ něco/A/ někam /do+G/ odněkud /z+G/ — 1 výskyt (0,2%):

...Při našem povolání si člověk prožije spoustu věcí předem , nějakým způsobem v jeho soukromí rezonují . Není tedy vždy pravidlem , že herec něco <ze> svého života <vnáší> <do> dramatických postav , často...

■ něco/A/ někam /mezi+A/ odněkud /a/ — 1 výskyt (0,2%):

...omezování městské samosprávy a reforma právního systému . Všemi těmito reformami , ať již byl jejich osud a dopad jakýkoli , <vnášel> stát <" shora "> <mezi> své poddané poznání o možnosti změny a...

⇒ něco /A/ někam /do+G/ jak /.../ — 4 výskyty (0,9%):

■ **něco/A/ někam /do+G/ jak /I/ — 3 výskyty (0,7%):**

...Racionalita , vzývaná Klusákem současně a souběžně s výrazovostí a citovostí , může být <do> hudby <vnášena> <rozmanitým způsobem> . Jedním z nejdůležitějších je pro Klusáka " literární program "...

■ **něco/A/ někam /do+G/ jak /a/ — 1 výskyt (0,2%):**

...Hodnoty a způsoby chování , které jsou z pohledu obhájců tradice správné a které podle jejich názoru dnešní době chybí , jsou nadhodnoceny a někdy <do> tradice dokonce <uměle> vnášeny . Tradice se tak...

5.3.2 Sémantika slovesa vnášet

Podívejme se nyní, jak vypadá analýza slovesa *vnést* a jeho komponentů ze sémantického hlediska. Z **28 konkrétních** významů slovesa *vnést* se v **13 (46,4%)** případech vyskytují věty výhradně z odborných textů z oblasti **biologie**, např.: *Proto se tolik hovoří o " genové terapii " , tedy o pokusech vnášet geny do buněk pomocí virů.* Další konkrétní objektová doplnění: **vnést něco** – *bednu, nosítka, prach, nečistoty, nápoje, jídlo, vysavače, stolík, vzduch, zatížení, vlhkost, materiál.* Konkrétní význam **vnést někoho** se u slovesa *vnášet* v korpusu SYN2010 vůbec neobjevuje.

Z **440 abstraktních** významů mají u slovesa *vnášet* frekvenci větší než pět procent významy s negativními konotacemi **vnášet zmatek** /*neklid, nejistotu, chaos...*/ (**19,3%**); dynamické významy **vnášet život** /*energii, změnu, aktivitu...*/ (**12,3%**); významy, které mají informativní charakter **vnášet informace** /*myšlenky, témata, reálie...*/ (**11,1%**); významy které znamenají „*vnést do něčeho nějaký element*“ - **vnášet prvek** /*element, motiv, moment...*/ (**9,3%**); významy charakterizující prostředí **vnášet atmosféru** /*tón, duch, barvu...*/ (**7,0%**); význam **vnášet řád** /*systém, pravidla, pořádek...*/ (**6,8%**) a významy, které vyjadřují způsob nazírání na svět **vnášet pohled** /*úhel pohledu, hledisko, názory...*/ (**6,1%**). Významy, které mají frekvenci od třech do pěti procent, jsou: **vnášet jasno** /*světlo, řešení, upřímnost*/ (**4,1%**); pozitivní významy **vnášet radost** /*šťěstí, optimismus, humor...*/ (**3,9%**) a **vnášet klid** /*rovnováhu, soulad, teplo domova...*/ (**3,4%**). Níže uvedená tabulka přehledně ukazuje procentuálně výskyt těchto slov, které ve spojení se slovesem *vnášet* vystupují v roli objektu v akuzativu. Významy, které nejsou v tabulce, se vyskytovaly s frekvencí méně než tři procenta.

1. negativní konotace		
zmatek	zmatek	17 / 3,9%
	neklid	10 / 2,3%
	nejistota	7 / 1,6%
	chaos, nestabilita, nepokoj, nepořádek, nerovnováha, nesoulad	10 / 2,3%
pocity	strach, děs, zármutek, úzkost, znechucenost, melancholie, nervozita, nešťastnost, otrávenost, bolest	12 / 2,7%
—	pochybnosti, problémy, pokleslost vkusu, rozkol, rozpor, tyranie, diktatura, konflikty, vypočitatelnost, zárodky nesvárů, zrada, tlak, metoda ostrých loktů, nečistota, nespravedlnost, nesnášenlivost, nespolehlivost, nesvoboda, nevraživost, nuda, stereotyp, obava choroby, obava z budoucnosti, chlad do krve, komplikace, rozruch	29 / 6,6 %
celkem		85 / 19,3%

2. dynamika		
	život /božský život, nějaký život.../	7 / 1,6%
	energie	6 / 1,4%
	změna	4 / 0,9%
	rozruch, síla, vzrušení, závan nového větru	12 / 2,7%
	revoluce, rozměr, zpestření, svoboda, temperament, zábava, živelnost, aktivita, iniciativa, dynamika, dynamismus, impuls, invence, dimenze, pohyb, rozmanitost, nadšení, obrat, podněty, přínos, vůle, oživení	25 / 5,7%
celkem		54 / 12,3%

3. informace a komunikace		
	informace, myšlenky, témata, otázky	14 / 3,2%
	hodnoty, řeč, umění, vlastenectví, zkušenosti, tirády, připomínky, etnos, filozofie, historie, vzorci chování, hodnoty, způsob chování, nauka, náboženství, kultura, civilizace, nápad, odkaz, pojem, poznání, příběh, realie	35 / 7,9%
celkem		49 / 11,1%

4. prvek		
	prvek / prvek optimismu, demokracie, neurčitosti.../	33 / 7,5%
	moment /moment překvapení, inspirativní moment .../	5 / 1,1%
	elementy, motiv, kus nebe	3 / 0,7%
celkem		41 / 9,3%

5. charakter		
	tón	7 / 1,6%
	atmosféra, barva	8 / 1,8%
	duch, náplň, elegance, styl, efekt, nádech starých časů, nota, pozadí, punc, specifika, struktura, výjimečnost, výraz	16 / 3,6%
celkem		31 / 7,0%

6. řád		
	řád	18 / 4,1%
	systém, disciplína, stabilita, pravidelnost, pořádek, pravidla, jistota	12 / 2,7%
celkem		30 / 6,8%

7. pohled		
	pohled, úhel pohledu, způsob nazírání, hledisko	11 / 2,5%
	důraz, nadhled, kritika, principy, vlastní úvahy, přístup, názory, představy, taktika, vidění, tendence, argument	16 / 3,6%
celkem		27 / 6,1%

8. jasno		
	světlo	12 / 2,7%
	jasno	4 / 0,9%
	řešení, upřímnost	2 / 0,5%
celkem		18 / 4,1%

9. pozitiva		
	radost, štěstí, optimismus	5 / 1,1%
	humor, do srdce jaro, lehkost, svěžest, naděje, vášeň, perspektivy, porozumění, chuť, chuť k životu, smích	12 / 2,7
celkem		17 / 3,9%

10. klid		
	klid	10 / 2,3%
	rovnováha, blaho, rozvaha, soulad, teplo domova	5 / 1,1%
celkem		15 / 3,4%

Tabulka 2. Abstraktní významy slovesa *vnášet*

5.4 Sloveso vynést

5.4.1 Valence slovesa vynést

Dokonavé sloveso *vynést* má v korpusu SYN2010 **2966** výskytů. Ve své práci budu pracovat s **1200** výskyty, které jsem získala náhodným výběrem konkordancí. Z **1200** výskytů *infinitiv* tvoří **160 (13,3%)** výskytů, *minulé participium* – **747(62,3%)** z toho 22 negativní významy, *budoucí čas* – **194 (16,2%)** z toho 13 negativních významů, *opisné pasivum* – **92 (7,7%)** výskytů a *imperativ* – **7 (0,6%)**.

Podle *Slovníku slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení* (2005) dokonavé sloveso *vynést* má valence:

1. ■ **něco4 někam /odněkud** — ■ **někoho4 někam /odněkud**; ■ **něco /nesením dopravit ven/**: *Před malováním vyneseme menší kusy nábytku do ložie. Vynes z komory všechny staré časopisy. Hospodyně vynesla z přístěnku kořata. Popel z kamen jsem už vynesla. # Sedněte si, ať nám nevynesete spaní!*
2. ■ **něco4 někam** — ■ **někoho4 někam /nesením dopravit vzhůru/**: *Věci po dědovi vyneseme do podkrovního pokoje. Vítr vynesl draka do velké výšky. Milena vynesla Davidka nahoru na rozhlednu. # Dlouhá léta tréninku vynesla sportovce na stupínek vítězů // na nejvyšší příčku. Sen vynesle na povrch to, co nás za dne tíží.*
3. ■ **něco**; ■ **něco nad někým /vyslovit/**: *Nejvyšší soud v nejbližší době vynesle konečný verdikt. Nad provinilcem vynesli těžký ortel: doživotí. # O druhých lidech vyneseme odsudek velmi snadno.*
4. ■ **něco /vyzradit/**: *Ty drby o vás vynesla zase Švecová. # Novinář vynesl podrobnosti o skandálu na světlo boží.*
5. ■ **něco**; ■ **něco někomu /přinést užitek, zisk, popř. újmu, ztrátu/**: *Sbírka na konto Adventních koncertů vynesla loni přes 9 miliónů korun. Nelegální burzovní operace vynesla velké peníze i několika nejmenovaným politikům. Vyjádření sympatií jisté politické straně vyneslo soudci nařčení z podjatosti.*
6. ■ **něco /o hráčských kartách/**: *Bureš vynesl srdcovou královnu. # Už jsi vynesl svůj poslední trumf³⁰*

Je vidět, že podle slovníku v prvním, druhém a šestém významu má sloveso *vynést* **konkrétní** a **abstraktní**, v třetím až pátém významu se jedná jenom o **abstrakty**. Z **1200** náhodných výskytů, které jsem vybrala z korpusu SYN2010, má sloveso *vynést* **329 (27,4%)** konkrétních a **871 (72,6%)** abstraktních významů.

³⁰ Svozilová N. – Prouzová H. – Jirsová A. (2005): s. 470

Podíváme se na valenci slovesa *vynést* ze syntaktického a sémantického hlediska:

1. Celkový počet výskytů **konkrétních** a **abstraktních** významů, které znamenají *pohyb ven* je **221(18,4%)**. První slovníkový význam slovesa *vynést* má v SYN2010 **156** konkordancí, což tvoří **70,6%**. Valence ■ **něco4 někam /odněkud** — ■ **někoho4 někam /odněkud** v **konkrétních** výrazech tvoří **127 (81,4%)** konkordancí. Význam *někam odněkud* spoluvytvářejí předložky *z, na, do, před, k, mezi, pod* a adverbia místa *ven, odtud, sem, tam*. Předložka *z* má **51 (40,2%)** výskytů, *na* – **23 (18,1%)**, *do* – **12 (9,4%)**, *před* – **5 (3,9%)**, *k* – **1 (0,8%)**, *mezi* – **1 (0,8%)**, *pod* – **1 (0,8%)** a adverbia místa **33 (25,9%)** výskytů, z nichž *ven* tvoří **22 (66,7%)**, *odtud* – **4 (12,1%)**, *sem* – **4 (12,1%)** a *tam* – **3 (9,1%)** výskyty.

Mezi konkordancemi lemmatu *vynést* se v korpusu SYN2010 valence ■ **něco4 někam /odněkud** — ■ **někoho4 někam /odněkud** vyskytuje mezi **abstraktními** výrazy jenom **3krát (1,9%)**: *Plukovník udělal gesto bradou a poručíka to vyneslo z pokoje. Mne nervy vynesly napůl z postele, a když Quell začal zase tak strašidelně slídit po žíle, klepala se mu ruka. Křetínský je nejvíce vidět jako prezident fotbalové Sparty, ale obchod snů, který nedávno uzavřel, ho vynesl i do sféry obchodování s energetikou .*

Valence ■ **něco4 /nesením dopravit ven/** tvoří **26 (16,7%)** výskytů, jsou to konkrétní výrazy.

z:...Ke stovkám žvýkaček přibalil i ponožky Neobvyklý lup za více než dva tisíce korun se pokusil <**vynést**><**z**>hypermarketu v Cimburkově ulici pětaticetiletý Brňan . Bez placení zkusil " nakoupit...

na:...Když po Kolišti táhly dlouhé kolony německých zajatců , řídce provázené rudoarmějci na koních ,obyvatelé našeho domu <**vynesli**> <**na**> chodník kbelíky s vodou a hrnky , aby se ti lidé , ano lidé...

do:...Poctivě jsem tátovi vyličil naše snažení a strejda vydatně přizvukoval . Mezitím mamina připravila večeři a <**vynesla**> ji <**do**> zahrady . Na stůl postavila svíčku a zacinkala na džbán s limonádou...

před:...Připomínal mi Joeeyho Youngera . Jednou si maminka <**vynesla**>< **před**> dům židli , postavila ji ke schůdkům na sluníčko a posadila se s knihou v ruce . Po chvíli knihu odložila a zavřela oči...

k:..." Věřím vám na slovo , " řekl Hugh , ale jako ten , kdo musí osobně prověřit každý kousek důkazů , uchopil botu a voskový odlitek a <**vynesl**> je <**ke**> dveřím , aby je porovnal ."Opravdu není pochyb...

mezi:...Byl při vědomí jen tak dlouho , aby rozhodl , že vymění vlastní život za životy svých mužů . Byl v hlubokém bezvědomí , když jsem ho zahalil do rubáše a <**vynesl**> <**mezi**> mrtvé . Ale ne s...

pod:...Uvnitř domů zavládla otupělá malátnost , někde tak nesnesitelná , že si pověsili rohože na dvůr nebo <**si vynesli**> stoličky <**pod**> mandlovníky a spali vsedě přímo na ulici . Otevřený zůstal...

ven:...Dveře do garáže našli hasiči otevřené a uvnitř objevili plechový kanystr . <Ven> <vynesli> čtyři dvoukilogramové propanbutanové láhve . Výbuchy však podle Michalíčkové způsobilo něco...

odtud:...Najatí černí šerifové ji násilím vyvedli z jejího (jeho) bytu poté , co jí dali dvě minuty na to , aby si pod jejich dohledem našla kabelku . Nesmí <odsud> <vynést> žádné ošacení , varovali ji . Ale...

sem:...Nesměl tam nikdo kromě něj . " " Chápu . Mohli bychom - nebo spíše vy byste mohla – ji <vynést><sem> a já bych ji prohlédl zde . Stejně tu nejspíš bude lepší světlo . " " Omlouvám se , na...

tam:...Aaltonen se přestěhoval na sýpku , <vynesl si> <tam> svůj ranec s těmi několika málo věcmi , co měl , sedával před sýpkou na trávníku a díval se na vesnici v dálce pod sebou i na vysoké nebe . A...

něco/nesením dopravit ven/:...se však spolu také hádali . Zdálo se , že se nepřetržitě o něco prou , jeden druhého stále z něčeho hlasitě obviňoval - že nenačerpал benzín do auta , <nevynesl> <smetí>...

■ Ve *Slovníku slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení* (2005) se mezi 221 konkrétními a abstraktními významy, které znamenají *pohyb ven*, nevyskytuje dalších 62 (28,1%) valenčních struktur, které byly nalezeny v korpusu SYN2010. Jsou to všechno konkrétní významy. Abstraktní významy, které se nevyskytují ve slovníku, jsou jenom 3 (1,4%) konkordancí, např.: *Drásavá myšlenka, že mi ho taky vynesou, bušila v mozku a já poděšena nevědouc, co ze strachu dělat, běžela jsem k Čapkům. Mlčícího Iestyna, lhostejného ke svému osudu, do příbytku na hradě, Susannu, bezpečnou před jakýmkoli trestem na tomto světě, do vylidněné domácnosti, odkud budou zakrátko spolu vyneseny do hrobu tři generace.* Popíšme šest valenčních struktur mezi konkrétními významy, které mají největší výskyt:

■ **někoho /A/ bez dalšího doplnění — 10 výskytů (4,5%):**

Argumenty , že žena nemůže vynést stokilového chlapa z hořícího domu , neobstojí , protože ani drobný a útlý hasič <takového člověka> <nevynese> . Dělali jsme průzkum , jaká je situace u policie. Opravdu...

■ **něco /A/ někomu /D/ — 6 výskytů (2,7%):**

...Sestra ještě asi spala , ale co nevidět se probudí . Herman posečká do večera , než< mu> přijdu <vynést> <nočník> , a pokud jde o jídlo , především dostal dvojitou porci , aby jeden den bez potíží vydržel...

⇒něco ▪ někoho /A/ někam ▪ odněkud /.../ jakým způsobem. /.../

— 5 výskytů (2,3%):

■ **něco ▪ někoho /A/ odněkud /z+G/ jakým způsobem. /na+L/ — 4 výskyty (1,8%):**

...Jest známo ze zápisů o stavbě chrámu vyšehradského , že král Vratislav<na> vlastních bedrech <vynesl> <z> vykopaných základů kostela dvanáct košů hlíny a poté tolikrát kamene snesl do základů . Tak praví...

■ **někoho /A/ někam /a/ jakým způsobem /v+L/ — 1 výskyt (0,5%):**

...,ale chlapi od sanitky mě strčili zpátky , hodili na mě červenou deku , jako bych byl nějaký padesátník nad hrobem , a <vynesli> mě <ven> <v> křesle . Řekli mi , že mám ruku zlomenou a ten nafukovací obvaz...

⇒něco ■ někoho /A/ jakým způs. /.../ — 5 výskytů (2,3%):

■ **něco ■ někoho /A/ jakým způsobem /v+L/ — 4 výskyty (1,8%):**

...Díru v betonové podlaze kuchyně zakrývala deska a na ní stál plynový sporák . Tu bombu jsme ukradli . Pat jí <vynesl> <ve> staré plátěné kabele . Parkovali jsme poblíž centra IRA a několika malých obchodů...

■ **něco /A/ jakým způsobem /v+L - pod+I/ — 1 výskyt (0,5%):**

...S tou páskou jsem měla štěstí . <Vynesla> jsem ji <v> nákupní tašce< pod> potravinami , které jsem nakoupila v nákupně ústředního výboru . " " Copak vás neprohledávají ? " " Málokdy . Věřím nám , Adame...

2. Celkový počet výskytů **konkrétních** a **abstraktních** významů, které znamenají *pohyb nesením dopravit vzhůru* je **251 (20,9%)**. Podle slovníku u slovesa *vnést* v druhém významu je **169** výskytů, což tvoří **67,3%**. Valence ■ **něco⁴ někam** — ■ **někoho⁴ někam** /*nesením dopravit vzhůru*/ tvoří **69 (40,8%)** u **konkrét** a **100 (59,2%)** u **abstrakt**. Význam *někam* spoluvytvářejí předložky *na, do, k, mezi* a adverbia místa *nahoru, vysoko*. Předložka *na* má **64 (37,9%)** výskytů, *do* – **61 (36,1%)**, *k* – **15 (8,9%)**, *mezi* – **4 (2,4%)** výskyty a adverbia místa **25 (14,8%)** výskytů, z nichž *nahoru* tvoří **20 (80,0%)** a *vysoko* – **5 (20,0%)** výskytů.

na:...Jen občas se porazí koza , kráva jen výjimečně . Kráva , to je majetek . Majetek , který Surmu může <vynést> <na> vrchol společenského žebříčku . Mít hodně krav znamená mít hodně žen , a...

do:...Z oblohy se snesl Samaranth a jediným bleskovým pohybem odzbrojil Mordreda a <vynesl> jej <do> vzduchu - stačil mu na to jediný zakroucený pařát . Tepal vzduch svými věkovitými křídly...

k:...vykřikl . A o chvíli později : " Zapálit ! " Helmholtz se křečovitě usmíval . Za pět vteřin dorazí orchestr před tribunu , hudba ustane a rachejtle <vynesou> <k> nebi americké vlajčky . A pak...

mezi:...to nebylo málo , naservíroval Ruppert a jeho kolegové ještě pravé nefalšované funky z dosud vydaných autorských desek , které <vynesly> kapelu <mezi> hvězdy současné české hudební scény...

nahoru:...ukazuje dole , jinak nahoře . Tajemné ťukání silí každým okamžikem a teď už i námsrdce rychleji tlučte a nemůžeme se dočkat , až ten ubožák <vynese>< nahoru> svůj čas a zabuší na dveře...

vysoko:...Neodlepím se od kulové plochy jestvování , co dá mi tento pozemský rum ? Ach , <vysoko> <vynes> mě , sokole zhrzené naděje , nic nezabrání mému snu , aby se nevytříbil nad...

■ Ve *Slovníku slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení* (2005) se mezi 251 konkrétními a abstraktními významy, které znamenají *pohyb nesením dopravit vzhůru*, nevyskytuje dalších 82 (32,7%) valenčních struktur, které byly nalezeny v korpusu SYN2010. Popišme dvacet z nich, které mají největší výskyt:

⇒ někoho /A/ někam /.../ — 46 výskytů (18,3%):

■ **někoho /A/ někam /do+G/ — 24 výskytů (9,6%):**

...Po válce se Slánští vrátili domů a otce čekala hvězdná kariéra . Únorový puč ho <vynesl> <do> křesla generálního tajemníka KSČ , tedy druhého muže ve státě hned po předsedovi vlády Gottwaldovi . Měl...

■ **někoho /A/ někam /na+A/ — 12 výskytů (4,8%):**

...Naopak pobavení neskrýval předseda Strany zelených Martin Bursík . Vše totiž nasvědčuje tomu , že právě shoda jmen <vynesla> jeho jmenovce <na> politické výsluní . " Děláte si ze mě legraci ? Tak...

■ **někoho /A/ někam /k+D/ — 10 výskytů (3,9%):**

...Především premiér počíná si v krovu Evropské unie jako dřevomorka . Jeho poslední výrok , kterým přirovnal současné Německo k éře, která <vynesla> <k> moci Adolfa Hitlera , je nestydaté zkreslování...

⇒ někoho /A/ někam /.../ kdy /.../ — 10 výskytů (3,9%):

■ **někoho /A/ někam /na+A/ kdy /v+L/ — 3 výskyty (1,2%):**

...Havlova duchovní omnipotence , celý jeho životopis , okolnosti , jež ho <v> roce 1989 <vynesly> <na> Hrad a způsob , jakým od té doby řídil stát , patrně navždy zabrání snahám třeba dodatečně zredukovat...

■ **někoho /A/ někam /k+D/ kdy /před+I/ — 2 výskyty (0,8%):**

...trenér Jaroslav Hřebík . Baroš by měl před šampionátem pravidelně nastupovat , aby se dostal do formy , která ho <před> necelými čtyřmi lety <vynesla> <k> titulu nejlepšího střelce EURO 2004 v Portugalsku...

■ **někoho /A/ někam /k+D/ kdy /v+L/ — 2 výskyty (0,8%):**

...K vytvoření pravicové koalice , doplněné o Mečiarovo HZDS , včera vyzval premiér Mikuláš Dzurinda . Toho přitom <v> roce 1998 <vynesla> <k> moci vlna odporu proti Mečiarovi . Kombinace slovenských...

■ **někoho /A/ někam /na+A/ kdy /po+L/ — 1 výskyt (0,4%):**

...Vysoké odborné kvality jej <vynesly> <po> přechodu do Prahy rázem <na> prestižní akademické funkce a vrhly ho do společenského dění ve státě a v mezinárodních organizacích . Kdoví, jak by se jeho obrovský...

■ **někoho /A/ někam /do+G/ kdy /a-na+A/ — 1 výskyt (0,4%):**

...Nikdy to ani nezkusili a nešli s investory do sporu , " kontroval před časem ještě řadový zastupitel Zeman , kterého <vynesla> <loni na podzim> <do> sedla vlna odporu proti povoleným stavidlům výstavby . Na...

■ **někoho /A/ někam /do+G - na+A/ kdy /v+L/ — 1 výskyt (0,4%):**

...Přes všechny zákruty a kličky , které ho <v> roce 1986 <vynesly> jednak <do> funkce rakouského prezidenta a jednak <na> vrchol všeobecného opovržení , nebyl Waldheim podle Simona Wiesenthala...

⇒ něco ▪ někoho /A/ někam /.../ kudy /po+L/ — 7 výskytů (2,8%):

■ **něco ▪ někoho /A/ někam /do+G/ kudy /po+L/ — 5 výskyty (1,9%):**

...Pak kufr , na němž se kymácela Hedvičina klec , společnými silami zdvihli a <vynesli> <po> schůdcích <do> autobusu . Uvnitř nebyla sedadla ; místo nich stál u okének zatažených záclonami půltucet...

■ **něco ▪ někoho /A/ někam /a/ kudy /po+L/ — 2 výskyty (0,8%):**

...Do přednáškového sálu se vcházelo po dlouhém schodišti a <vynést> Hawkinga s jeho křeslem <po> všech těch schodech až <nahoru> nebyla žádná legrace . Byl jsem rád , že jsem dorazil dříve , protože než..

⇒něco ▪ někoho /A/ někam /.../ kdy /.../ — 6 výskyty (2,4%):

■ **něco /A/ někam /na+A/ kdy /v+L/ — 2 výskyty (0,8%):**

...Zájem o kosmonauta měl jediný důvod . Muž <v> polovině května <vynesl> <na> oběžnou dráhu knihu Jana Nerudy Písně kosmické a českou vlajku . Chtěl tak poděkovat České republice , v níž má část rodiny...

■ **někoho /A/ někam /na+A/ kdy /při+L/ — 1výskyt (0,4%):**

...provzdušnění . Ani uhynulé mravence nemusíte " lovit " v gelu , jeho soukmenovci <vynesou> mrtvé tělo <na> povrch gelu<při>čištění chodeb . Z opravdu netradičních dárků pak může zaujmout chladič pultitr...

■ **někoho /A/ někam /k+D/ kdy /na+L/ — 1 výskyt (0,4%):**

...patnácti letech , kdy místní fanoušci prožívali radosti a strasti ve vodách druhé ligy , se pro tábořské mužstvo otevřel zlatý výťah a< na> sklonku skvostné sezony ho <vynesl> až <ke> dveřím vyšší soutěže...

■ **něco /A/ někam /k+D/ kdy /v+L/ — 1 výskyt (0,4%):**

...Bude vycházet z osvědčené koncepce lodí Apollo , jež <vynesly> americké astronauty <k> Měsíci <v> 60 . a 70 . letech minulého století . Jméno kabiny , až do soboty oficiálně označované jako CEV (výzkumné...

■ **něco /A/ někam /do+G/ kdy /v+L/ — 1 výskyt (0,4%):**

...obíhá kolem Země od roku 1997 . Popel Doohana a autora Star Treku Johna Meredytha Lucase (zemřel 19.10 . 2002) <vynese> <do> vesmíru <v> září raketa Falcon 1 . Ta odstartuje z letecké základny...

⇒něco ▪ někoho /A/ někam /.../ jakým způs. /.../ — 5 výskyty (1,9%):

■ **něco ▪ někoho /A/ někam /do+G/ jakým způsobem /v+L/ — 2 výskyty (0,8%):**

SpaceShipTwo <vynese> nejprve <do> výšky asi 15 kilometrů <v> podvěsu dvoutrupý nosný letoun Eve , sloužící jako první stupeň . Teprve tam po uvolnění raketoplán zapne svůj raketový pohon a bude stoupat...

■ **něco /A/ někam /na+A/ jakým způsobem /v+L/ — 1výskyt (0,4%):**

...prostě nemyslitelná . Tyto bakterie nejenom přežily , ale nadšeně se množily , když byly <vyneseny> <na> povrch <v> titanových pouzdech a zataveny v tlakových komorách ohříváných na teplotu 250 ° C...

■ **něco /A/ někam /a/ jakým způsobem /na+L/ — 1výskyt (0,4%):**

...Byly obojživelné jako žáby . Startovaly z katapultu , pak je pulsační motory <vynesly><na> křídlech <nahoru> , až v řídkém vzduchu stratosféry dosáhly rychlosti přes pět tisíc kilometrů za hodinu . Tam...

■ **něco /A/ někam /a/ jakým způsobem /v+L/ — 1výskyt (0,4%):**

...kopcem je používaná těmi šílenci (dárči orgánů) pěstujícími paragliding a tady přistávají . Pochopil jsem ten místní cvrkot - samotář nechává auto dole , <v> ruksaku <vynese> padák <nahoru> a sletí sem...

3. Celkový počet **abstraktních** významů, které znamenají *něco nad někým vyslovit* je **218 (18,2%)** konkordancí. Podle slovníku má třetí význam u slovesa *vynést* valenci **■ něco; ■ něco nad někým /vyslovit/** tvoří **95 (43,6%)** výskytů.

něco:...<Definitivní verdikt> <vynesl>náčelník generálního štábu Richard Dannatt , který situaci monitoroval přímo na místě a pak prohlásil : " Existuje řada konkrétních hrozeb , které svědčí o to...

něco nad někým:...Soud <vynese> <verdikt nad Chodorkovským> JUKOS MOSKVA Soud nad ruským ropným magnátem Michailem Chodorkovským se po dvou týdnech zdlouhavého čtení...

- Ve *Slovníku slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení (2005)* mezi **218 abstraktními** významy, které znamenají *něco nad někým vyslovit*, se nevyskytuje dalších **123 (56,4%)** valenčních struktur, které byly nalezeny v korpusu SYN2010. Popíšme dvacet čtyři valenční struktury, které mají největší výskyt:

⇒něco /A/ ■ něco nad někým /A nad I/ kdy /.../ — 51výskyt (23,4%):

■ **něco /A/ kdy /a/ — 12 výskytů (5,5%):**

...Stanislavu Šťastnou , která v lednu v opilosti devíti ranami sekerou do hlavy zabila svého bytného . <Pravomocný verdikt> <vynesl> <včera> pražský vrchní soud . Potvrdil tak původní květnový rozsudek...

■ **něco nad někým /A nad I/ kdy /a/ — 8 výskytů (3,7%):**

...Obvodní soud pro Prahu 5 <včera> <vynesl> <rozsudek nad trojicí pracovníků> , kteří podle obžaloby od března do září roku 2005 svým podřízeným nařizovali ,aby zákazníkům do chladicích boxů...

■ **něco /A/ kdy /adverbiální výraz/ — 9 výskytů (4,1%):**

... Nedávno vyšlo najevo , že vše bylo zinscenované , a <minulý týden> byly <vynesený> <překvapivé rozsudky> . Za celým podvodem stál Ital Flavio Briatore (59) , šéf týmu ING Renault F1 a spolujednatel...

■ **něco nad někým /A nad I/ kdy /adverbiální výraz/ — 3 výskyty (1,4%):**

...Němci omezí moc bruselských úředníků Spolkový ústavní soud <minulý týden>< vynesl> <dlouho očekávaný " rozsudek " nad Lisabonskou smlouvou> . Soudci řekl podmíněné ano , a další ratifikaci...

■ **něco /A/ kdy /v+L/ — 9 výskytů (4,1%):**

...Ve sporu má zatím navrch právě soukromá firma , Okresní soud ve Vsetíně <v prosinci> <vynesl> <rozsudek> , podle něhož město nemělo vůbec právo lidem byty prodávat , protože nikdy nebylo jejich...

■ **něco nad někým /A nad I/ kdy /v+L/ — 2 výskyty (0,9%):**

...Již <v> srpnu loňského roku <vynesl> hradecký soud <nad Kulínským zprošťující rozsudek> . Předsedkyně senátu Anna Bimová to zdůvodnila tím, že se nepodařilo žalobu podpořit objektivními důkazy...

■ **něco /A/ kdy /v+A/ — 3 výskytů (1,4%):**

...Charity dostal recidivista Alexandr Minks z Ostravy výjimečný trest 23,5 roku v nejpřísnějším typu věznice . <Verdikt><vynesl> <v pátek> ostravský krajský soud . Minks si přitom ve věznici za jinou...

■ **něco nad někým /A nad I/ kdy /v+A/ — 2 výskytů (0,9%):**

...Krajský soud v Ústí nad Labem <ve> čtvrtek <vynesl> <rozsudky nad třemi únosci Vlasty Slučákové> . Trojice chtěla po rodičích ženy požadovat výkupné , dívka se však při únosu udusila . Karel Starosta...

■ **něco /A/ kdy /na+A/ — 1 výskyt (0,5%):**

...<Na> závěr předem připraveného procesu <bylo vyneseno> <11 předem určených rozsudků smrti> (R. Slánský , B. Geminder , L. Frejka , J. Frank , V. Clementis , B. Reicin , K. Šváb , R. Margolius , O....

■ **něco nad někým /A nad I/ kdy /a - na+A/ — 1 výskyt (0,5%):**

...Šance na vyléčení je nižší než pět procent . Zbývají vám tři měsíce . " Film , který < nad svým hlavním hrdinou>< hned na úvod> <vynese>< takovýhle ortel smrti> , si předem hodí do cesty rovnou dva...

■ **něco /A/ kdy /na+L/ — 1 výskyt (0,5%):**

...Podle soudkyně Kateřiny Vltavské je pravděpodobné , pokud obhájce nebo státní zástupce nenavrhne další svědky , že by už <na> příštím jednání , které stanovila na 10. října , mohl být <vynesen> <rozsudek>...

⇒něco /A/ ▪ něco nad někým /A nad I/ za jak dlouho /.../

— 11 výskytů (5,0%):

■ **něco /A/ za jak dlouho /a/ — 5 výskytů (2,3%):**

...Trest smrti zastřelením byl schválen hlasováním . Proti jsem hlasoval jen já . <Rozsudek> byl <ihned> <vynesen> . Exekuce byla stanovena na časnou ranní hodinu . Všem pro výstrahu měla být provedena...

■ **něco /A/ za jak dlouho /do+G/ — 2 výskyt (0,9%):**

...Tentokrát ale soudci hodlají být rychlejší . Chtějí <vynést> <verdikt> <do> osmnácti měsíců . Již včerejší přelíčení ale ukázalo , že to nebude lehké . Taylor do soudní síně vůbec nepřišel . Jeho soudem jmenovaný...

■ **něco /A/ za jak dlouho /po+L/ — 2 výskyt (0,9%):**

...Obavy z Evropského soudu ve Štrasburku jsou podle Křečka nereálné ."Soud <vynesl> <rozsudek> <po> deseti letech šetření , majitelům domů navíc nepřiznal žádnou náhradu . Křeček rovněž soudí , že současně...

■ **něco /A/ za jak dlouho /během+G/ — 1 výskyt (0,5%):**

...Po výslechu svědků bude hlavní líčení pravděpodobně odročeno a <rozsudek> by měl být <vynesen> <během> několika týdnů . Příměstské tábory rodiče lákají hlavně na péči o děti OSTRAVA...

■ **něco nad někým /A nad I/ za jak dlouho /za+G/ — 1 výskyt (0,5%):**

...počet zatčených vyšplhal k číslu 5000 . <Za> celý rok , tedy 27 . května 1942 , <vynesli nad tímto d'áblovým služebníkem> českoslovenští parašutisté Jan Kubiš a Josef Gabčík <ortel smrti> . Jejich...

⇒něco /A/ důvod /.../ — 8 výskytů (3,7%):

■ **něco /A/ důvod /na+L/ — 3 výskyt (1,4%):**

...tedy hráči i rozhodčí , se ocitnou pod větší kontrolou . <Na> základě detailního záběru mohou příslušné orgány <vynést> <trest> . Kamery by tak sloužily i jako prevence proti eventuálním nepravostem . Liga...

■ **něco /A/ důvod /za+A/ — 3 výskyty (1,4%):**

...Trest smrti triu atentáčníků z Bombaje Indický soud <vynesl> <verdict> <za> pumové útoky spáchané před šesti lety * Odsouzení se odvolají K trestu smrti odsoudil včera indický soud tři teroristy za pumové...

■ **něco /A/ důvod /po+L/ — 1 výskyt (0,5%):**

...<Po> zvážení všech skutečností <vynesl> soudce <dílčí nebo konečný rozsudek> , proti němuž mohlo být vzneseno do 10 dnů odvolání . Soudní řád přináší ještě řadu dalších informací , např. o působení...

■ **něco /A/ důvod /pro+A/ — 1 výskyt (0,5%):**

...Vyšetřovací komise <vynesla> <7 rozsudků smrti ><pro> spolupráci s nepřítelem , které však nebyly vykonány . Marie Terezie byla na Pražském hradě korunována na českou královnu . 11 . 5 . jí složila hold...

⇒něco /A/ ▪ něco nad někým /A nad I/ kde /v+L/ kdy /.../
— 6 výskytů (2,8%):

■ **něco /A/ kde /v+L/ kdy /a/ — 3 výskyty (1,4%):**

...Počty trestů smrti sleduje organizace Amnesty International ;podle jejích údajů bylo< loni> <vyneseno> <7395 trestů smrti> <v> 66 zemích světa . Statistiku " vylepšuje " komunistická Čína , nebýt jí , měly...

■ **něco /A/ kde /v+L/ kdy /v+L/ — 1 výskyt (0,5%):**

...Za korupci nejvyšší tresty PRAHA - <Nejvyšší tresty v historii fotbalu> <vynesla>< ve> čtvrtek disciplinární komise ČMFS <v>kauze jarního utkání 2 . ligy Bystrc - Vítkovice (2:4 , Bystrc vedla...

■ **něco nad někým /A nad I/ kde /v+L/ kdy /a - v+L/ — 1 výskyt (0,5%):**

...A udělal rázné gesto rukou . <Právě v tom okamžiku> <v té zaplněné zakouřené místnosti> generál Carton de Wiart vynesl <ortel smrti nad Kuno von Dodenburgem a jeho muži> . Kapitola třetí Když...

■ **něco /A/ kde /v+L/ kdy /adverbiální výraz/ — 1 výskyt (0,5%):**

...Václav IV . totiž <14 . května> 1410 <ve> Vratislavi vynesl <ve> sporu mezi Polskem a Řádem <výrok> , který Poláci zamítli , takže poté se český panovník postavil spíše na stranu německých rytířů – stejně...

4. Celkový počet **abstraktních** významů, které znamenají *něco vyrazit* (*negativní konotace*) je **15 (1,3%)** výskytů. Podle slovníku ve významu pod číslem čtyři u slovesa *vynést* valence ■ **něco /vyzradit/** tvoří **6 (40%)** výskytů.

něco(vyzradit):...Průšvih byl na světě." Došlo mi, o co paní Vomastkové jde.<Vynesla><informace> , aby pomohla synovi obohatit se . Nevím , jestli je to trestný čin , ale rozhodně to není v pořádku...

■Ve *Slovníku slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení (2005)* mezi **15 abstraktními** významy, které znamenají *něco vyrazit*, se nevyskytuje dalších **9 (60%)** valenčních struktur, které byly nalezeny v korpusu SYN2010. Popišme pět valenčních rámců:

■ **něco /A/ odněkud /z+G/ — 4 výskyty (26,7%):**

...Ti také přemlouvali Mandelštama , aby si podal žádost o přezkoumání , ale aby se nezmiňoval o Brjusovově uličnictví , jinak by je obvinili , že <vynesli> tajemství <ze> zasedací síně . Když jsem se...

■ **něco /A/ někam /a/ důvod /na+A/ — 2 výskyty (13,3%):**

...Ten šířený záznam popravý zřejmě někdo <vynesl> <ven> <na> objednávku a můžeme soudit , že to bylo také dobře zapláceno . A to se mi také nelíbí . Na druhou stranu , pokud jde o provedení popravý - v tom...

■ **něco /A/ důvod /na+A/ — 1 výskyt (6,7%):**

...Už tehdy premiér tvrdil , že záznam <vynesl> zpravodajský důstojník <na> žádost Randáka a následně jej předal Dimunovi , který je v ČSSD zodpovědný za marketing . Prezident Václav Klaus tyto informace ...

■ **něco /A/ někam /a/ — 1 výskyt (6,7%):**

...A právě Tichého a jeho někdejší podřízené začala policejní inspekce zvát opakovaně na výslechy . Podezírala je , že informace <vynesli> <ven> . Bývalí vyšetřovatelé mají navíc pocit , že se je snaží bohatí...

■ **něco /A/ někam /a/ kdy /před+I / — 1 výskyt (6,7%):**

...Pětileté vězení hrozí policistovi Jiřímu Dvořákovi za to , že <před> prezidentskou volbou <vynesl> záznam schůzky Klausova kancléře Jiřího Weigla s lobbyistou Miroslavem Šloufem. Nahrávka , jež unikla...

5. Celkový počet **abstraktních** významů, které znamenají *přinést užitek, zisk, popř. újmu, ztrátu* je **323 (26,9%)** konkordancí. Podle slovníku v pátém významu u slovesa *vynést* valence ■ **něco**; ■ **něco někomu /přinést užitek, zisk, popř. újmu, ztrátu/** tvoří **220 (68,1%)** výskytů.

něco:...Celkem má jít do prodeje 5,4 miliónu dálničních známek . Ministerstvo dopravy očekává , že jejich prodej <vynese> <2,8 miliardy korun> , tedy ještě o 300 miliónů více než letos . Papírové...

něco někomu:...natočí film o pomstě " Nevěsty " , který realizoval téměř po deseti letech : kasovní trhák Kill Bill I.(2003) a II .(2004) <vynesl> <Umě> <dvě nominace na Zlatý glóbus>,přízeň...

■Ve *Slovníku slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení (2005)* mezi **323 abstraktními** významy, které znamenají *přinést užitek, zisk, popř. újmu, ztrátu*, se nevyskytuje dalších **103 (31,9%)** valenčních rámců, které byly nalezeny v korpusu SYN2010. Popišme sedmnáct z nich, které se objevily nejčastěji:

⇒něco /A/ někomu /D/ kdy /.../ — 19 výskytů (5,9%):

■ **něco /A/ někomu /D/ kdy /v+L/ — 10 výskytů (3,1%):**

...Národním divadle moravskoslezském v Ostravě. Výsledek této zdaleka ne první práce pro divadlo <mu><v> září <vynesl> jednu z cen Sazky a Divadelních novin . Právě v rozhovoru pro zářijové...

■ **něco /A/ někomu /D/ kdy /a/ — 6 výskytů (1,9%):**

...také za výkony na divadelním jevišti a v neposlední řadě se jí daří i v muzice . Její poslední album Pelmel trhalo tuzemské rekordy prodejnosti a nakonec <jí><loni> <vyneslo> bronzového Českého slavíka...

■ **něco /A/ někomu /D/ kdy /po+L/ — 2 výskyty (0,6%):**

...oslavné básně na novou a satíry na starou vládu a čerstvé noviny , občas se dotýkající císařova majestátu , což <mu> <po> bělohorském vítězství <vyneslo> Ferdinandovu pokutu . Na trest nečekal , tiskárnu v...

■ **něco /A/ někomu /D/ kdy /před+I/ — 1 výskyt (0,3%):**

...nominaci na Oscara . Zatím posledním Hřebejkovým počinem je snímek " Horem pádem " , který <před> dvěma týdny <vynesl> <autorovi> další ocenění za nejlepší domácí snímek . Jan Hřebejk působí také...

⇒něco /A/ kde /.../ — 9 výskytů (2,9%):

■ **něco /A/ kde /na+L/ — 5 výskytů (1,5%):**

...je pravdou . Komédie o právníkovi ve středních letech , který se pro zpestření stereotypního života zapíše na taneční kursy , se setkala s obrovskou odezvou a <na> tržbách <vynesla> téměř 140 miliónů dolarů...

■ **něco /A/ kde /v+L/ — 4 výskyty (1,2%):**

...Šaty pro Hepburnovou navrhla firma Givenchy a <v> dražbě <vynesly> sedminásobek odhadované ceny . Peníze poputují do Indie , kde by měly pomoci chudým dětem . Vláda na sexuální houpáče POLSKO...

⇒něco /A/ někomu /D/ kde /.../ — 7 výskytů (2,2%):

■ **něco /A/ někomu /D/ kde /v+L/ — 5 výskytů (1,5%):**

...vydařené samostatné nájezdy< vynesly>< hokejistům Komety><v> extraligovém utkání s Karlovými Vary důležité dva body , s nimiž už příliš nepočítali ani největší optimisté v řadách brněnských fanoušků...

■ **něco /A/ někomu /D/ kde /na+L/ — 2 výskyty (0,6%):**

...Právě hravé přemístění drsných hrdinů z fantasy světa této hry do všední reality pozemských kanceláří <vyneslo>< tvůrcům dílka World of Warcraft ><na> letošním festivalu cenu za nejlepší krátký film...

⇒něco /A/ za jak dlouho /.../ — 7 výskytů (2,2%):

■ **něco /A/ za jak dlouho /za+A/ — 5 výskytů (1,5%):**

Může to však být i podstatně víc . <Za>pár let víno <vynese> i čtyřnásobek původní ceny . Například mladé víno koupené v roce 2001 za 150 korun se dnes prodává okolo 600 korun . 4 . Zvládne investor vybrat...

■ **něco /A/ za jak dlouho /a/ — 1 výskyt (0,3%):**

...Ruské akcie však letos naopak pomohly fondu J & T Opportunity na špičku fondového žebříčku . <Meziročně> <vynesl> už 18,25 % . U výběru fondu tak závisí hodně na tom , na jakých trzích nejvíc...

■ **něco /A/ za jak dlouho /během+G/ — 1 výskyt (0,3%):**

...dramatický film The Queen , s Helen Mirrenovou v hlavní roli britské královny Alžběty II . , který <vynesl> <během> pěti dnů promítání 12500 dolarů v průměru , tedy ve srovnání s Death of a President...

⇒něco /A/ kdy /.../ — 7 výskytů (2,2%)

■ **něco /A/ kdy /a/ — 4 výskyty (1,2%):**

...Koledování <vyneslo>< letos> 58 milionů TŘÍKRÁLOVÁ SBÍRKA PRAHA Při dobročinné Tříkrálové sbírce letos koledníci do kasiček vybrali přes 58 milionů korun , což představuje nejvíce peněz v její...

■ **něco /A/ kdy /v+L/ — 2 výskyty (0,6%)**

...Kamionoví dopravci platí na elektronickém mýtném stále větší sumy . <V> březnu <vyneslo> více než 517 milionů korun , což je o osm procent více než v březnu 2007 . Půlmiliardovou hranici překročila...

■ **něco /A/ kdy /v+A/ — 1 výskyt (0,3%):**

...Lidé přispěli na opravu kolonády BENEFICE LYSICE Benefiční koncert na podporu projektu Oprav si své prkno <vynesl> <v> sobotu 300 tisíc korun . Jeho cílem je shromáždit finanční prostředky na obnovu...

⇒něco /A/ někomu /D/ za jak dlouho /.../ — 6 výskytů (1,9%):

■ **něco /A/ někomu /D/ za jak dlouho /a/ — 5 výskytů (1,5%):**

...Dvaadvacetiletý génius se minulý pátek upsal Barceloně až do roku 2016 , což <mu> prý <ročně> <vynese> 9,5 milionu eur , a hned začal investici bohatě splácet . S míčem přilepeným k noze byl opět...

■ **něco /A/ někomu /D/ za jak dlouho /během+G/ — 1 výskyt (0,3%):**

...Role sympatické doktorky Izzie Stevensové Heiglovou v roce 2005 proslavila a <během> následujících sezon< jí> <vynesla> několik cen . Nyní však není jasné , zda postava ze scénáře v dalších řadách seriálu...

■ **něco /—/ kolik /a/ — 5 výskytů (1,5%):**

...V Paříži se konala dražba oblečení a doplňků , které nosili herci v rolích hrdinů světově populárního seriálu Dallas . <Nejvíce> <vynesl> kovbojský klobouk zloducha JR " Džejára " Ewinga . Šťastný kupec...

6. Celkový počet **abstraktních** a **konkrétních** významů, které znamenají *vynést kartu* je **20 (1,7%)**, z nichž jenom **3 (15%)** výskyty, které mají konkrétní význam. Podle slovníku v šestém významu u slovesa *vnést* valence ■ **něco /o hráčských kartách/ tvoří 12 (60,0%)** konkordancí.

něco:...Bratři se zase hádali , ale tentokrát při kartách . Když víš , že mám desítku , zlobil se Tonda na Jardu , tak <nemůžeš vynést>< filka>, nota bene když s ním máš dvacet !Jak jsem to měl vědět , že...

■Ve *Slovníku slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení (2005)* mezi **20 abstraktními** a **konkrétními** významy, které znamenají *vynést kartu*, se nevyskytuje dalších **8 (40,0%)** valenčních struktur, které byly nalezeny v korpusu SYN2010:

⇒něco /A/ kdy /.../ — 4 výskyty (20,0%):

■ **něco /A/ kdy /na+A/ — 1 výskyt (5,0%):**

...jejím rodičům a které jí zlomilo srdce . Avšak tím , že veškerého hledání zanechala , se Hilda Baumová sama zřekla svých práv na Kuklu motýla . " Mara se odmlčela a <na> závěr <vynesla> svůj triumf...

■ **něco /A/ kdy /a-před+I/ — 1 výskyt (5,0%):**

...Zároven s nahrávkou se Irákem včera šířily i spekulace , že Zarkáví byl již dopaden . Vláda prý jen čeká , aby toto " eso " <vynesla> <těsně před> volbami , tedy tuto neděli . Prohlášení iráckého ministra vnitra...

■ **něco /A/ kdy /v+L/ — 1 výskyt (5,0%):**

...vymezuje typ člověka , který s vámi bude bydlet , je dáno tím , která spermie najde které vajíčko , jak jsou vybrány karty ve dvou balíčcích , jak se zamíchají , rozdají a <vynesou>< v> okamžiku nové kombinace...

■ **něco /A/ kdy /a/ — 1 výskyt (5,0%):**

...Měla pocit , že buší do kovadliny , která nejiskří . Vypila ještě víc vína a <nakonec>< vynesla> srdcové eso : vyznala se mu ze svých niterných citů . Mluvila už jen ke Gibsonovi , posunula se těsně k němu , oba...

⇒něco /A/ kdy /.../ kde /.../ — 2 výskyty (10,0%):

■ **něco /A/ kdy /v+L/ kde /na+L/ — 1 výskyt (5,0%):**

...Když měl prezident Putin smlouvu o South Streamu v kapse , mohl <v> jiném kole a <na> jiném stole <vynést> kartu své dlouhodobé partie , jejímž cílem je obnova vlivu Ruska v Evropě . Minulý týden...

■ **něco /A/ kdy /a/ kde /v+L/ — 1 výskyt (5,0%):**

..." Aby ses nemýlil , " odvětil Lukáš . " Co když je to sám bůh Loki , mistr převleků a bestie z povolání ? " <Ráno> <v> Ustaosetu <vynesli> trollové další triumf : bídně značené trasy . " Kam se hrabou na český...

■ **něco /A/ kolikrát /a-č/ — 1 výskyt (5,0%):**

...Teď jsem se vydal všanc , jdu s kůží na trh . Jsem karta , která se dá <vynést>< jen jednou> . Ode dneška budu mít těžký život . Skončil jsem s Firmou a pravděpodobně budu muset strávit zbytek života v zapadlé...

■ **něco /—/ jak často /a/ kde /v+L/ jak /a/ — 1 výskyt (5,0%):**

...Pořadí , vymezení , popis , rozměry a hloubky uvedených dílů krajiny lze libovolně promíchat . <V> rozdané hře pak< pokaždé>< vyneseme>< správně> . Dvanáctý Do mramorové dlaždice zasazené...

5.4.2 Sémantika slovesa vynést

Z 329 konkrétních významů slovesa **vynést** jsou podle sémantických okruhů na prvních dvou místech výrazy, které mají význam **vynést lidi (28,3%)** a **vynést věci (23,4%)**. Významy, které mají frekvenci vyšší než pět procent, patří k sémantickým okruhům: **vesmír** /vynést kosmonauty, družici, letadlo.../ (8,2%); **úklid** /vynést popelnice, nočník, smetí.../ (5,5%); **úmrtí** /vynést tělo, mrtvolu, nebožtíka.../ (5,2%) a **nábytek** /vynést lavice, stůl, truhlu.../ (4,9%). Významy, které mají frekvenci od třech do jednoho procenta, podle sémantiky jsou: **zvířata** /vynést kočku, psíka, želvu.../ (2,7%); **tradice, křesťanství** /vynést jeslí, kříž, sošku.../ (2,1%) a **zavazadla** /vynést kufry/ (1,5%). Níže uvedená tabulka přehledně ukazuje procentuálně výskyt těchto slov, která ve spojení se

slovesem *vynést* vystupují v roli objektu v akuzativu. Významy, které nejsou v tabulce, se vyskytovaly s frekvencí méně než jedno procento.

konkrétna		
1. lidé	babička, dívka, chlapec, muž, zasypané, zraněné; ona, on...	93 / 28,3%
2. věci	brašna, džbán, housle, knihy, matrace, koberec, lahve, ten...	77 / 23,4%
3. vesmír	kosmonauti, družice, letadlo, náklad, raketoplán, letoun...	27 / 8,2%
4. úklid	popelnice, kbelík, nočník, odpadky, popel, smetí, trus...	18 / 5,5%
5. úmrtí	tělo, mrtvola, nebožtík, ostatky (člověka)...	17 / 5,2%
6. nábytek	lavice, stolek, truhla, židle, stojan...	16 / 4,9%
7. zvířata	kočka, psík, ovce, želva, ryba...	9 / 2,7%
8. tradice, křesťanství	čertův sloup, jeslí, kříž, modlitby, prorok, soška...	7 / 2,1%
9. zavazadla	kufry	5 / 1,5%
celkem		269 / 81,8%

Tabulka 3. Konkrétní významy slovesa *vynést*

Konkrétní významy, které se nevyskytují ve slovníku (podle sémantických okruhů)³¹ mají **5 (1,5%)** výskytů:

■ **na denní světlo — 3 výskyty (0,9%):**

...Vyrýpl to a na dlani mu ležela droboučká hlavice šípů bez násady , trochu zkřivená nohou , která na ni šlápla . Shýbl se , vymáchal tu věc na kraji řeky a <**vynesl**> ji na slunce . Nyní poznával , co to je ,...

■ **křesťanství oltář — 1 výskyt (0,3%):**

...Když mniši zakoušeli útlak od mocného souseda a nemohli získat ochranu světské moci , shromáždili se v kostele , <**vynesli**> z oltáře ostatky svatých a položili je na zem ; tam dali i kříž s Kristem ; na světcův...

■ **řeční proud — 1 výskyt (0,3%):**

...Tady na konci . . . na konci světa ? Lovci ryb Veslice rybářů se nechávají v rojnici <**vynést**> proudem řeky do moře . Za sebou táhnou sítě a jakmile se dostanou do mořských vln , zavolají vysílačkou pro motorový...

Z **871 abstraktních** významů u slovesa *vynést* jsou podle sémantických okruhů na prvním místě výrazy, které mají význam **přinést zisk, užitek** /*vyneslo to dva miliony, Nobelovu cenu, Českého slavíka...*/ (**45,2%**). Na druhém místě podle frekvencí jsou významy **něco nad někým vyslovit** /*vynést rozsudek, soud, ortel...*/ (**25,0%**). Abstraktní významy, které mají výskyt méně než tři procenta jsou: **pohyb vzhůru** /*šlachovité nohy ho vynesly do kopce, vynesli ho do pozice vicekancléře...*/ (**7,8%**); **vynést kartu** /*vynést „eso“ před volbami, trumf úspěchu...*/ (**1,9%**); **něco vyzradit** /*vynést tajnou informaci, záznam*

³¹ Valenčními strukturami těchto výrazů se ve své práci nezabývám.

schůzky, tajemství ze zasedací síně.../ (1,7%) a význam pohyb ven /nervy mne vynesly z postele.../ (0,7%). Níže uvedená tabulka přehledně ukazuje procentuálně výskyt těchto slov, která ve spojení se slovesem vynést vystupují v roli objektu v akuzativu.

abstrakta		
1. přinést zisk, užitek	dva miliony, Nobelova cena, Český slavík, sedminásobek odhadované ceny...	394 / 45,2%
2. něco nad někým vyslovit	rozsudek, soud, ortel, výrok, tvrdý postih...	218 / 25,0%
3. pohyb vzhůru	šlachovité nohy ho vynesly do kopce, vynesli ho do pozice vicekancléře	68 / 7,8%
4. vynést kartu	„eso“ před volbami, trumf úspěchu...	17 / 1,9%
5. něco vyzradit	vynést tajnou informaci, záznam schůzky...	15 / 1,7%
6. pohyb ven	nervy mne vynesly z postele...	6 / 0,7%
celkem		718 / 82,4%

Tabulka 4. Abstraktní významy slovesa *vynést*

Abstraktní významy, které nejsou v tabulce a které se nevyskytují ve slovníku (podle sémantických okruhů)³² mají **147 výskytů (16,9%)**:

■ **geometrie — 54 výskytů (6,2%):**

...($1/2 = A^\circ/360^\circ \times l$) a stejným vrcholovým úhlem a. Na obr. 2a , b jsou <vyneseny> jednak maximální hodnoty reálné části impedance a jednak vztah mezi délkou monopólu A a vrcholovým úhlem a pro...

■ **pověst / přezdívka o člověku — 13 výskytů (1,5%):**

...A to , jak nesnáší takzvanou nepráci a jak dokáže dát své rozhořčení najevo , když něco podobného zaznamená , mu zřejmě <vyneslo> pověst arogantního muže . Arogantní prý byl i třeboňský regent Jakub...

...Poškrábal se na zarudlém nose . Byl to právě nos , který mu <vynesl> přezdívku " Sup " už jako jedenáctiletému kadetovi staré císařské armády . Ne , že by se někdo odvažoval vyslovit ji před ním...

■ **idiomy — 13 výskytů (1,5%):**

...Pleny se nesmí dávat šest neděl po porodu ven , aby děvče nedostalo brzy periodu . Plenky se nemají sušit venku , aby se děcku <nevyneslo spaní> . Plenky pro děvčátko se nesmí venku sušit , aby se toto nestalo...

..." Promluvím o tom se soudcem . " " Rok vězení , v nejhorším případě dva , to bych možná vydržel , ale kdybych měl být zavřený léta , <vynesli by mě nohama napřed> . . . Už teď mi vynechává srdce . . . "...

...V něm se statečně zastával cti svého popraveného přítele , <velkými slovy vysoko vynesl jeho ušlechtilou osobnost > , prohlásil , že tyran nemůže uškodit tomu , koho zavraždí , nýbrž sobě samému...

³² Valenčními strukturami těchto výrazů se ve své práci nezabývám.

...Kdybych to udělal , <vynesli by mě v zubech> , až bych se příště pokusil dělat čekanku v koutě na shromáždění veleduchů , a ostatně , kdo vůbec jsem , abych směl podkopávat důvěru občanů ve vysoce...

■ **informace odhalit, něco povědět — 12 výskytů (1,4%):**

...Záležitost <vynesli> v září na světlo odborníci OSN na odminování , podle nichž zůstal v jižním Libanonu po nedávné válce až milion nevybuchlých tříštivých bomb . Od ukončení bojů , tedy od 14 . srpna , už při...

■ **vězení — 8 výskytů (0,9%):**

...To znamená , že bylo možné vznést proti němu obvinění z pěti pokusů o vraždu , tedy z trestného činu A 1 , který mu mohl <vynést> pětkrát patnáct let odnětí svobody minimálně , maximálně doživotí . Tady ve...

■ **historické památky — 6 výskytů (0,7%):**

...Jak se brzy ukázalo , kroužky náhrdelníku byly jen malou částí obrovského pokladu z doby bronzové . Intenzivní vykopávky <vynesly> v posledních deseti měsících na světlo patnáct tisíc zlatých předmětů...

■ **odstavec / přednáška upozornit — 6 výskytů (0,7%):**

...Tvrdil , že by tím na sebe ještě víc upozornili , návštěva v takové půjčovně by jim určitě <vynesla> nevítaný odstavec v místním listu . Jestli se chtějí dostat nepoznání do Wyrley , stačí , když si vyhrnou...

...Často hovořil o své velké náklonnosti k muzice a o svých nevšedních vědomostech v oblasti klasické hudby . <Vyneslo> mu to přednášku o Čajkovského symfonii " Rok 1812 " . Nevzdělaní posluchači...

■ **smysly / pocity — 6 výskytů (0,7%):**

...Hle , kontinuity a identity i v břeškném fanfárovém detailu ! Chci z ubohosti svého bytí <vynést> na světlo co nejvíc smyslu . List kdesi v Mohýlii je také kouskem stromu mohu si ho vybrat mezi tisíci už teď...

...Zvítězí u srbských voličů perspektiva členství v Evropské unii ? Nebo <vynese> rozhořčení z vyhlášení nezávislosti Kosova do vlády radikální nacionalisty , kteří otočí kormidlo srbské zahraniční politik...

■ **architektura — 5 výskyty (0,6%):**

...Tím nám vyšel nestandardně velký rozpon dávající mostu výjimečnost , která je namístě . Mostovka je <vynesena> prostorovým nosníkem , jehož tvar vyšel z průběhu zatěžujících sil v nosníku . Kruhová...

■ **básnictví — 5 výskytů (0,6%):**

...Však i to je ztráta času Kdo by si dával práci s mrtvým ?<Vynesli> smrt do ulic Zavázali oči A hrají si na slepou bábu Kam sekyra padne Vystříkne krev Škrtiči přiložili ruce Na břicho matek Aby věděli kam se...

■ **auto zatačka — 4 výskyty (0,5%):**

...kdy se zadní část vozu pokoušela " předběhnout " předek automobilu . Kdyby jeli o něco rychleji , což je trochu paradoxní , pravděpodobně by je to <vyneslo> ze silnice a všechno by bylo jinak . Velkou roli...

■ **úvaha / postoj / postřeh — 3 výskyty (0,3%):**

...o tom , co tam tehdy povídala . Možná by dokázal zařídít , aby několik ochočených informačních zdrojů <vyneslo> na světlo pár zápalných a zavádějících úvah o tom , co sakra dělá v nemocnici . Ano , ano...

...přišel z komunálních rozměrů , bez státnické vize a bez programu , jen s celostátní popularitou , kterou mu <vynesl> jeho tvrdý postoj vůči " opáleným lidem zneužívajícím sociální dávky " . Z kandidátů na...

...Ale nevypsaná anketa , která v delegaci spontánně proběhla , <vynesla> mezi nejvíce vzrušující myšlenky postřeh jednoho ze zahraničních kolegů poslanců : Partnerství pro mír je jediná vhodná příležitost pro...

■ **prokletí — 2 výskyty (0,2%):**

...Celé dva dny budou věnovány rozporuplné postavě správce hradu a jeho tvrdé povaze , která mu nakonec <vynesla> prokletí a proměnu v kámen . Za pozornost jistě stojí i loketské náměstí . Právě kvůli jeho...

■ **sport — 2 výskyty (0,2%):**

...Jak přiznal , vloni mu utekl termín pro přihlášení , letos si akci lépe pohlídal , a to mu <vyneslo> dvě zlaté medaile . Získal vůbec první zlato pro ČR , o dva roky později další v ostře sledované kategorii červených...

■ **známka — 2 výskyt (0,2%):**

...Měla jsem pocit , že náš rozhovor by mi v hodině francouzské konverzace <nevynesl> extra slušnou známku . . . " Jak to myslíš , která soeur ? " Jabla si nejspíš nebyla schopná zapamatovat , že poslední...

■ **malířství — 1 výskyt (0,1%):**

...které jako by vcházely estetickými zadními vrátky . Oblast napětí mezi náboženstvím a všedním dnem <vynesla> na světlo předtím neznámé druhy zobrazování , které v 14 . století ještě splývaly se sakrální...

■ **nesmrtelnost — 1 výskyt (0,1%):**

...Pak ale vyplula Anny Ondráková k novým břehům . Znovu odcestovala do Anglie a natočila tam snímek , který jí v historii filmu <vynesl> nesmrtelnost :a neuved' nás v pokušení (Blackmail) . Anny Ondráková...

■ **křesťanství oltář — 1 výskyt (0,1%):**

...Takto si představuji dceru Revoluce . Ji měli při slavnosti <vynést> na oltář jako bohyni Rozumu , " pravil a uklonil se před Joseline leštící u stolu sklenice . " Jo , v té záplatované kytli by se tam obzvlášť vyjímal...

■ **zkušenost — 1 výskyt (0,1%):**

...Jak ta domluva , tak s tím krmením . " " Milane , i když poznávání <vynese> nepříjemnou zkušenost , má pořád absolutní cenu poznání , nemyslíš ? " " To mi přeci neříkejte , že ti lidé , " ukázal za autem z Ústí...

■ **pohled — 1 výskyt (0,1%):**

...Příští den se opozdil na snídani , což mu u stolu <vyneslo> otcův zamračený pohled , a na Isabellině tváři se objevil skoro opovrhlivý výraz , z něhož si nic nedělal , naopak ho docela pobavil . Jeho nespoutaná...

■ **výroba cukr — 1 výskyt (0,1%):**

...koupil lodenový kabátek myší barvy . Sestřičkám , k nimž se přidružila i sestra Gertruda , jsem nabídl bonbony , jež krom deseti kilo hnědého cukru <vynesla> jedna diabasová deska . Kurtík chodil podle...

5.5 Sloveso vynášet

5.5.1 Valence slovesa vynášet

Nedokonavé sloveso *vynášet* má v korpusu SYN2010 **1017** výskytů, ze kterých *infinitiv* tvoří **181(17,8%)** výskytů, *minulé participium* – **335 (32,9%)** z toho 24 negativních významů, *přítomný čas* – **457 (44,9%)** z toho 26 negativních významů, *opisné pasivum* – **40 (3,9%)** výskytů, *imperativ* – **3 (0,3%)** z toho 2 negativní významy a *přechodník* – **1(0,1%)** výskyt.

Podle *Slovníku slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení* (2005) má sloveso *vynášet* stejné vazby 1 - 6 jako dokonavé sloveso *vynést* a navíc má ještě jednu vazbu:

7. frazeol. ■ někoho4 nějak: *Někdo Hegela vynáší až do nebe, někdo ho přehlíží.*³³

Podle sémantiky se jedná ve význam číslo jedna, dva, šest o **konkréta** a **abstrakta**, v třetím až pátém významu a také v sedmém sloveso *vnášet* má **abstrakta**. V sedmém bodě se jedná o **abstrakta** z oblasti frazeologie. Celkem v korpusu SYN2010 sloveso *vynášet* má **363 (35,7%)** konkrétních a **654 (64,3%)** abstraktních významů.

Podíváme se na valenci slovesa *vynášet* ze syntaktického a sémantického hlediska:

- 1.** Celkový počet výskytů **konkrétních** a **abstraktních** významů, které znamenají *pohyb ven* je **295 (29,0%)**. Podle slovníku u slovesa *vynášet* je **175** výskytů, což tvoří **59,3%**. Valence **■ něco4 někam /odněkud** — **■ někoho4 někam /odněkud** tvoří **108 (61,7%)** v **konkrétních** výrazech. Význam *někam odněkud* spoluvytvářejí předložky *z, na, do, před, doprostřed* a adverbia místa *ven, odtud, tam, nazpět, pryč*. Předložka *z* má **55 (50,9%)** výskytů, *na* – **19 (17,6%)**, *do* – **7 (6,5%)**, *před* – **6 (5,6%)**, *doprostřed* – **1(0,9%)** výskytů a adverbia místa **20 (18,5%)** z nichž *ven* tvoří **13 (65,0%)** výskytů, *odtud* – **4 (20,0%)**, *tam* – **1 (5,0%)**, *nazpět* – **1 (5,0%)** a *pryč* – **1(5,0%)** výskyt.

Mezi konkordancemi lemmatu *vynášet* se v korpusu SYN2010 valence **■ něco4 někam /odněkud** — **■ někoho4 někam /odněkud** vyskytuje mezi **abstraktními** výrazy jenom **1krát (0,6%)**: *Každopádně člen skupiny vždy z ideje vynáší všechny možnosti, které jsou v ní zárodečně uloženy, a rozvíjí ideu k totalitě, v ní uzavřené.*

³³ Svozilová N. – Prouzová H. – Jirsová A. (2005): s. 470

Vazba ■ **něco /nesením dopravit ven/** tvoří **66 (37,7%)** výskytů, jsou to konkrétní výrazy.

z:...Ženy měly na hlavách šátky , vousatí muži čepice se štítkem, na nohou obnošené boty a <**vynášeli**> <**z**> lodi svůj majetek - papírovou krabici převázanou provázkem , stočenou matraci , beztvary ranec...

na:...Kantrelka zahlédla krámskou od pana Heinricha Schwarzingera , který měl na trhu také stánek , jak <**vynáší**> <**na**> smetiště velkou kyticí načisto rozvitych , odborně řečeno " rozprsklých " růží...

do:...Když loď dorazí k přístavnímu molu , Patrick ji přiváže a začne <**vynášet**> plné bedny a kýble <**do**> dílny . " Podívejte se , jak to zase přivázel . Bretonec a neumí základní námořnický uzel , "prohodí...

před:...Lidé <**vynášejí**>< **před**> domy zničené věci , které technické služby svázejí na určené místo a odtud na skládku , " přiblížil starosta bezprostřední pomoc města , které v místním kině zřídilo krizové...

doprostřed:...to byla ta nejšťastnější čtvrt' ve městě , plná oslnivých barev a radostných hlasů , a nejvíc za soumraku , kdy si obyvatelé <**vynášeli**> židle <**doprostřed**> ulice , aby si užili večerního chládku...

ven:...Dolehl k ní rachot rukojetí vany , to když oba muži nádobu nadzvedli a <**vynášeli**> ji <**ven**> . Jonathan zahlasil : " Co to máš s rukou , kamaráde ? " Mary je zahlédla , jak vynášejí vanu ze dveří ,...

odtud:...Plíží se těmito chodbami jako skutečný vetřelec , snaže se nezpůsobit sebemenší šramot , neupustit pohár , který <**odtud**> <**vynáší**> , a nešlápnout do některé z hromad hnědých koster , které...

tam:...Náhle zaplavují nízký břeh a útočí na domky . Proud <**tam**> <**vynáší**> písek a splachuje ho zpět do řeky . Shlížíme shora se zatajeným dechem : všude jen voda , nic než voda . . . Pod mostem pěna...

napřít:...domek s Pannou Marií , na skalách tajné šifry námořníkům napovídají . Moře břehy ukusuje a <**napřít**> písek <**vynáší**> . V závěji pěny do této nekonečné spousty vod vtéká mezi stromy bystrý...

prýč:...V oblaku prachu pracují někteří hasiči se sbíječkami , rozbruskami a kladivy a další nakládají drobnější kusy sutě do kýblů , které <**vynášejí**>< **prýč**> . "Nemůžeme použít těžkou techniku , protože...

■Ve *Slovníku slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení (2005)* se mezi **295** konkrétními a **abstraktními** významy, které znamenají *pohyb ven*, nevyskytuje dalších **116 (39,3%)** valenčních struktur, které byly nalezeny v korpusu SYN2010. Jsou to téměř všechno **konkrétní** výrazy. **Abstraktní** významy, které se nevyskytují ve slovníku, jsou jenom **4 (1,6%)**, např.: *Vynášejí duše z temnoty na světlo světa. Od vesnice přichází průvod dětí, jako když se kdysi u nás na jaře vynášela zima, v jeho čele nesou slaměnou smrtku oblečenou úplně stejně jako ta holčička, možná že je to dokonce ona.* Popíšme čtrnáct valenčních struktur mezi **konkrétními** významy, které mají největší výskyt:

■ **někoho /A/ bez dalšího doplnění — 16 výskytů (5,4%):**

...Co nám může přijít zvláštní , všechno to slavení se obejde bez kapky vína , piva či vodky . <Nikoho> <nevynášeji> , jednoduše proto , že se nikdo společensky neunaví . Jestli je taková událost bez alkoholu...

⇒něco /A/ odněkud /.../ kdy /.../ — 12 výskytů (4,1%):

■ **něco /A/ odněkud /z+G/ kdy /po+L/ — 3 výskyty (1,0%):**

...Sochy přenášejí šohaji v krojích v doprovodu starších a mladších družiček , rovněž krojovaných . <Po> mši se <vynáší> žarošická Madona< z> kostela a za ní v průvodu všechny ostatní . (Letos Madon bylo...

■ **něco ■ někoho /A/ odněkud /z+G/ kdy /v+L/ — 3 výskyty (1,0%):**

...Jenže shromažďovat minerály a fosilie nebylo nijak jednoduché . " <V> době totality se nesmělo <ze> žádné šachty nic <vynášet> . Nosil jsem tedy kameny zabalené v kapesnících pod bundou , někdy jsem je...

■ **něco /A/ odněkud /z+G/ kdy /při+L/ — 2 výskyty (0,7%):**

...Tato slavnost začíná pětadvacet dní po svátku Velikden , pravoslavných Velikonocích . Procesí mnichů a poutníků <při> ní <vynáší> ikonu <z> kláštera , aby ji umístili na původní místo ve skalní kapli , které jí...

■ **něco /A/ odněkud /z+G/ kdy /v+A/ — 2 výskyty (0,7%):**

...Většina z nich našla dočasný azyl u příbuzných . Když <v> neděli dopoledne hasiči <vynášeli> <z> domu trosky , na ulici obehnané policejní páskou přihlížely desítky lidí . Byl mezi nimi i muž , který měl ve třetím...

■ **něco /A/ odněkud /z+G/ kdy /a/ — 1 výskyt (0,3%):**

...byli ochotni podstoupit za kulturní revoluce mnohá rizika . Hlavní zásluhu na záchraně pokladů nezměřitelné ceny , které <dnes> <vynášeji>< z> tajných úkrytů , mají právě prostí vesničané . Sami...

■ **něco /A/ odněkud /a/ kdy /v+A/ — 1 výskyt (0,3%):**

...V té době si Meme zvykla nosit mu k snídani banány a pomeranče . Doktor ovoce snědl a slupky házel do kouta , <odkud >je indiánka <vynášela> vždycky <v> sobotu , když v ložnici uklízela . Podle toho , jak...

⇒něco ■ někoho /A/ jakým způsobem /.../ — 9 výskytů (3,1%):

■ **něco ■ někoho /A/ jakým způsobem /na+L/ — 6 výskytů (2,0%):**

...Rozrazil hladinu , rozvířil ji a narazil do Rachelina těla . Spolu s Rachel a oběma muži <vynášela> kra <na> ledovém hřbetě i hektolitry slané vody . Dívka kolem sebe marně šátřala a snažila se najít oporu ...

■ **něco /A/ jakým způsobem /v+L/ — 2 výskyty (0,7%):**

...Napěchovat si peněženky na úkor svého zaměstnavatele se zřejmě rozhodli dva mladíci (23 , 22) . V obchodě , kde pracovali , kradli parfémy . <Vynášeli> je <ve> spodním prádle a <v> ponožkách !...

■ **někoho /A/ jakým způsobem /pod+I/ — 1výskyt (0,3%):**

...Caseyho do ní strčili s rozkrápnutou kolenní česčkou . Ale ta druhá postava , kterou <vynášeli> <pod> prostěradlem , už se ani nehnula . Pokusil jsem se k ní přitočit , nadzvednout prostěradlo a podívat se..

⇒něco ■ někoho /A/ odněkud /z+G/ jakým způs. /.../

— 9 výskytů (3,1%):

■ **něco ▪ někoho /A/ odněkud /z+G/ jakým způs. /na+L/ — 3 výskyty (1,0%):**

...štěstí , neboť incké uctívání mumii dávno zemřelých velkých Inků bylo velmi podobné slavnosti , při níž se <na> přizdobených nosítkách <vynášejí> <z> kostelů sošky křesťanských svatých v drahém odění...

■ **něco ▪ někoho /A/ odněkud /z+G/ jakým způs. /v+L/ — 6 výskyty (2,0%):**

...jímž byly ve skladišti přikryty carské věci . Sukno teď chránilo dno korby před carskou krví . <V> širokém prostěradle <z> manželských postelí <vynášeli> jako prvního cara . Otce rodiny . Potom přišly na řadu...

■ **něco /A/ jak často /a/ — 5 výskyty (1,7%):**

...Nájemce festivalých Lázní I se této verzi nebrání , ale odmítá , že by odvoz odpadu jakýmkoliv způsobem zanedbal . Nájemce se hájí : odpad <denně> <vynášíme> " Máme před lázněmi kontejner , který je tu ...

■ **něco ▪ někoho /A/ jak /a/ — 5 výskyty (1,7%):**

...Pionýři už nesli smrtku k potoku a taky já jsem <potichu> <vynášel> své smrtky , což ovšem není nijak radostné konání . Zachycovaly se o větve a o kameny jako živé a bylo mi jich nakonec líto . Jim už nebude...

2. Celkový počet výskyty **konkrétních** a **abstraktních** významů, které znamenají *pohyb nesením dopravit vzhůru* je **105 (10,3%)**. Podle slovníku je u slovesa *vynášet* ve významu pod číslem dva **43 (40,9%)** konkordancí. Valence ■ **něco4 někam —** ■ **někoho4 někam /nesením dopravit vzhůru/** tvoří **25 (58,1%)** v **konkrétních** výrazech a **18 (41,9%)** v **abstraktních** výrazech. Význam *někam (nesením dopravit vzhůru)* spoluvytvářejí předložky *na, do, nad* a adverbia místa *vzhůru, nahoru, výš, dál*. Předložka *na* má **16 (37,2%)**, *do* – **11 (25,6%)**, *nad* – **1(2,3%)** a adverbia místa **15 (34,9%)** výskyty, z nichž *vzhůru* – **9 (60%)** výskyty, *nahoru* – **4 (26,7%)**, *výš* – **1 (6,7%)** a *dál* – **1(6,7%)** výskyt.

na:...který má nějaký smysl , nebo jak to nazvat , aby člověk nevypadal jako blbec , to je mocná energie , hnací tryska rakety , která <vynáší> celou společnost <na> velkolepou oběžnou dráhu...

do:...Astronomové je pozorují ve hvězdárnách obrovskými dalekohledy . Družice Rakety a raketoplány <vynášejí> <do> vesmíru družice , které slouží pro předpovídání počasí , přenos televizních programů...

nad:...Účinky tornád podél jejich trasy jsou neuvěřitelné . Odnášejí střechy , vyhazují nábytek z domů , vytrhávají stromy ze země , <vynášejí> lidi <nad> vrcholky stromů , pohazují si s automobily...

vzhůru:...těžkopádně působícího kmene . Rostlina skýtá silnou , vzhůru tryskající energii , kterou síla Země <vynáší>< vzhůru> a nechává ji přes listy opět jemně prýtit dolů . V této rostlině , lačnicí po...

nahoru:...Vypadal jako muž vykonávající nějaký nebezpečný úkol , jako by kufr byly plné výbušnin . Vzpomněl jsem si , co říkala Sára , jak <vynášel> <nahoru> Kristininy krabice , zatímco dívka seděla...

výš:...chodím dokola v bludném kruhu . Úplně stejný proces , který jeho postupně <vynáší> <výš> a <výš>, způsobuje v mém případě , že se octnu v začarovaném kruhu a cítím se úplně zbytečný...

dál:...Camus vybízela k přijetí hořkého " sisyfovského údělu ", onoho vědomí , že kámen , který valíme vzhůru ,se vždy znovu a znovu vysmekne ,což nás nezabavujeme nutností <vynášet> jej <dál> a dál...

■Ve *Slovníku slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení* (2005) se mezi 105 konkrétními a abstraktními významy, které znamenají *pohyb nesením dopravit vzhůru*, nevyskytuje dalších 62 (59,0%) valenční struktury, které byly nalezeny v korpusu SYN2010. Popišme tři z nich, které mají největší výskyt:

■ **něco ■ někoho /A/ bez dalšího doplnění — 7 výskytů (6,7%):**

...Ubohá Alix se svými pevnými zásadami nemůže pochopit Aniny nové známosti . Gorkého ve svých dopisech dokonce proklíná . Ať však ví , že nové časy <vynášejí>< nová jména> . A tato nová jména...

■ **něco ■ někoho /A/ odněkud /z+G/ — 7 výskytů (6,7%):**

...se soustředila na českou hudbu v Praze osmnáctého století . Hráčská praxe mladých hudebníků a současná muzikologická bádání <vynášejí>< z> hlubin domácích i zahraničních archivů dosud ukryté skvosty...

■ **něco ■ někoho /A/ kudy /po+L/ — 6 výskytů (5,7%):**

...V marné obraně se pokusila zavrtat pod příkrývkou , ale než se nadála , Rafe ji zvedl a pevně sevřel v náručí . " Nemůžu to udělat , " zaprosila naposledy , když ji <vynášel>< po> schodišti . " Líbí se mi váš bojovný...

3. Celkový počet abstraktních významů, které znamenají *něco nad někým vyslovit*, je 143 (14,1%) konkordancí. Podle slovníku v třetím významu u slovesa *vynášet* valence ■ **něco**; ■ **něco nad někým /vyslovit/** tvoří 85 (59,4%) výskytů.

něco:...Bylo to v době , kdy po pádu Berijově se po prvé začalo připouštět , jakých brutálních metod používá policie a jaké <nespravedlivé rozsudky> <vynášejí> soud.Bylo to v době, kdy s otevřeností...

něco nad někým (vyslovit):...aby zmizel , rozplynul se ! Musí dát pádně najevo svou existenci . Tady jsem , praví tvrdě a <vynáší>< ortel>< nad nevinnými potomky > . A oni nic nechápou...

■Ve *Slovníku slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení* (2005) se mezi 143 abstraktními významy, které znamenají *něco nad někým vyslovit*, nevyskytuje dalších 58 (40,6%) valenčních struktur, které byly nalezeny v korpusu SYN2010. Popišme čtyři valenční struktury, které se objevily nejčastěji:

■ **něco /A/ jak /a/ — 10 výskytů (6,9%):**

...Pohřbili je pod nohy lidí , z jejich ztuhlých těl vyčnívá nad dláždění jen malá část . <Takový rozsudek> nikdo <nevynášel><lehkovážně> . Každý , kdo tak rozhodl , tady po smrti skončil také . Stál u kraje...

■ **něco /A/ kde /v+L/ — 6 výskyty (4,2%):**

...Von Zangen byl příliš unavený , aby oponoval , věděl však , že se Model mýlí . Nikoliv polní maršál Kesselring , ale ten šílenec <v> Berlíně <vynášel> <konečná rozhodnutí> . Jeho osud , Modelův osud...

⇒něco /A/ ▪ něco nad někým /A nad I/ kdy /.../ — 4 výskyty (2,8%):

■ **něco nad někým /A nad I/ kdy /a/ — 3výskyty (2,1%):**

...ani aby hřích nazýval jiným jménem . Nemá ovšem smysl <dnes> <vynášet> <soud nad hříchem starým třicet let> . Od doby , kdy jsi vyznal víru , jsem jen velmi zřídka nalezl nějakou chybu , pro kterou bych tě...

■ **něco /A/ kdy /v průběhu+G/ — 1výskyt (0,7%):**

....Po přijetí ústavy a vzniku správy země , referenda ustala . <V průběhu> devatenáctého století <vynášely> soudy< běžně rozhodnutí> , podle nichž byla referenda neústavní . Soudci přitom citovali...

4. Celkový počet abstraktních významů, které znamenají *něco vyrazit* (negativní konotace), je 39 (3,8%) výskyty. Podle slovníku ve čtvrtém významu u slovesa *vynášet* valence ■ **něco /vyrazit/ tvoří 10 (25,6%) výskyty.**

něco (vyrazit):...konflikt jeho osobních zájmů se zájmy výkonu služby , " řekl v televizi mluvčí prezidia Jiří Vokuš . Pichlík od prosince čelí obvinění , že <vynášel> < tajné policejní informace> ...

■Ve *Slovníku slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení* (2005) se mezi 39 abstraktními významy, které znamenají *něco vyrazit*, nevyskytuje dalších 29 (74,4%) valenčních struktur, které byly nalezeny v korpusu SYN2010. Popišme čtyři z nich, které mají největší výskyt:

⇒něco /A/ někam /.../ — 9 výskyty (23,1%):

■ **něco /A/ někam /na+A/ – idiom — 4 výskyty (10,3%):**

...A kdo ho obrání , kdo bude pro něj svědčit ? On sám přece nebude schopen vrátit rány staré ženě , splácet jí stejným , <vynášet> < na> světlo ubohost jejich společného života , nebude moci před lidmi a hlavně...

■ **něco /A/ někam /do+G/ — 3 výskyty (7,7%):**

...prodávče fotoaparátů a ukradl věci za více než 200000 Kč . Policejní šéf <vynášel> informace <do> podsvětí , soud ho nepotrestal Sokolovský policista Radek Neděla už nebude soudně popotahován za to ,...

■ **něco /A/ někam /a/ — 2 výskyty (5,1%):**

...Nebylo by poprvé , co by moje detektivní kancelář měla řešit pracovní záležitosti . Stávalo se , že jsem měl zjistit , jestli někdo <nevynáší> choulostivé informace <ven> . " Copak ona ví , čím se živím ? " " Jasně ...

■ **něco /A/ odněkud /z+G/ — 5 výskyty (12,8%):**

...že budou pracovat pro Havanu . Myers dostal kódové označení 202 a Gwendolyn 123 . Myers <vynášel> <z> budovy ministerstva tajné materiály nebo se je učil nazpaměť a předával je kubánským agentům...

5. Celkový počet **abstraktních** významů, které znamenají *přinést užitek, zisk, popř. újmu, ztrátu*, je **246** (**24,2%**). Podle slovníku v pátém významu u slovesa *vynášet* valence ■ **něco**; ■ **něco někomu** /*přinést užitek, zisk, popř. újmu, ztrátu*/ tvoří **48** (**19,5%**) konkordancí.

něco:...Starosta Plané Karel Vrzala teď uvažuje , že nemovitosti město prodá . " Majetek v zahraničí , o kterém si mnozí lidé myslí , že musí <vynášet><peníze> , radnici skutečně nevydělává ani korunu...

něco někomu:...Když platí " kdo prodá , vyhraje " a schopnost prodat firmu v pravý čas <vynáší> <byznysmenům>< obrovské sumy> . Krize vždycky změní trh - jedni posilují na úkor druhých...

■ Ve *Slovníku slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení* (2005) se mezi **246** **abstraktními** významy, které znamenají *přinést užitek, zisk, popř. újmu, ztrátu*, nevyskytuje dalších **198** (**80,5%**) valenčních struktur, které byly nalezeny v korpusu SYN2010. Popišme šest z nich, které mají největší výskyt:

■ **něco /—/ kolik /a/ — 63 výskytů (25,6%):**

...Nedělám si iluze , že jsem hvězda Brzy také začal prodávat v obchodě s devocionáliemi , dokonce zkoušel i podnikat . Založil marketingovou firmu , která <moc>< nevynášela> . Nějakou dobu také vyráběl doma...

■ **něco /—/ — 36 výskytů (14,6%):**

...Průkopnický basketbal O tom , že televizní pořady vysílané zdarma na internetu mohou <vynášet> , se před dvěma týdny přesvědčila americká stanice CBS , která nabídla přenosy z prvních tří kol play-off...

■ **něco /—/ někomu /D/ kolik /a/ — 29 výskytů (11,8%):**

...Už počtem zaznamenaných vítězství potvrzují , co stojí v různých zmínkách a narážkách v literárních pramenech : že ceny a odměny <vynášely>< úspěšným sportovcům>< mnoho> . Nejúspěšnějším...

■ **něco /A/ někomu /D/ za jak dlouho /a/ — 9 výskytů (3,7%):**

...Bylo to zaměstnání , které nedovedl Betty přesně popsat , ale zřejmě vyžadovalo značné schopnosti , protože <mu> <vynášelo> tři tisíce dolarů <týdně> . Jeho zaměstnavatel , jakýsi Enrique Ramirez...

■ **něco /—/ někomu /D/ — 8 výskytů (3,3%):**

...Když výklad žádá hlava tupá jako vzor dán jí příklad supa : Ten ještě po smrti má rád ! OSLÍ ÚDĚL Počítal osel , co <mu> to< vynáší> . Ať to bral , jak to bral , s tabulkami logaritmu nebo s kapesní...

■ **něco /A/ za jak dlouho /a/ — 8 výskytů (3,3%):**

...že se stal dědicem jediného , a to ještě bývalého , francouzského departementu Taro , " panství " o čtyřech stech tisících duší , které <vynáší> tři nebo čtyři milióny franků <ročně> . " Budeš mít alespoň domov ...

6. Celkový počet abstraktních a konkrétních významů, které znamenají *vynést kartu*, je 13 (1,3%), z nichž jenom 3 (23,1%) výskyty, které mají konkrétní význam. Podle slovníku v šestém významu u slovesa *vynášet* valence ■ něco /o hráčských kartách/ tvoří 7 (53,8%) konkordancí.

něco:...Věděli jsme , že nás poslouchá i náš velký nepřítel . Dali jsme si proto záležet a když jsme <vynášeli> <trumf> , zpívali jsme několikanásobným forte : " Nevíš se , zda - li se ze psa vlk nemůže...

■ Ve *Slovníku slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení* (2005) se mezi 13 abstraktními a konkrétními významy, které znamenají *vynést kartu*, nevyskytují dalších 6 (46,2%) valenčních struktur, které byly nalezeny v korpusu SYN2010. Popišme čtyři z nich:

■ něco /A/ proti čemu /proti+D/ — 2 výskyty (15,4%):

....Ale hlavně , člověk se nesmí v tom negativním začít brouzdat - a snad ještě hlavněji , nepřestat< proti> negativnímu <vynášet> (ve smyslu karbanickém) <vynášet> trumfy pozitivní, jakým jsou láska, radost...

■ něco /A/ za jak dlouho /a/ — 1 výskyt (7,7%):

...Pravda je taková , že jsme paranoici . Ale léčíme se . Je fakt , že hlavním důvodem je skutečně to , že nechceme <vynášet> karty< předčasně> , aby nás někdo nepřelatal , nebo nás netrumfnil ještě...

■ něco /A/ kam /na+A/ — 1 výskyt (7,7%):

..." Mám tě rád , moc tě mám rád . Miluju tě , má . . . " " Jak můžeš <vynášet> trumfovýho spodka <na> sedmičku červenou ? " ozval se našťvaný hlas z jeviště . " Je tam dost ohryzků ? " zeptal se důstojník...

■ něco /A/ kde /v+L/ — 1 výskyt (7,7%):

...První je Miloš Zeman se svým agresivním stylem a deratizačními tendencemi . Pokud dnes avizuje odchod z ČSSD , <vynáší> tak poslední trumf< v> partii se svými nástupci . Zájem strany růže ovšem není...

7. Celkový počet abstraktních významů, které znamenají *vychvalovat někoho něco* je 82 (8,1%). Podle slovníku mezi abstraktními významy v sedmém bodě u slovesa *vynášet* valence frazeol. ■ někoho4 nějak tvoří 52 (63,4%) výskytů.³⁴

³⁴ Valenčními strukturami těchto výrazů se ve své práci nezabývám.

něco nějak:...která vyvinula nový typ silikonu vhodný k tvorbě prsních implantátů . Richard trpělivě poslouchal , jak drobný obchodní cestující <vynáší> své zboží <do nebes >. Prý se lépe...

někoho nějak:...že ho nečeká dlouhá vláda , nicméně ve své době byl v intelektuálních kruzích náramně populární a řecký svět ho <vynášel> jako hrdinu, především kvůli jeho veřejným...

něco nějak:... jako šok a žádného čtenáře nenechá chladným . Někteří z něj budou u vytržení , budou jej <vynášet> jako dílo , na které anglicky psaná literatura dlouho čekala . Mnohem víc však bude.

5.5.2 Sémantika slovesa vynášet

Z 363 konkrétních významů u slovesa *vynášet* jsou na prvních dvou místech výrazy, které mají význam **vynášet věci (22,6%)** a **vynášet lidi (17,9%)**. Významy, které mají frekvenci vyšší než pět procent, patří k těmto sémantickým okruhům: **úklid** /*vynášet smetí, popel, odpadky...*/ (12,1%) a **úmrtí** /*vynášet tělo, mrtvolu, rakev...*/ (11,8%). Významy které mají frekvenci od jednoho do pěti procent, jsou: **nábytek** /*nábytek, stoly*/ (4,4%); **tradice, křesťanství** /*vynášet majku, zimu, ikonu...*/ (3,9%); **náklad** /*vynášet zavazadla, kufry...*/ (3,0%); **jídlo** /*vynášet pečivo, mléko, potraviny...*/ (2,8%); **vesmír** /*vynášet družici, raketu, satelit...*/ (1,9%) a **kamení** /*vynášet balvany, kusy kamene*/ (1,4%). Níže uvedená tabulka přehledně ukazuje procentuálně výskyt těchto slov, která ve spojení se slovesem *vynášet* vystupují v roli objektu v akuzativu. Významy, které nejsou v tabulce, se vyskytovaly s frekvencí méně než jedno procento.

konkrétní		
1. věci	věci, balíky, bedny, kolo, ledničku, pytle, krabice, je ...	82 / 22,6%
2. lidé	děti, muže, raněné, stařeny, chlap, ji, je, ho, mě, nás, vás ...	65 / 17,9%
3. úklid	smetí, popel, odpadky, koš, kbelík, fekálie, vajgly, hnůj...	44 / 12,1%
4. úmrtí	tělo, rakev, ho...	43 / 11,8%
5. nábytek	nábytek, stoly	16 / 4,4%
6. tradice, křesťanství	majka, smrtka, zima; ikona, Madona, kříže...	14 / 3,9%
7. náklad	náklad, zavazadla, kufry	11 / 3,0%
8. jídlo	jídlo, bažant, mléko, veka, potraviny, pečivo, pecny...	10 / 2,8%
9. vesmír	družice, raketa, satelit...	7 / 1,9%
10. kamení	kamení, balvany, kusy kamene	5 / 1,4%
celkem		297 / 81,8%

Tabulka 5. Konkrétní významy slovesa *vynášet*

Z 654 abstraktních významů u slovesa *vynášet* podle sémantických okruhů na prvním místě výrazy, které mají význam **přinést zisk, užitek** /*vynášet spoustu peněz, procenty,*

slávu.../ (37,6%). Na druhém místě jsou podle frekvence jsou významy **něco nad někým vyslovit** /vynášet trest, rozsudek, pohyby.../ (21,9%). Na třetím místě jsou významy **někoho (něco) vychvalovat** /vynášet do nebes, do oblak, jako hrdinu.../ (12,5%). Na čtvrtém místě jsou významy **něco vyzradit** /vynášet citlivé informace, informace lidem z podsvětí.../ (6,0%). Abstraktní významy, které mají výskyt méně než pět procent, jsou: **pohyb vzhůru** /vynášet na povrch pocity.../ (4,7%); **vynést kartu** /vynášet trumf, správné karty.../ (1,5%); **pohyb ven** /vynášet duše z temnoty na světlo.../ (0,8%). Níže uvedená tabulka přehledně ukazuje procentuálně výskyt těchto slov, již ve spojení se slovesem *vynášet* vystupují v roli objektu v akuzativu.

abstrakta		
1. přinést zisk, užitek	nějaké peníze, úrok, milion, sto liber, slávu, podniky vždycky vynášejí, nevynáší tolik	246 / 37,6%
2. něco nad někým vyslovit	rozsudky, trest smrti, ortel, klatbu, pochyby...	143 / 21,9%
3. někoho / něco vychvalovat	do nebe, do oblak, do výšek, do výšin slávy, ctnosti svých předků, jako hrdinu...	82 / 12,5%
4. něco vyzradit	citlivé informace, tajné policejní informace...	39 / 6,0%
5. pohyb vzhůru	na povrch pocity, do vyšších kruhu...	31 / 4,7
6. vynést kartu	trumf, správné karty, karty předčasně...	10 / 1,5%
7. pohyb ven	duše z temnoty na světlo...	5 / 0,8%
celkem		556 / 85,0%

Tabulka 6. Abstraktní významy slovesa *vynášet*

Abstraktní významy, které nejsou v tabulce a které se nevyskytují ve slovníku (podle sémantických okruhů)³⁵ mají **94** výskytů (**14,4%**):

■ **geometrie — 32 výskytů (4,9%):**

...které k nám v současnosti přicházejí . V diagramu , kde čas <vynášíme> na svislou osu a prostorové souřadnice na osy vodorovné , jde o kužel , v jehož vrcholu ležíme my . Jak se po kuželu pohybujeme dolů...

■ **architektura — 24 výskytů (3,7%):**

...Přístavby jsou založeny na velkopřůměrových nosných sloupech i na mikropilotách . Stropy tvoří průvlaky a ztužidla , které <vynášíjí> železobetonové stropní předpínané panely . Ztužující stávající stěny doplňují...

■ **básnictví — 16 výskytů (2,4%):**

...V snách žalem znehybnělí odívají se v pohybu nové listí v pohyby kruté něžnosti a silné nenávisti Ze snů majících kolik poschodí <vynášíš >orosenou ratolest a drahé bez tváří a drahé bez tváří usedají ti na pelest...

■ **informace odhalit, něco povědět — 7 výskytů (1,1%):**

³⁵ Valenčními strukturami těchto výrazů se ve své práci nezabývám.

...V exilu připadlo Československé sociální demokracii stejně jako ostatním východoevropským stranám za úkol , aby <vynášely> záležitosti svých zemí na pořad mezinárodních socialistických setkání , aby se...

■ **auto zatačka — 4 výskyty (0,6%):**

...Byli to všechno kluci z Hradce a okolních vesnic . Zatačku , která <vynáší> , i když je suchá silnice , jistě dobře znali . Nechápu , proč tak riskovali , " říká Černohorský . Informace o příliš rychlé jízdě a alkoholu...

■ **známky sport, škola... — 3 výskyty (0,5%):**

...pro většinu z nich samozřejmě neexistují nějaké limity , neb jde o přírodní produkt , a proto také u minerálních vod nelze <vynášet> žádné známky , neb každá je svá . V tabulkách najdete , co ve které vodě...

■ **malířství — 2 výskyty (0,3%):**

...Jestliže tedy van Eyck zpodobuje na Gentském oltáři (namalovaném do roku 1 skvostnou korunu , spočívající u Kristových nohou , <vynáší> objemy drahých kamenů pastózně . Chce fingovat jejich...

■ **pověst / přezdívka o člověku — 2 výskyt (0,3%):**

...Čas od času však přizdobil některý odstavec prchavými impresionistickými ornamenty , což mu u shovívavých čtenářů <vynášelo> pověst odvážného autora . Beseda se odbyvala v brněnském Besední...

...bitva slova a akce Černý humor Syngeho hry získal v Činoherním klubu závratný rozměr univerzální ironie Je Ondřej Sokol lepší herec nebo režisér ? Obě profese mu už <vynášejí> označení - Pan . Potvrzuje...

■ **idiom — 1 výskyt (0,2%):**

...A hlava mu odevzdaně klesla stopu nad obří břich . A seděl v tom koutě , když jsme vycházeli do bazénku , a když jsme se pak vraceli do sauny , právě ho <vynášeli> nohama napřed . Velký štěstí " Ženský , pořád...

■ **literatura — 1 výskyt (0,2%):**

...biologizující model a vytváří dynamický obraz lidského těla , pro nějž jsou charakteristické přikázané pohyby údů . Když Hugo klade důraz na ovládání těla rozumem , <vynáší> tím zároveň obraz krále . Je...

■ **hudba — 1 výskyt (0,2%):**

...1.věta je nesmírně vášnivá , soubor ale přesto naprosto pregnantně <vynáší> jednotlivé hlasy , přičemž však neporuší danou náladu . 2.věta je naproti tomu až zdrženlivá , interpreti velmi opatrně zachází s ...

■ **sport — 1 výskyt (0,2%):**

...plaveckého svazu Rüdiger Tretow . Státem řízený doping bujel v NDR od 70 . let . <Vynášel> medaile : z olympiád jich v letech 1972 - 1989 bylo 384 . Do programu bylo zapojeno na deset tisíc sportovců ...

5.6 Sloveso vynosit

5.6.1 Valence slovesa vynosit

■ Ve *Slovníku slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení* (2005) dokonavé sloveso *vynosit* nevyskytuje.

Sloveso *vynosit* má v korpusu SYN2010 42 konkordancí, ze kterých *infinitiv* tvoří 14 (33,3%) výskytů, *minulé participium* – 25 (59,5%), *budoucí čas* – 3 (7,1%). Konkrétní význam mají 41 (97,6%) vět. Abstraktní význam má jenom 1 (2,4%) výskyt, tento význam patří do archaické češtiny: *vynositi urtele* (*vynášet soudy*).

Podíváme se na sloveso *vynosit* ze syntaktického a sémantického hlediska:

- Mezi 41 (97,6%) konkrétními významy u slovesa *vynosit* se nejvíce objevuje valence
 - něco4 někam, která tvoří 11 výskytů (26,8%). Význam *někam* spoluvytvářejí předložky *do*, *k*, *na*, z nichž předložka *do* má 2 výskyty (18,2%), *na* 3 (27,3%), *k* – 1 výskyt (9,1%) a adverbia místa *ven*, *nahoru* – 5 výskytů (45,5%).

do:...Všechny ty krámy můžeme <vynosit> <do> kontejneru a dveře se tam zavírají na háček , na který Kája ani Kuba nedosáhnou ! " vykládal táta nadšeně . " A dokonce je tam zavedená elektřina ! Už...

k:...který si vyhlédl areál stavebnin v Jeseníku . Sice nepozorován sešlápl oplocení a <k> autu <vynosil> spoustu stavebního materiálu , odjet s ním ale nestačil . Vyrušil jej totiž majitel stavebnin ...

na:...Jejich sklep už voda zaplavila , včas stihli všechno <vynosit> <na> bezpečné místo . " Povodně jsme tu zažili i v roce 2002 už jsme vytrénovaní . Pokud by se hladina zvedla , rozmontujeme...

nahoru:...Ale on ? Co on ? Co si počal s těmi ženskými v objetí u kuchyňského stolu ? Její krabice <vynosil> <nahoru> jako nějaký sluha . Jeho nohy chrupaly po šterku , jak přecházel sem tam mezi...

⇒něco /A/ odněkud /.../ — 9 výskytů (21,9%):

- něco /A/ odněkud /z+G/ — 8 výskytů (19,5%):

...Strana , jež vznikala jako " protistranická " , začínala tak , že delegáti <ze> své pracovní místnosti <vynosili> veškerý nábytek a nanosili tam matrace , neboť " mohli pracovat pouze vleže " . Tak...

- něco /A/ odněkud /a/ — 1 výskyt (2,4%):

...To bude to první ! Potom se samozřejmě musí <seshora> <vynosit> všechny věci . Co tam budete chtít dát místo nich ? " " Jen pár kousků nábytku . Jednu nebo dvě židle . . . stůl . Třeba tam něco z původního...

- něco /A/ — 6 výskytů (14,6%):

... " To bude dobrý... " " Co bude do-dobrý ? Právě nám sho-shořel autobus , jestli nevidíš , " osopí se na mě .
 " Ale kluci stihli <vynosit> <věci> , " utěšuju ji . " Jenomže jenom z kufru . Nahoře zůstalo všechno...

⇒něco /A/ odněkud /z+G/ někam /.../ — 5 výskyty (12,2%):

■ **něco /A/ odněkud /z+G/ někam /do+G/ — 3 výskyty (7,3%):**

...A také na kanály - nejvíce totiž obyvatelé Zbraslavi děsí spodní voda . <Z> bytu <vynosili> manželé Keničtí <do> prvního patra nábytek , elektroniku naskládali k sousedům . " Stále čekáme , že nám někdo...

■ **něco /A/ odněkud /z+G/ někam /a/ — 2 výskyty (4,9%):**

...ale místo toho jsem se rozhodl vzít je na rodinné opékání buřtů . <Vynosili> jsme je <ven>< z> dodávky a rozložili po zemi . Děti se procházely mezi nimi, hodnotily přednosti jednotlivých kusů a vybíraly si z nich...

5.6.2 Sémantika slovesa vynosit

Z 41 (97,6%) **konkrétních** významů jsou na prvním místě výrazy, které mají význam **vynosit věci (46,3%)**, na druhém místě **vynosit nábytek (14,6%)** a **vynosit kameny (14,6%)**. Na třetím místě stojí výrazy, které mají význam **vynosit jídlo (7,3%)**. Níže uvedená tabulka přehledně ukazuje procentuální výskyt těchto slov, která ve spojení se slovesem *vynosit* vystupují v roli objektu v akuzativu. Významy, které nejsou v tabulce, se vyskytovaly s frekvencí méně než sedm procent.

konkrétní		
1. věci	věci, všechny krámy, krabice, stany, píšťaly, to...	19 / 46,3%
2. nábytek	nábytek, židle	6 / 14,6%
2. kameny, zem, uhlí...	kameny, zem, zemina, uhlí, síra	6 / 14,6%
3. jídlo	granule, víno, dýně	3 / 7,3%
celkem		34 / 82,9%

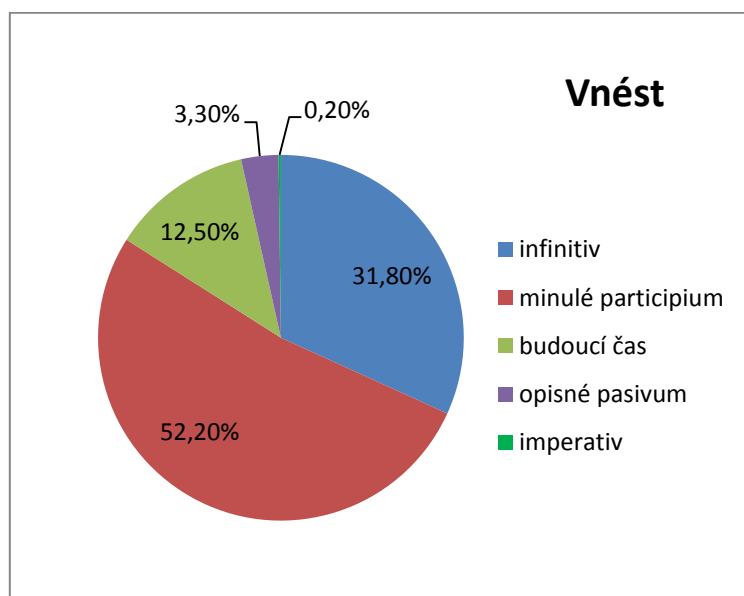
Tabulka 7. Konkrétní významy slovesa *vynosit*

Věta, která má **abstraktní** význam u slovesa *vynosit*, má jenom **1(2,4%)** výskyt, patří k archaické češtině: *Teprve na konci období, kterým se zabýváme, se stalo ohraničení šlechty již zjevné, a to i s právními důsledky: počátkem dvacátých let 15. století rozhodli přísedící biskupského manského soudu na návrh biskupa Jana Železného, že " v zahájeném súde seděti a urtele vynositi " nemá žádný man, který " rytířského řádu nenie ".*

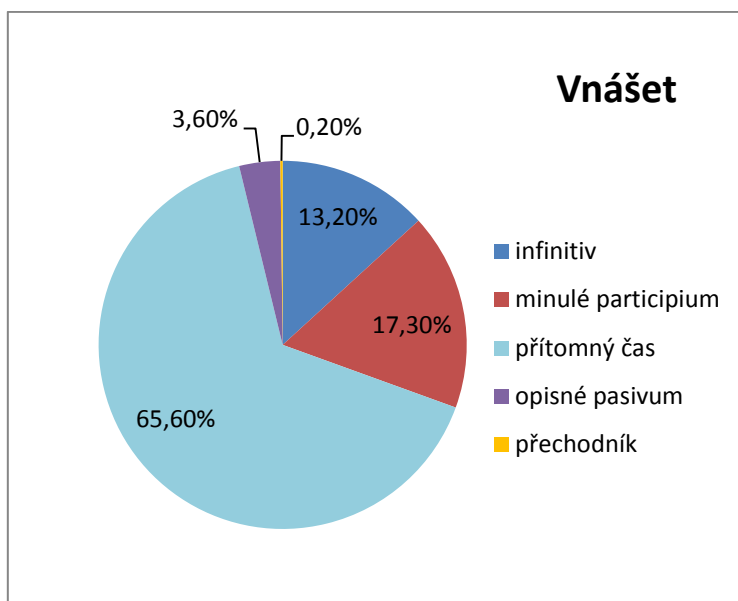
6. Interpretace získaného materiálu

6.1 Interpretace získaného materiálu /vnést, vnášet/

Níže uvedené grafy procentuálně znázorňují podíl slovesných tvarů u sloves *vnést* a *vnášet*. Podle grafů je vidět, že u dokonavého slovesa *vnést* má největší frekvenci *minulé participium* (52,2%). Na druhém místě je u slovesa *vnést* *infinitiv* (31,8%) a na třetím místě je *budoucí čas* (12,5%). U nedokonavého slovesa *vnášet* má největší frekvenci *přítomný čas* (65,6%). Na druhém místě je u slovesa *vnášet* je *minulé participium* (17,3%) a na třetím místě *infinitiv* (13,2%). Podíl *opisného pasiva* u obou sloves je téměř stejný, u slovesa *vnést* tvoří 3,3% procenta, u slovesa *vnášet* je to 3,6%. Navíc u slovesa *vnést* se vyskytuje *imperativ*, který má 0,2% a u slovesa *vnášet* *přechodník*, který má podíl 0,2%.

Graf 1. Přehled slovesných tvarů u slovesa *vnést*

Graf 2. Přehled slovesných tvarů u slovesa *vnášet*

Podíl **konkrétních** a **abstraktních** výrazů u obou sloves *vnést* a *vnášet* je stejný. Tvoří **6,0%** konkrétních výrazů a **94,0%** abstraktních výrazů. Podle sémantiky u **konkrétních** výrazů, se jak u dokonavého slovesa *vnést*, tak i u nedokonavého slovesa *vnášet*, vyskytují věty výhradně z oblasti **biologie**. U slovesa *vnést* podíl těchto vět tvoří **59,6%**, u slovesa *vnášet* **46,4%**. Další konkrétní významy u slovesa *vnést* jsou **vnést něco** /*kolo, kočárek, košík...*/ a **vnést někoho** /*raněné, světce, Isabell...*/ . Sloveso *vnášet* má jenom konkrétní významy **vnášet něco** /*bednu, nosítka, prach...*/, význam **vnášet někoho** se u tohoto slovesa nevyskytuje. Mezi **abstraktními** výrazy u dokonavého slovesa *vnést* mají největší frekvenci výrazy s významem **vnést jasno** (**13,1%**), dynamické významy **vnést život** (**11,7%**) a **vnést zmatek** (**9,0%**). U slovesa *vnášet* mají největší podíl významy s negativními konotacemi **vnášet zmatek** (**19,3%**), dynamické významy **vnášet život** (**12,3%**) a významy informativního charakteru **vnášet informace** (**11,1%**). Je vidět, že významy **vnést život** a **vnést zmatek** mají obě slovesa, sice s různým podílem, ale přesto se tyto významy umístily na nejvyšších pozicích.

Podle *Slovníku slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení* (2005) dokonavé sloveso *vnést* a nedokonavé sloveso *vnášet* mají stejné valenční vazby. Následující tabulka znázorňuje procentní podíl valenčních vazeb sloves *vnést* a *vnášet* (v prvním a druhém významu) z celkového počtu sloves podle slovníku a procentní podíl dalších struktur, které se objevily na základě analýzy dat ČNK SYN2010. Jak naznačuje tabulka vazba ■ **někoho4 někam** podle slovníku v prvním významu u slovesa *vnášet* se vůbec nevyskytuje. Valenční vzorce, které se vyskytly podle slovníku u slovesa *vnést*, tvoří **85,8%**, u slovesa *vnášet* **77,5%** (z celkového počtu sloves). Valenční vzorce, které se

nevyskytují ve slovníku a které se objevily navíc na základě analýzy ČNK SYN2010 u slovesa *vnést*, tvoří **14,2%** a u slovesa *vnášet* **22,5%** (z celkového počtu sloves).

1. konkrétní	vnést	vnášet
■ něco4 někam (slovník)	4,1%	4,9%
■ někoho4 někam (slovník)		0,0%
další valenční struktury	1,8%	1,1%

2. abstraktní	vnést	vnášet
■ něco4 někam /způsobit uplatnění něčeho/ (slovník)	81,7%	72,6%
další valenční struktury	12,4%	21,4%

celkem	vnést	vnášet
valence podle slovníku	85,8%	77,5%
další valenční struktury	14,2%	22,5%

Tabulka 8. Procentní podíl valenčních vzorců u sloves *vnést* *vnášet*

Níže uvedená tabulka znázorňuje valenční struktury sloves *vnést* *vnášet* (v prvním a druhém významu), které nejsou ve slovníku. V **konkrétních** výrazech v prvním bodě je vidět, že u sloves *vnést* a *vnášet* se vyskytuje jenom jedna stejná valenční struktura **něco /A/ někam /.../ čím /I/**. V **abstraktních** významech jsou to čtyři stejné struktury: **něco /A/** bez dalšího doplnění; **něco /A/ někam /do+G/ čím /I/**; **něco /A/ někam /do+G/ někomu /D/** a **něco /A/ někam /.../ kde /.../**.

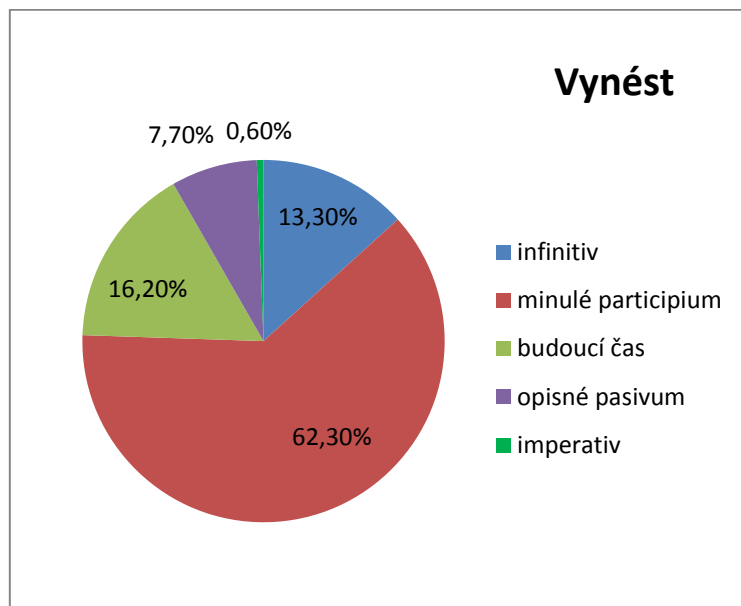
1. konkrétní
vnést + vnášet
něco /A/ někam /.../ čím /I/
vnést
něco /A/ někam /do+G/ kde /v+L/ něco s něčím /A s I/ někam /do+G/ něco /A/ někam /do+G/ jakým způsobem /na+L/
vnášet
něco /A/ někam /do+G/ pomocí čeho /pomocí+G/ někoho /A/ někam /do+G/ kudy /I/ něco /A/ odněkud /z+G/ někam /do+G/ něco /A/ u koho /u+G/

2. abstrakta	
vnést + vnášet	něco /A/ bez dalšího doplnění něco /A/ někam /do+G/ čím /I/ něco /A/ někam /do+G/ někomu /D/ něco /A/ někam /.../ kde /.../
vnést	něco /A/ někam /.../ kdy /.../ něco /A/ někomu /D/
vnášet	něco /A/ někam /.../ odněkud /.../ něco /A/ někam /do+G/ jak /.../

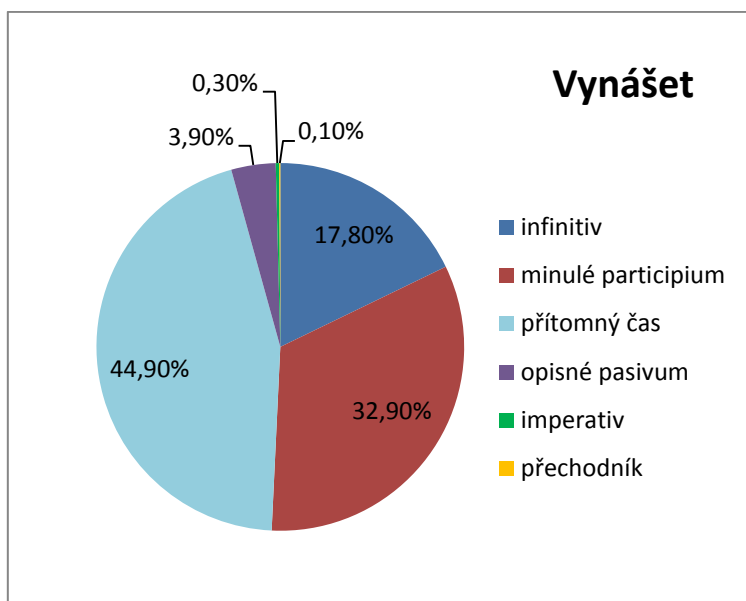
Tabulka 9. Valenční vzorce sloves *vnést vnášet* které se nevyskytují ve slovníku

6.2 Interpretace získaného materiálu /vynést, vynášet, vynosit/

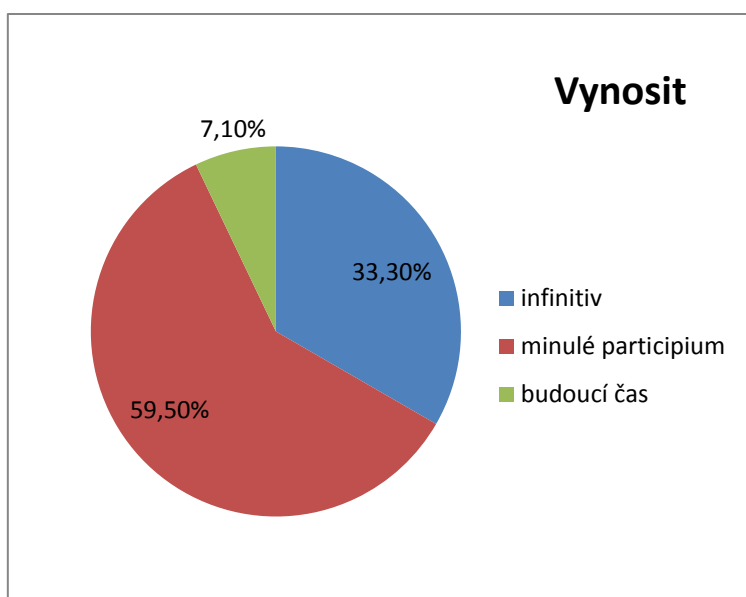
Níže uvedené grafy procentuálně znázorňují podíl slovesných tvarů u sloves *vynést*, *vynášet* a *vynosit*. Podle grafů je vidět, že u dokonavého slovesa *vynést* největší frekvencí má *minulé participium* (62,3%). Na druhém místě u slovesa *vynést* je *budoucí čas* (16,2%) a na třetím místě je *infinitiv* (13,3%). Podíl *opisného pasiva* a *imperativu* u slovesa *vnést* je malý, *opisné pasivum* má 7,7% a *imperativ* jenom 0,6%. U nedokonavého slovesa *vynášet* má největší frekvenci *přítomný čas* (44,9%). Na druhém místě je u slovesa *vynášet* *minulé participium* (32,9%) a na třetím místě je *infinitiv* (17,8%). Podíl *opisného pasiva* a *imperativa* u slovesa *vynášet*, stejně jako u slovesa *vynést* je malý, *opisné pasivum* má 3,9% a *imperativ* 0,3%. Přesto výskyt *opisného pasiva* u slovesa *vnést* než u slovesa *vynášet* je dvakrát větší. U slovesa *vynášet* se navíc vyskytuje *přechodník*, který má výskyt jenom 0,1%. U dokonavého slovesa *vynosit* největší frekvencí má *minulé participium* (59,5%). Na druhém místě je u slovesa *vynosit* *infinitiv* (33,3%) a na třetím místě je *budoucí čas* (7,1%). U slovesa *vynosit* se nevyskytují *opisné pasivum*, *imperativ* a *přechodník*.

Graf 3. Přehled slovesných tvarů u slovesa *vynést*

Graf 4. Přehled slovesných tvarů u slovesa *vynášet*

Graf 5. Přehled slovesných tvarů u slovesa *vynosit*

Podíl **konkrétních** a **abstraktních** výrazů u sloves *vynést* a *vynášet* je přibližně stejný s rozdílem osm procent. **Konkrétní** výrazy u dokonavého slovesa *vynést* mají **27,4%**, u nedokonavého slovesa *vynášet* **35,7%**. **Abstraktní** výrazy u slovesa *vynést* mají **72,6%**, u slovesa *vynášet* **64,3%**. Sloveso *vynosit* má v **97,6%** jenom **konkrétní** výrazy, **abstraktní** výraz má jenom **1 (2,4%)** výskyt a patří k archaické češtině.

Podle sémantiky u **konkrétních** výrazů u sloves *vynést* a *vynášet* jsou na prvních dvou místech výrazy, které mají význam **vynést lidi** a **vynést věci**, ale s různým podílem. U slovesa *vynést* výrazy **vynést lidi** mají **28,3%** a **vynést věci** mají **23,4%**. U slovesa *vynášet* výrazy **vynášet věci** mají **22,6%** a **vynášet lidi** mají **17,9%**. Na třetím místě u slovesa *vynést* se umístily výrazy s tematikou **vesmír** / *vynést kosmonauty, družici, raketoplán...* / (**8,2%**) a u slovesa *vynášet* na třetím místě jsou výrazy, které patří do tematického okruhu **úklid** /*vynášet smetí, popel, odpadky...*/ (**12,1%**). Dokonavé sloveso *vynosit* má jenom **konkrétní** významy **vynosit něco**. Významy **vynosit někoho** u slovesa *vynosit* nevyskytuje. Největší frekvence u slovesa *vynosit* mají významy **vynosit věci** (**46,3%**). Na druhém místě se umístily výrazy **vynosit nábytek** (**14,6%**) a **vynosit kameny, zem, uhlí...** (**14,6%**), které mají stejný podíl. Na třetím místě u slovesa *vynosit* jsou významy, které znamenají **vynosit jídlo** (**7,3%**).

Mezi **abstraktními** výrazy se podle sémantických okruhů u sloves *vynést* a *vynášet* na prvním místě se umístily významy **přinést zisk, užitek** / *vyneslo to Nobelovu cenu; vynáší to spoustu peněz...*/. Sloveso *vynést* má **45,2%**, sloveso *vynášet* má **37,6%**. Na druhém místě u sloves *vynést* a *vynášet* umístily výrazy, které znamenají **něco nad někým vyslovit** / *vynést rozsudek, vynášet trest...*/. U slovesa *vynést* tyto výrazy mají podíl **25,0%** a u slovesa *vynášet* **21,9%**. Na třetím místě se podle frekvence u slovesa *vynést* umístily výrazy, které znamenají **pohyb vzhůru** / *šlachovité nohy ho vynesly do kopce...* / (**7,8%**). U slovesa *vynášet* na třetím místě významy **někoho** / **něco vychvalovat** /*vynášet do nebes, do oblak, jako hrdinu...*/ (**12,5%**). Významy **někoho** / **něco vychvalovat** u slovesa *vynést* se objevily jenom ve dvou větách, např.: *Není divu, že ho noviny druhý den vynesou do nebe* .

Podle *Slovníku slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení* (2005) mají dokonavé sloveso *vnést* a nedokonavé sloveso *vnášet* stejné valenční struktury 1 – 6, sloveso *vnášet* má jednu strukturu navíc. Následující tabulka znázorňuje procentní podíl valenčních rámců sloves *vnést* a *vnášet* (v prvním až sedmém významu) z celkového počtu sloves podle slovníku a procentní podíl struktur, které se objevily navíc na základě analýzy dat ČNK SYN2010. Do tabulky byly zařazeny *další výrazy* (podle sémantických okruhů) které nejsou ve slovníku (valenčními strukturami těchto výrazů ve své práci jsem se nezabývala). Údaje v tabulce nám ukazují, že valenční struktury, které se vyskytly podle slovníku u slovesa *vynést* tvoří **50,9%**, u slovesa *vynášet* **41,3%** (z celkového počtu sloves). Valenční struktury, které se nevyskytuje ve slovníku a které se objevila navíc na základě analýzy ČNK SYN2010 (+*další výrazy*) u slovesa *vynést* tvoří **49,2%** a u slovesa *vynášet* **58,7%** (z celkového počtu sloves).

1. pohyb ven / konkréta + abstrakta	vynést	vynášet
■ něco4 někam / odněkud (slovník)	13,0%	17,2%
■ někoho4 někam /odněkud (slovník)		
■ něco / nesením dopravit ven/ (slovník)		
další valenční struktury	5,4%	11,8%

2. pohyb vzhůru / konkréta + abstrakta	vynést	vynášet
■ něco4 někam (slovník)	14,1%	4,2%
■ někoho4 někam /nesením dopravit vzhůru (slovník)		
další valenční struktury	6,8%	6,1%

3. něco nad někým vyslovit / abstrakta	vynést	vynášet
■ něco ■ něco nad někým /vyslovit/ (slovník)	7,9%	8,4%
další valenční struktury	10,3%	5,7%

4. něco vyzradit / abstrakta	vynést	vynášet
■ něco /vyzradit/ (slovník)	0,5%	1%
další valenční struktury	0,8%	2,9%

5. přinést zisk, užitek / abstrakta	vynést	vynášet
■ něco ■ něco někomu /přinést užitek, zisk, popř. újmu, ztrátu/ (slovník)	18,3%	4,7%
další valenční struktury	8,6%	19,5%

6. vynést kartu / konkréta + abstrakta	vynést	vynášet
■ něco /o hráčských kartách/ (slovník)	1%	0,7%
další valenční struktury	0,7%	0,6%

7. někoho ■ něco vychvalovat / abstrakta	— ³⁶	vynášet
frazeol. ■ někoho4 nějak (slovník)		5,1%
další valenční struktury		2,9%

další výrazy (podle sémantických okruhů)³⁷	vynést	vynášet
konkréta + abstrakta	12,7%	9,2%

celkem	vynést	vynášet
valence podle slovníku	54,8%	41,3%
další valenční struktury + další výrazy (podle sémantických okruhů)	45,3%	58,7%

Tabulka 10. Procentní podíl valenčních vzorců u sloves *vynést* *vynášet*

³⁶ Dva významy *někoho ■ něco vychvalovat*, které se vyskytly u slovesa *vynést*, jsou zařazeny do **Tabulky 11**

³⁷ Valenčními strukturami těchto výrazů se ve své práci nezabývám.

Níže uvedená tabulka znázorňuje valenční struktury sloves *vynést vynášet* (v prvním až šestém významu), které nejsou ve slovníku. V prvním významu (*pohyb ven*) se u sloves vyskytují tři stejné valenční struktury: **někoho /A/; něco ▪ někoho /A/ někam ▪ odněkud /.../ jakým způsobem /.../; něco ▪ někoho /A/ jakým způsobem**. V druhém významu (*pohyb vzhůru*) stejné valenční struktury nevyskytují. V třetím významu (*něco nad někým vyslovit*) u sloves *vynést* a *vnášet* je jedna stejná valenční struktura **něco /A/ ▪ něco nad někým /A nad I/ kdy /.../**. Ve čtvrtém významu (*něco vyzradit*) dvě: **něco /A/ někam /.../; něco /A/ odněkud /z+G/**. V pátém významu (*přinést zisk, užitek*) slovesa mají tři stejné valenční struktury: **něco /—/ kolik /a/; něco /A/ někomu /D/ za jak dlouho /.../; něco /A/ za jak dlouho /.../**. V šestém významu (*vynést kartu*) u sloves *vynést vynášet* stejné valenční struktury nevyskytují.

1. pohyb ven / konkréta + abstrakta	
vynést + vynášet	někoho /A/ bez dalšího doplnění něco ▪ někoho /A/ někam ▪ odněkud /.../ jakým způsobem /.../ něco ▪ někoho /A/ jakým způsobem
vynést	něco /A/ někomu /D/
vynášet	něco /A/ odněkud /.../ kdy /.../ něco /A/ jak často /a/ něco ▪ někoho /A/ jak /a/

2. pohyb vzhůru / konkréta + abstrakta	
vynést + vynášet	—
vynést	někoho /A/ někam /.../ někoho /A/ někam /.../ kdy /.../ něco ▪ někoho /A/ někam /.../ kudy /po+L/ něco ▪ někoho /A/ někam /.../ kdy /.../ něco ▪ někoho /A/ někam /.../ jakým způsobem /.../
vynášet	něco ▪ někoho /A/ bez dalšího doplnění něco ▪ někoho /A/ odněkud / z+G/ něco ▪ někoho /A/ kudy /po+L/

3. něco nad někým vyslovit / abstrakta	
vynést + vynášet	něco /A/ ▪ něco nad někým /A nad I/ kdy /.../
vynést	něco /A/ ▪ něco nad někým /A nad I/ za jak dlouho /.../ něco /A/ důvod /.../ něco /A/ ▪ něco nad někým /A nad I/ kde /v+L/ kdy /.../

vynášet	něco /A/ jak /a/ něco /A/ kde /v+L/
4. něco vyzradit / abstrakta	
vynést + vynášet	něco /A/ někam /.../ něco /A/ odněkud /z+G/
vynést	něco /A/ někam /a/ důvod /na+A/ něco /A/ důvod /na+A/ něco /A/ někam /a/ kdy /před+L/
vynášet	—
5. přinést zisk, užitek / abstrakta	
vynést + vynášet	něco /—/ kolik /a/ něco /A/ někomu /D/ za jak dlouho /.../ něco /A/ za jak dlouho /.../
vynést	něco /A/ někomu /D/ kdy /.../ něco /A/ kde /.../ něco /A/ někomu /D/ kde /.../ něco /A/ kdy /.../
vynášet	něco /—/ něco /—/ někomu /D/ kolik /a/ něco /—/ někomu /D/
6. vynést kartu / konkréta + abstrakta	
vynést + vynášet	—
vynést	něco /A/ kdy /.../ něco /A/ kdy /.../ kde /.../ něco /A/ kolikrát /a-č/ něco /—/ jak často /a/ kde /v+L/ jak /a/
vynášet	něco /A/ proti čemu /proti+D/ něco /A/ za jak dlouho /a/ něco /A/ kam /na+A/ něco /A/ kde /v+L/

Tabulka 11. Valenční vzorce sloves *vynést* *vynášet* které se nevyskytují ve slovníku

U slovesa *vynosit*, které není ve *Slovníku slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení* (2005), se objevují tři valenční struktury: **něco /A/ někam /.../**; **něco /A/ odněkud /.../** a **něco /A/ odněkud /z+G/ někam /.../**.

6.3 Interpretace získaného materiálu /shrnutí/

Cílem práce bylo porovnání získaných výsledků s výsledky, které se vyskytují ve slovnících českého jazyka, konkrétně ve *Slovníku slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení* (2005), *Slovníku spisovného jazyka českého* (1989) (dále SSJČ) a *Valenčního slovníku českých sloves VALLEX* (2008) (dále VALLEX).

Na základě výsledku bylo zjištěno, že ve *Slovníku slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení* (2005) jsou popsány jenom základní vazby vybraných sloves.

U dokonavého slovesa *vnést* a nedokonavého slovesa *vnášet* podle slovníku jsou stejné valenční vazby 1 - 2, což analýza potvrdila, až na výjimku, že u slovesa *vnášet* valence ■ **někoho4 někam** vůbec nevyskytuje. Co se týče sémantiky, poměr **konkrétních** a **abstraktních** výrazů u sloves *vnést* a *vnášet* je stejný. Konkrétní výrazy tvoří **6%** a abstraktní výrazy **94%** z celkového počtu sloves. U konkrétních významů se vyskytují většinou výhradně z oblasti **biologie**. Podíl těchto vět u slovesa *vnést* tvoří **59,6%**, u slovesa *vnášet* **46,4%**. Mezi frekventovanými abstraktními výrazy, které mají obě slovesa, jsou dynamické významy **vnést život** a významy s negativními konotacemi **vnést zmatek**, sice s různým podílem, ale přesto se tyto významy umístily u sloves na nejvyšších pozicích. Výskyt výrazů **vnést život** u slovesa *vnést* je **11,7%**, u slovesa *vnášet* **12,3%**; **vnést zmatek** u slovesa *vnést* je **9%** u slovesa *vnášet* **19,3%**.

Procentní podíl valenčních vzorců podle dat ČNK SYN2010, které nejsou součástí slovníku, tvoří u slovesa *vnést* **14,2%** u slovesa *vnášet* **22,5%**. Slovesa mají společné valenční struktury, které nejsou uvedeny ve slovníku. V konkrétních výrazech se jedná o valenční struktury **něco /A/ někam /.../ čím /I/**. V abstraktních výrazech jsou to čtyři valenční struktury: **něco /A/ bez dalšího doplnění**; **něco /A/ někam /do+G/ čím /I/**; **něco /A/ někam /do+G/ někomu /D/** a **něco /A/ někam /.../ kde /.../**.

Největší výskyt od celkového počtu sloves mají valenční rámce u slovesa *vnést*: **něco /A/ bez dalšího doplnění — 2,4%**; **něco /A/ někam /.../ kdy /.../ — 2,1%**; **něco /A/ někam /do+G/ čím /I/ — 1,7%**; **něco /A/ někam /do+G/ někomu /D/ — 1,5%** a u slovesa *vnášet*: **něco /A/ bez dalšího doplnění — 4,5%**; **něco /A/ někam /do+G/ čím /I/ — 2,8%**; **něco /A/ někam /do+G/ kde /.../ — 1,5%**. Tyto valenční rámce mají abstraktní významy. Následující tabulka uvádí procentuálně výskyt těchto valencí.

abstrakta		
vnést	něco /A/ bez dalšího doplnění	2,4%
	něco /A/ někam /.../ kdy /.../	2,1%
	něco /A/ někam /do+G/ čím /I/	1,7%
	něco /A/ někam / do+G/ někomu /D/	1,5%
vnášet	něco /A/ bez dalšího doplnění	4,5%
	něco /A/ někam /do+G/ čím /I/	2,8%
	něco /A/ někam /do+G/ kde /.../	1,5%

Tabulka 12. Největší výskyt valenčních vzorců (nejsou ve slovníku) u slovesa *vnést vnášet*

U dokonavého slovesa *vynést* a nedokonavého slovesa *vynášet* podle *Slovníku slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení* (2005) jsou stejné valenční vazby 1 - 6. Sloveso *vynášet* má jednu valenční vazbu navíc. Základní vazby podle slovníku na materiálu ČNK SYN2010 se potvrdily. Stojí za zmínku, že v prvním bodě (*pohyb ven*) se objevují výrazy výhradně s konkrétní sémantikou. Platí to i pro významy, které se ve slovníku nevyskytují.

Podíl **konkrétních** a **abstraktních** výrazů u sloves *vynést* a *vynášet* je přibližně stejný s rozdílem osm procent. Konkrétní výrazy u dokonavého slovesa *vynést* tvoří **27,4%**, u nedokonavého slovesa *vynášet* **35,7%**. Abstraktní výrazy u slovesa *vynést* mají **72,6%**, u slovesa *vynášet* **64,3%**. Podle sémantiky u konkrétních výrazů u sloves *vynést* a *vynášet* na prvních dvou místech jsou výrazy, které mají význam **vynést lidi** a **vynést věci**. U slovesa *vynést* výrazy **vynést lidi** mají **28,3%** a **vynést věci** mají **23,4%**. U slovesa *vynášet* výrazy **vynášet věci** mají **22,6%** a **vynášet lidi** mají **17,9%**. Mezi abstraktními výrazy u sloves *vynést* a *vynášet* na prvním místě se umístili výrazy **přinést zisk**, **užitek**. Sloveso *vynést* má **45,2%**, sloveso *vynášet* **37,6%**. Na druhém místě umístily výrazy, které znamenají **něco nad někým vyslovit**. U slovesa *vynést* tyto výrazy mají podíl **25,0%** a u slovesa *vynášet* **21,9%**.

U sloves *vynést* a *vynášet* byla objevena navíc skupina dalších výrazů, která nešla zařadit do žádného sémantického okruhu. Ve slovníku u slovesa *vynést* jsou to konkrétní výrazy, např. výraz *vynést na slunce* a abstraktní výrazy, např. s oblasti geometrie *vynést hodnoty*. U slovesa *vynášet* jsou to jenom abstraktní výrazy, např. z oblasti malířství *vynáší objemy drahých kamenů pastózně*. Tyto výrazy u sloves *vnést* mají podíl **12,7%**, u slovesa *vnášet* **9,2%**.

Valenční rámce, které se objevily navíc, na základě analýzy dat ČNK SYN2010 sloveso *vynést* má **45,3%** a sloveso *vynášet* **58,7%** (patří tam i skupina dalších výrazů, která se nevyskytuje ve slovníku). Společné valenční rámce u sloves, jež nejsou ve slovníku, v prvním významu (*pohyb ven*) jsou tři: **někoho /A/ bez dalšího doplnění**; **něco ▪ někoho /A/ někam ▪ odněkud /.../ jakým způsobem /.../**; **něco ▪ někoho /A/ jakým způsobem**. V druhém významu (*pohyb vzhůru*) stejná valence nevyskytuje. V třetím významu (*něco*

nad někým vyslovit) u sloves *vynést* a *vnášet* je jedná stejná valence **něco /A/ ▪ něco nad někým /A nad I/ kdy /.../**. Ve čtvrtém významu (*něco vyzradit*) dvě: **něco /A/ někam /.../**; **něco /A/ odněkud /z+G/**. V pátém významu (*přinést zisk, užitek*) u sloves jsou tři společné valenční struktury: **něco /—/ kolik /a/**; **něco /A/ někomu /D/ za jak dlouho /.../**; **něco /A/ za jak dlouho /.../**. V šestém významu (*vynést kartu*) u sloves *vynést* *vynášet* společné vzorce nevyskytují.

Největší výskyt od celkového počtu sloves mají valenční rámce u slovesa *vynést*: (*něco nad někým vyslovit*) **něco /A/ ▪ něco nad někým /A nad I/ kdy /.../** — **4,3%**; (*pohyb vzhůru*) **někoho /A/ někam /.../** — **3,8%**; (*přinést užitek, zisk, popř. újmu, ztrátu*) **něco /A/ někomu /D/ kdy /.../** — **1,6%** a u slovesa *vynášet*: (*pohyb ven*) **někoho /A/** — **1,6%**; (*přinést užitek, zisk, popř. újmu, ztrátu*) **něco /—/ kolik /a/** — **6,2%**; **něco /—/** — **3,5%**; **něco /A/ někomu /D/ kolik /a/** — **2,9%**. Všechny rámce mají abstraktní významy, konkrétní výraz má jenom jedna struktura u slovesa *vynášet*: (*pohyb ven*) **někoho /A/ bez dalšího doplnění**.

konkréta			
vynášet	někoho /A/ bez dalšího doplnění	1,6%	pohyb ven

abstrakta			
vynést	něco /A/ ▪ něco nad někým /A nad I/ kdy /.../	4,3%	něco nad někým vyslovit
	někoho /A/ někam /.../	3,8%	pohyb vzhůru
	něco /A/ někomu /D/ kdy /.../	1,6%	přinést užitek, zisk, popř. újmu, ztrátu
vynášet	něco /—/ kolik /a/	6,2%	přinést užitek, zisk, popř. újmu, ztrátu
	něco /—/	3,5%	—
	něco /A/ někomu /D/ kolik /a/	2,9%	—

Tabulka 13. Největší výskyt valenčních vzorců (nejsou ve slovníku) u sloves *vynést* *vynášet*

Dokonavé sloveso *vynosit* ve *Slovníku slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení* (2005) vůbec nevyskytuje. Sloveso *vynosit* má jenom konkrétní výrazy, abstraktní výraz má jenom jeden výskyt, který patří k archaické češtině: *urtele vynositi*. Podle sémantiky největší frekvence u slovesa *vynosit* mají významy ***vynosit věci* (46,3%)**. Na druhém místě se umístili výrazy ***vynosit nábytek* (14,6%)** a ***vynosit kameny, zem, uhlí...* (14,6%)**, které mají stejný podíl.

U slovesa *vynosit* se objevují tři valenční struktury: **něco /A/ někam /.../** — **26,2%**; **něco /A/ odněkud /.../** — **21,4%**; **něco /A/ odněkud /z+G/ někam /.../** — **11,9%**.

SSJČ a slovník VALLEX mají také pouze základní významy sloves *vnést, vnášet, vynést, vynášet, vynosit*, které se nejčastěji vyskytují v ČNK SYN2010. Ovšem některé významy, které nabízejí slovníky oproti *Slovníku slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení* mají navíc.

Tak například sloveso *vnést* ve slovníku SSJČ má jeden význam navíc ■ **/co na koho/ vznést, přenést, uložit /komu/**: *vnést odpovědnost na vedoucího*. Tato valenční struktura na základě ČNK SYN2010 se nepotvrdila. Dále ve slovníku SSJČ u slovesa *vynést* u významu ■ **/co, koho/ nesením dopravit ven** se objevily expresivní výrazy: *vynést někoho v zubech, ať nám nevynesete spaní*; u významu ■ **uvést ve známost / prozradit, vyzradit** se vyskytl výraz: *vynést na světlo, na povrch nějaké tajemství, pravdu (odhalit, objevit)*; u významu ■ **/co/ důrazně vyzdvihnout, zdůraznit, upozornit** se vyskytl výraz: *vynést vážné téma symfonie* a výraz *vynášet někoho, něčí krásu do nebe (velmi, přehnaně vychválit)*; u významu ■ **nanést** se objevil výraz z oblasti geometrie: *vynést úsečku*. Všechny tyto abstraktní výrazy se vyskytují na materiálu ČNK SYN2010. U slovesa *vynášet* u významu ■ **k vynést** se objevil výraz: *vynášet pravdu na světlo, na povrch (odhalovat)* a výraz z oblasti geometrie: *vynášet úsečku (nanášet)*. Tyto abstraktní výrazy se také vyskytuje na základě dat ČNK SYN2010.

SSJČ je jediný slovník ze třech, který uvádí valenci slovesa *vynosit*. Valence tohoto slovesa má podle slovníku konkrétní významy ■ **po částech postupně vynést**: *ne bez námahy vynosil ven svoje knihy a* abstraktní významy ■ **provést nošení něčeho až do konce**: *vdá se (vdova) zas, až vynosí smutek*. Podle výskytu dat ČNK SYN2010 sloveso *vynosit* má jenom konkrétní výrazy, abstraktní význam má jenom jeden výskyt, který patří archaické češtině.

Slovník VALLEX má pouze základní vazby, které se nejčastěji vyskytují v ČNK SYN2010. Jediný rozdíl se *Slovníkem slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení*, že sloveso *vynést* (stejně jako sloveso *vynášet*) má navíc význam ■ **velmi chválit**: *vynášel svého bratra až do nebe*. Tato vazba u slovesa *vynést* na základě dat ČNK SYN2010 má jenom dva výskyty.

U sloves *vynést* a *vynášet* byla objevena skupina dalších výrazů, která nešla zařadit do žádného sémantického okruhu (o těchto výrazech se pojednávalo výše). Některé výrazy, které se objevily ve slovnících SSJČ a VALLEX, byly z této skupiny vyřazeny. Zbylé výrazy, které se ve slovnících nevyskytly, zřehledňuje níže uvedená tabulka.

konkrétní			
vynést	<i>vymáchal tu věc na kraji řeky a vynesl ji na slunce</i>	0,3%	na denní světlo
	<i>vynesli z oltáře ostatky svatých</i>	0,1%	křesťanství oltář
	<i>lovci ryb se nechávají vynést proudem řeky do moře</i>	0,1%	řekní proud

abstrakta		
vynést	<i>vyneslo mu pověst arogantního muže</i>	1,1%
	<i>nos mu vynesl přezdívku „Sup“</i>	—
	<i>trestní čin mu mohl vynést patnáct let odnětí svobody</i>	0,7%
	<i>vykopávky vynesly na světlo tisíc zlatých předmětů</i>	0,5%
	<i>vynést na světlo co nejvíc smyslu</i>	0,5%
	<i>perspektiva vynesla rozhořčení z vyhlášení nezávislosti</i>	—
	<i>mostovka je vynesena prostorovým nosníkem</i>	0,4%
	<i>vynesli smrt do ulic, zavázali oči, a hrají si na bábu</i>	0,4%
	<i>pravděpodobně by je to vyneslo ze silnice</i>	0,3%
	<i>několik informačních zdrojů vyneslo na světlo pár úvah</i>	0,3%
	<i>vyneslo mu to tvrdý postoj vůči „opáleným lidem“</i>	—
	<i>anketa vynesla mezi myšlenky postřeh jednoho z kolegů</i>	—
	<i>tvrdá povaha mu vynesla prokletí</i>	0,2%
	<i>vyneslo mu to dvě zlaté medaile</i>	0,2%
	<i>naš rozhovor v hodině by mi nevynesl slušnou známku</i>	0,2%
	<i>vynesla na světlo neznámé druhy zobrazování</i>	0,1%
	<i>snímek jí v historii filmu vynesl nesmrtelnost</i>	0,1%
	<i>„dceru Revoluce“ vynést při slavnosti na oltář</i>	0,1%
	<i>poznávání vynesla nepříjemnou zkušenost</i>	0,1%
	<i>u stolu mu to vyneslo otcův zamračený pohled</i>	0,1%
	<i>diabasová deska vynesla deset kilo hnědého cukru</i>	0,1%
vynášet	<i>stropy vynášejí železobetonové stropní panely</i>	2,4%
	<i>ze snů majících kolik poschodí vynášejí ratolest</i>	1,6%
	<i>zátáčka vynášejí</i>	0,4%
	<i>u minerálních vod nelze vynášet žádné známky</i>	0,3%
	<i>vynášejí objemy drahých kamenů pastózně</i>	0,2%
	<i>vynášelo mu to pověst odvážného autora</i>	0,2%
	<i>obě profese mu vynášejí označení Pan</i>	—
	<i>vynášeli ho nohama napřed</i>	0,1%
	<i>vynášejí v knize obraz krále</i>	0,1%
	<i>soubor vynášejí jednotlivé hlasy</i>	0,1%
	<i>vynášel medaile z olympiád</i>	0,1%
		architektura
		básnictví
		auto zátáčka
		známky sport, škola...
		malířství
		pověst / přezdívka
		—
		idiom
		literatura
		hudba
		sport

Tabulka 14. Další výrazy které se objevily na základě ČNK

Závěr

Bakalářská práce svým zaměřením patří jak do okruhu jazykovědy, tak do okruhu počítačového zpracování přirozeného jazyka. Práce se věnovala zkoumání valence vybraných sloves pohybu na základě dat ČNK SYN2010. Cílem této práce bylo zmapovat valenci sloves *vnést, vnášet, vynést, vynášet, vynosit* a porovnat s valencí, která se vyskytuje ve slovnících českého jazyka. Pro srovnání byly vybrány tři slovníky, *Slovník slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení* (2005), *Slovník spisovného jazyka českého* (1989) a *Valenční slovník českých sloves VALLEX* (2008).

Výsledky analýzy naznačují, že ve slovnících jsou popsány jenom základní vazby vybraných sloves. Některé základní valenční struktury, které jsou obsazeny ve slovnících, se nevyskytují. Při zpracování korpusových dat se objevily další syntaktické struktury, které patří k základním. Jelikož valence je v této práci pojímána jako sémantická vlastnost slov, v práci bylo co nejúplněji přihlíženo k celkovému lexikálnímu obsazení valenčních vzorců. Výsledkem bylo zjištění velkého výskyt rozmanitých valenčních vzorců, proto v průběhu zpracování bakalářské práce bylo s ohledem na její rozsah potřeba popsat jenom struktury s největším počtem výskytů.

Ačkoli ústředním tématem této práce bylo především porovnání valence, práce se rovněž výrazně zaměřuje i na sémantiku sloves. Dává podrobný přehled konkrétních a abstraktních výrazů podle sémantických okruhů. Dále práce nabízí přehled výskytu předložek a doplnění adverbialního charakteru, podíl infinitivu, slovesných časů a slovesných způsobů u vybraných sloves. Veškeré údaje jsou spočítány a zapsány procentuálně, pro přehlednost některá data uváděna v tabulkách.

Jelikož téma sloves označujících pohyb v jazykové literatuře zůstává opomenuté, nabízí tato práce jeden z možných pohledů na problematiku vybraných sloves pohybu a zpracované výsledky můžou posloužit i pro další analýzu, kterou prostor této bakalářské práce neumožňuje.

Použitá literatura:

- Bláha, O.** (2004): Sém „lineárního pohybu“ a gramatické vlastnosti slovesa, *Philologica* 84, Univerzita Palackého v Olomouci. Olomouc
- Cvrček, V. a kol.** (2010): *Mluvnice současné češtiny*, Karolinum. Praha
- Čechová, M.** (1996): *Čeština – řeč a jazyk*, ISV nakladatelství. Praha
- Čermák, F.** (1990): *Syntagmatika a paradigmatica českého slova II, Morfologie a tvoření slov, Grafie*. Zlín
- Čermák, F.** (2009): *Slovník české frazeologie a idiomatiky 1, Přirovnání*, Leda. Praha
- Čermák, F.** (2009): *Slovník české frazeologie a idiomatiky 3, Výrazy slovesné*, Leda. Praha
- Čermák, F.** (2009): *Slovník české frazeologie a idiomatiky 4, Výrazy větné*, Leda. Praha
- Čermák, F.** (2011): *Jazyk a jazykověda*, Karolinum. Praha
- Čermák, F.** (2014): *Jazyk a slovník, Vybrané lingvistické studie*, Karolinum. Praha
- Čermák, F. – Holub, J.** (2005): *Syntagmatika a paradigmatica českého slova, I. Valence a kolokabilita*, Karolinum. Praha
- Čermaková, A.** (2009): *Valence českých substantiv*, Nakladatelství Lidové noviny. Praha
- Daneš, F. – Hlavsa, Z. a kol.** (1981): *Větné vzorce v češtině*. Praha
- Daneš, F.** (2009): *Kultura a struktura českého jazyka*, Karolinum. Praha
- Dokulil, M.** (1958): *K otázce morfologických protikladu (Kritika binárních korelací v morfologii češtiny)*, Slovo a slovesnost 19. Praha
- Filipec, J. – Čermák, F.** (1985): *Česká lexikologie*, Academie. Praha
- Filipec, J. a kol.** (2006): *Slovník spisovné češtiny*, Academia. Praha
- Grepl, M. – Karlík, P.** (1998): *Skladba češtiny*, Votobia. Olomouc
- Havránek, B. – Jedlička, A.** (1981): *Česká mluvnice*, Státní pedagogické nakladatelství. Praha
- Havránek, B. a kol.** (1989): *Slovník spisovného jazyka českého III.*, Academia. Praha
- Havránek, B. a kol.** (1989): *Slovník spisovného jazyka českého VII.*, Academia. Praha
- Komárek, M.** (1976): *Nástin morfologického vývoje českého jazyka*, Státní pedagogické Nakladatelství. Praha
- Komárek, M.** (2006): *Příspěvky k české morfologii*, Periplum. Olomouc
- Kopečný, F.** (1962): *Slovesný vid v češtině*, Nakladatelství Československé akademie věd. Praha
- Kučera, H.** (1980): *Markedness in Motion, Morphosyntax in Slavic*. Columbus. Ohio
- Lopatková, M. – Žabokrtský, Z. – Kettnerová, V.** (2008): *Valenční slovník českých sloves VALLEX*, Karolinum. Praha
- Mrhačová, E.** (1993): *Korelace sloves pohybu ve slovanských jazycích, zvláště v ruštině*, Sfinga. Ostrava
- Pala, K. – Ševeček, P.** (1997): *Valence českých sloves*, Sborník prací FF BU, Masarykova univerzita Brno. Brno
- Petr, J. – Komárek, M. – Kořenský, J.** (1986): *Mluvnice češtiny 2*, Academie. Praha
- Rusinová, Z. – Nekula, M.** (1995): *Morfologie, Příruční mluvnice češtiny*, Nakladatelství Lidové noviny. Brno

- Saicová Římalová, L.** (2009): O významech sloves typu jít a typu chodit v češtině (Pohled kognitivní), Bohemistika 3. Poznań
- Saicová Římalová, L.** (2009): Představová schémata a popis jazyka (Schéma cesty v češtině), Jazykovědné aktuality č.1 a 2, Jazykovědné sdružení České republiky. Praha
- Saicová Římalová, L.** (2010): Vybraná slovesa pohybu v češtině (Studie z kognitivní lingvistiky), Karolinum. Praha
- Svozilová, N.** (1997): Slovesa pro praxi. Valenční slovník nejčastějších českých sloves, Academie. Praha
- Svozilová, N. – Prouzová, H. – Jirsová, A.** (2005): Slovník slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení, Academie. Praha
- Šlosar, D.** (1995): Příruční mluvnice češtiny, Slovo tvorba, Nakladatelství Lidové noviny. Praha
- Šmilauer, V.** (1982): Nauka o českém jazyku, Státní pedagogické nakladatelství. Praha
- Úrešová, Z.** (2011): Valence sloves v Pražském závislostním korpusu, Ústav formální a aplikované lingvistiky. Praha
- Veselý, L.** (2014): Gramatické studie I., Univerzita Palackého v Olomouci. Olomouc

Internetové zdroje:

- Český národní korpus - SYN2010.** Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2010.
Dostupný z WWW: <<http://www.korpus.cz>>.
- Pražský závislostní korpus 2.0.** Dostupný z WWW: <<https://ufal.mff.cuni.cz/pdt2.0/>>.

Seznam použitých zkratek a symbolů:

apod. = a podobně
atd. = a tak dále
atp. = a tak podobně
č. = číslo
dok. = dokonavé sloveso
frazeol. = frazeologický, frazeologismus
mj. = mimo jiné
např. = například
nedok. = nedokonavé sloveso
popř. = popřípadě
psl. = praslovanština
resp. = respektive
řidč. = řidčeji
s. = stránka
srov. = srovnej
stč. = staročeský
stol. - století
tj. = to je, to jest
tzv. = takzvaný
způsob. = způsob, způsobem
zvl. = zvláště

G = genetiv
D = dativ
A = objekt v akuzativu
L = lokál
I = instrumentál
a = adverbium
č = číslovka
/—/ = chybí objekt v akuzativu

ČNK = Český národní korpus
SSČ = Slovník spisovného jazyka českého

= stylově příznakové užití
■ / ■ = valenční struktury které se nevyskytují ve slovníku